

ISSN 1335 - 0404

PEDAGOGICKÉ ROZHLÁDY

ODBORNO-METODICKÝ ČASOPIS

Obsah:

VÝCHOVA A VZDELÁVANIE ŽIAKA

- Slovensko si pripomína M. R. Štefánika** ...1
- Miroslav Musil
Štefánik – stále aktuálny model pre deti a mládež ...2
- Mária Feckaničová
Pod Štefánikovou vojenskou čapicou ...5
- Jana Tomášková
Debatovaním k poznaniu osobnosti M. R. Štefánika ...7
- Alexandra Zemianska
A week of Milan Rastislav Štefánik – Týždeň Milana Rastislava Štefánika ...11
- Viktor Zeher
Aktivizujúce metódy vo vyučovaní anglického jazyka s využitím fenoménu osobnosti M. R. Štefánika ...15
- Marek Gajdoš
Milan Rastislav Štefánik na hodine dejepisu v kvarte OG (9. ročníku ZŠ) ...18
- Martina Szilágyiová
M.R. Štefánik – hrdina, či antihrdina? Osobnosť M. R. Štefánika a jeho odkaz ...21
- Bronislava Jedličková
„Malé Curie“ ako nástroje záchrany životov vojakov počas bojov 1. svetovej vojny ...25
- Mária Pappová, Eva Pupíková, Zuzana Szombathová
Milan Rastislav Štefánik - veľká osobnosť pre „veľký“ projekt ...28

Pedagogické rozhľady

Odborno-metodický časopis pre školy
a školské zariadenia

1/2019

Dvojmesačník

Ročník 28

Editor:

Metodicko-pedagogické centrum Bratislava

Šéfredaktor: Marián Valent

Výkonná redaktorka: Viera Stankovičová

Redakčná rada:

Simoneta Babiaková, Darina Bačová,
Mária Ďurčeková, Erika Fryková, Darina Výbohová,
Mária Onušková, Renáta Pondelíková,
Juraj Vantuch

Zahraniční korešpondenti:

Milan Pol (Česká republika)

Anna Gajdzica (Poľsko)

Kristof Lajosné Antónia (Maďarsko)

Obálka: Renáta Pondelíková

Preklad do angličtiny: Anna Pávová

Adresa redakcie:

Metodicko-pedagogické centrum
regionálne pracovisko Horná 97

975 46 Banská Bystrica

Tel.: 048/4722 905

Fax: 048/4722 933

e-mail: viera.stankovicova@mpc-edu.sk

www.mpc-edu.sk

Vyšlo: 27. mája 2019

Vychádza päťkrát ročne

Evidenčné číslo: EV 3414/09

ISSN 1335-0404

Príspevky v časopise sú recenzované. Recenznú radu tvoria členovia redakčnej rady časopisu.

Za obsah a pôvodnosť rukopisu zodpovedá autor.

Redakcia sa nemusí vždy stotožniť s názormi autora.

Nevyžiadané rukopisy nevraciamy.

SLOVENSKO SI PRIPOMÍNA M. R. ŠTEFÁNKA

Rok 2019 vyhlásila vláda SR za Rok Milana Rastislava Štefánika. Týmto aktom vzdala hold jednej z najvýraznejších osobností novodobých slovenských dejín, pričom upozornila na dve výročia: *Tento rok 4. mája uplynie 100 rokov od tragickej smrti M. R. Štefánika, na 21. júl 2020 pripadne 140. výročie od jeho narodenia.* Do aktivít, ktoré sa konajú pri príležitosti tohto výročia, sa zapája aj MPC vydaním špeciálneho čísla časopisu Pedagogické rozhľady, ktoré sa venuje osobnosti Štefánika vo vyučovacom procese na základných a najmä stredných školách.

V roku 1933 vznikla úžasná iniciatíva, ktorá v duchu vtedajšej doby dala vzniknúť metodické príručke pre učiteľov „Týždeň Štefánikových osláv“, jej autorom bol školský inšpektor Alojz Zbavitel. Publikácia je v celom znení dostupná na adrese:

<http://mi.memoria.sk/index.html#v=zoom&i=11770&p>.

Autor v nej uvádza myšlienky, ktoré sú platné aj v súčasnosti: *„Je veľkou chybou, že je nám Štefánik dosiaľ stále ešte málo známy a že jeho skvelý príklad nebol v našich školách všestranne a dôkladne využívaný. Nestačí, aby sa Štefánikovo meno dostávalo v sviatočných okamihoch k ušiam našej mládeže, ale je potrebné, aby sa celý skvelý obsah Štefánikovej duše dostával do hláv a srdc našej mládeže najprirodzenejšou cestou – cestou každodenného zamestnávania žiactva aspoň v jednom týždni každého roku – a aby toto prenikanie žiakov Štefánikovým duchom bolo účinne podporované celou atmosférou školských siení a všetkými výchovnými a vyučovacími opatreniami našich národných škôl.“*

Publikácia na svojich stránkach prináša výber materiálov (v tomto období už historických), ktoré môžu učitelia použiť na svojom vyučovaní, pričom autor sám uvádza, že *„materiál nie je vyčerpaný a nejde o dielo, ktoré by malo nahradiť ťažkú prácu učiteľa pri hľadaní vhodného učiva“*. Za pozoruhodnú považujem myšlienku, ktorá zdôrazňuje rolu učiteľa pri príprave na vyučovanie a poukazuje na to, že žiadna kniha (či v dnešnej dobe učebnica) túto rolu nenahradí: *„so zreteľom k potrebnej individualizácii a k rešpektovaniu miestnych pomerov nie je vôbec možné zostaviť hotovú príručku pre celé Slovensko a pre všetky vekové stupne národnej školy – pre každý vekový stupeň a pre každú jednotlivú obec zostaviť si učiteľ svoje vlastné Štefánikove oslavy“*. Za nasledovaniahodné je pritom možné považovať osobnostné vlastnosti a vôľu Štefánikovu, ktoré sa už v tridsiatych rokoch (nie tak dlho po jeho nešťastnom úmrtí) vyzdvihovali a dávali na piedestál, nielen v dňoch sviatočných.

Nasledujúce špeciálne číslo časopisu je venované príspevkom kolegov, ktorí z rôznych uhlov pohľadu spracovali osobnosť M. R. Štefánika do svojich predmetov a ponúkli ukážky svojej práce pre čitateľov časopisu. Po oslovení učiteľov prišlo dokonca toľko príspevkov, že týmto číslom časopisu sa príspevky len začínajú.

Vzhľadom na to, že nielen rok 2019 ale aj 2020 sú výročiami tohto nášho slovenského veľikána – privítame aj ďalšie príspevky, ktoré môžu byť publikované na stránkach časopisu aj v jeho nasledujúcich číslach.

Predložené číslo časopisu je zložené z deviatich príspevkov. V prvom príspevku nepriamo nadväzujeme na citovanú metodickú príručku – Miroslav Musil jeho názvom „Štefánik – stále aktuálny model pre deti a mládež“ a následne aj jeho obsahom vystihuje Štefánikovo poslanstvo aj pre súčasných žiakov. Text príspevku je ako celok alebo po častiach priamo využiteľný vo vyučovaní rôznych predmetov. V druhom príspevku sa Mária Feckaničová venuje hravému nácviku čitateľských schopností žiakov, pričom samotný názov príspevku „Pod Štefánikovou vojenskou čapicou“ je použiteľný ako inšpirácia pre žiakov. Jana Tomášková, autorka tretieho príspevku ponúka aktivitu pre žiakov – debatu – cez ktorú môžu spoznávať osobnosť M. R. Štefánika nielen na hodinách slovenského jazyka. Za symbolický príspevok je možné v kontexte uvádzanej metodické príručky považovať článok Alexandry Zemianskej, ktorá v predmete anglický jazyk spracovala ukážku z týždňa M. R. Štefánika. Druhým autorom, ktorý spracoval túto osobnosť v rámci predmetu anglický jazyk je Viktor Zeher. V šiestom príspevku od Mareka Gajdoša a siedmom príspevku od Martiny Szilágyiovej sú predstavené ukážky vyučovacích hodín v predmete dejepis. Mimoriadne zaujímavé je využitie dokumentárneho filmu a jeho následné spracovanie žiakmi, pričom sa autorka neobávala ani diskusie o podobe Štefánika, ako ho vykresľovala komunistická historiografia. Ostatné dva články predstavujú dva projekty, ktoré boli realizované pri príležitosti 100. výročia od ukončenia 1. svetovej vojny a 100. výročia vzniku ČSR. Verím, že prezentované prvky z nich alebo celé projekty (po oslovení autoriek) môžu byť využité aj v iných projektoch a to nielen na stredoškolskej úrovni.

Po prečítaní všetkých príspevkov verím, že predložené špeciálne číslo nášho časopisu sa stane inšpiráciou pre učiteľov, ktorí dokážu zostaviť vyučovanie týkajúce sa M. R. Štefánika. Práve myšlienka týždňa, ktorý by bol venovaný tejto osobnosti, môže podnietiť k uvažovaniu učiteľského zboru ako riešiť multidisciplinárny a medziročný projekt využívajúci všetky predmety školského vzdelávacieho programu.

Nakoniec využívam aj dnes aktuálnu myšlienku z už spomínanej príručky *„aby bolo vyučovanie detskej duši blízke, opravdu účinné v duchu modernej pedagogiky, zdôrazňujúcej princíp samočinnosti žiactva“*.

Šéfredaktor

ŠTEFÁNIK – STÁLE AKTUÁLNY MODEL PRE DETI A MLÁDEŽ

Miroslav Musil, Bratislava

Anotácia: Mladá generácia Štefánika pravdepodobne vníma ako síce významnú osobnosť, avšak situovanú len v dávnej histórii. Zámerom autora je naopak ilustrovať, ako je Štefánik naďalej aktuálnym modelom pre identifikáciu deti a mládeže prostredníctvom jeho osobnostných čŕt, vďaka ktorým dokázal neuveriteľné – napomôcť roztriešteniu vyše sedemsto ročnej monarchie a najmä položiť základy nášho budúceho štátu: húževnatá pribojnosť, adaptabilita a improvizácia, viera v dosiahnutie cieľov, flexibilita, umenie vyjednávať a presvedčať silou charizmy...

Kľúčové slová: Milan Rastislav Štefánik, expedície, zásluhy pre Francúzsko, Dohoda, Spojenci, Národná rada česko-slovenská, gen. Maurice Janin, francúzsky premiér Aristide Briand, taliansky premiér Emanuele Orlando, Giuliana Benzoni, česko-slovenská armáda, Trianonská zmluva.

Široká verejnosť a zrejme predovšetkým deti a mládež pravdepodobne vysoko vnímajú pocty, ktoré sa vzdávajú Milanovi Rastislavovi Štefánikovi v kontexte 100. výročia vzniku Česko-Slovenska, ako aj 100. výročia jeho tragického konca, ako záležitosť uctenia si zásluh dávno minulých, ktoré nemajú potenciál inšpirovať súčasné generácie. Autor v tomto článku načrtáva viacero princípov dosahovania úspechu na Štefánikovej krátke, no extrémne plodnej, životnej ceste, ktoré by mohli osloviť aj mladú generáciu.

Ja sa prebijem, lebo sa prebiť chcem

Štefánik, v početnej rodine chudobného evanjelického farára, sa už od malíčka učil skromnosti, vynačádzavosti a zmyslu pre solidaritu. Mimochodom, jeho oteckovi, ktorého nazývali „apenko“, láska k blížnemu neprekážala vo vášni pre poľovačku. Milanko ho pritom rád sprevádzal a popri tom sa stal brilantným strelcom, čo mu neskôr pomohlo, aby zapôsobil pri streľbe na pohyblivé terče pred obdivovateľmi vo Francúzsku, ale aj ako letec počas vojny, keď nepriateľskí piloti neraz po sebe strieľali revolverom.

Hoci mu, ako vzornému študentovi na lýceu, ponúkali možnosť ľahkého získania lukratívneho štipendia na maďarskej univerzite v Budapešti, zvolil si vyčerpávajúcu cestu cez existenčné prekážky pre štúdium v slovenskej krajine, v Prahe. Tam študoval takmer stále na hranici prežitia, bojujúc o štipendium a podporu. Tiež si uvedomil, že hoci ho usmernili na praktickejšiu smer, na technické štúdiá, rozhodol sa, že radšej pôjde za svojím snom. Sníval o badaní vesmíru, hviezd, atmosféry ako astronóm a meteorológ. Chodieval aj na sociologické prednášky profesora Masaryka, ktorý ho zanietil ideou spoločného štátu Slovákov a Čechov. Masaryka vyložene fascinoval tento vyzriabnutý mládenec s prenikavým pohľadom belasých očí. Bola práve treskúca zima a Masaryk videl, ako sa Štefánik trkoce pod úbohým odevom. Vzal svoj prepychový vlnený zimník a podal ho Milanovi: „Mám doma taký ešte jeden.“ Odvtedy bol pre Štefánika akoby milovaným oteckom, a tak sa mu prihovárал počas ich celého ďalšieho spoločného pôsobenia. Úspešne obhájil doktorát, no potom prišlo to najťažšie, kde sa uplatniť.

Byť všade ako doma

Štefánikovi bolo zrejme, že ani v jeho krajine, čiže v Uhorsku, ani v Prahe nenájde uplatnenie. V Uhorsku by ho ako nie Maďara (čiže odmietajúceho sa maďarsky

identifikovať) ani nezamestnali, a v Prahe bola iba jedna hviezdareň, naplno personálne vyťažená. Istý čas sa v štúdiách zdokonaľoval vo Švajčiarsku, v Zürichu, potom sa začal do optiky, kľúčovej súčasti astronómie, u optika Schaera v Ženeve. Tak vzniklo ich celoživotné priateľstvo. Snívali spolu o tom, že raz si vybudujú astronomické observatórium na vrchu Saleve týčiacom sa nad Ženevou. Schaer potom nezištne Štefánikovi zapožičiaval prístroje na jeho astronomické expedície po svete.

Francúzsky štátnik, s ktorým sa neskôr Štefánik zoznámil prostredníctvom slobodomurárov, Anatole de Monzie, Štefánika zaradil medzi najúžasnejšie osobnosti, s ktorými sa v živote zoznámil v svojej knihe: „*výnimočné osudy*“. Uvádza tam nadšene: „*Úžasnou črtou, popri všetkých vrcholných kvalitách, ktoré mal Milan Štefánik, bolo to, že hoci bol stále posadnutý predstavou svojej česko-slovenskej vlasti, dokázal v krajinách, kde pobýval, vyvolávať dojem, že sa tak dokonale prispôbil, akoby bol jedným z nich, či už ako vlastenec francúzsky alebo ekvádorský.*

Táto obdivuhodná prispôbivosť bola jedným z kľúčov Štefánikovo úspešného, až neodolateľného, pôsobenia, či už ako vedec, diplomat alebo dôstojník. Umocňoval to navyše spomínaným odhodlaním ísť za svojím cieľom stoj čo stoj. Keď konečne prišiel uprostred zimy do Paríža, zistil, že jeho jediná šanca získať miesto v observatóriu v Meudone, sa odďaľuje o niekoľko mesiacov, kým sa vráti z ciest jeho riaditeľ Janssen. Štefánik, ktorý sa už aj tak ledva držal na nohách od vyčerpania a vyhladnutia, odmietol však vrátiť sa na prezimovanie domov a doslova prežíval na hranici existencie v Paríži. Tu treba konštatovať jednu skutočnosť, ktorá sa nezvykne spájať s idealizovaným Štefánikom. On totiž vlastne stále fungoval na dlh. Na dlh voči bankám doma, alebo voči ženám, ktoré ho vrúcne milovali, takým ako Marie Neumannová, ktorú si mal pôvodne vziať. Prežíval krutú zimu v úbohom nevykúrenom byte, preto trávil dni vo verejných zariadeniach, aby sa aspoň vyhrial.

Vynaliezavosť a improvizácia, ktorú si vypestoval v skromných domácich podmienkach, ho zachránila, keď sa konečne profesor Janssen vrátil z ciest. Keď ho Štefánik prišiel poprosiť o miesto v hviezdárni, prvá odpoveď bola jednoznačné odmietnutie. Voľné miesto preňho nebolo. Štefánik však Janssena uprosil, aby mu aspoň umožnil prehliadku hviezdárne v Meudone. Keď tomu riaditeľ vyhovel a vodio ho po pracovisku, Štefánik pohotovo navrhol rôzne vylepšenia vo vzťahu

k prístrojom a ich rozloženíu. Janssen pochopil, že tento odhodlaný mládenec mu môže byť užitočný. Navrhol, aby sa zúčastnil expedície na Mont Blanc, kde vtedy na vrchole práčne zriadili Janssenovo observatórium. Štefánik to nadšene prijal. Keď ho však zazrel vedúci expedície Millochau, vyjadril presvedčenie, že tento vyzriabnutý krpec sa zosype hneď na začiatku. Nakoniec sa ukázalo, že práve Štefánik bol dynamom expedície a zachránil naplnenie jej cieľa, keď všetko zlyhávalo.

Je ozaj pozoruhodné, že hoci bol Štefánik a priori vystavený nedôvere francúzskych vedeckých ustanovizní ako nováčik a najmä ako cudzinec, presadil sa do ďalších expedícií, najmä na pozorovania svetelnej koruny, ktorá sa vytvára okolo Slnka pri jeho zatmení, a to do Turkmenistanu, na Tahiti, na Tongu/Vava'u, do Brazílie, Alžíriska... Stane sa renomovaným vedcom a občanom Francúzska. Obľúbi si ho aj vplyvný senátor Chautemps a zasnúbi sa s jeho dcérou Yvonne. Senátor ho uvedie do tajomných kruhov slobodomurárov, kde si ho vyhládne štátny tajomník ministerstva obchodného námorníctva, Anatole de Monzie. Hrozí vypuknutie vojny a Francúzsko potrebuje v Tichomorí telegrafickú stanicu, ako aj základňu pre loďstvo. Hodí sa im na to súostrovie Galapágy patriace Ekvádoru. Tak sa rodí prvá tajná diplomatická misia pre Štefánika. Oficiálne ide do Ekvádora pomôcť budovať hviezdáreň v Quito, no reálne má presadiť, aby si objednali u Francúzov vybudovanie telegrafickej siete po krajine, vrátane Galapágov, na ostrove Floreana. Štefánik to skvele zariadi, no príchod vojny zahatí realizáciu projektu. Nesprávne sa však hodnotí Štefánikova misia v Ekvádore ako neúspešná, ako je to v nedávno prezentovanom filme „*Mohyla*“, pre deti a mládež, kde trojica žiakov putuje so Štefánikom okolo sveta. Pretože ku koncu vojny potom vláda Ekvádoru oficiálne potvrdí záujem realizovať „Štefánikov plán“ siete bezdrôtovej telegrafie. To už však, žiaľ, nestihne. Francúzsko mu za túto misiu udelilo rad Rytiera Čestnej légie.

Vízia samostatného štátu

Po celý ten čas Štefánik udržiava v povedomí sen oslobodenia sa z jarma Rakúsko-Uhorska v samostatnom a spoločnom štáte, kde sa Slováci a Česi zjednotia. Tahiti a Francúzska Polynézia ho inšpirovali, aby propagoval, najmä cez cestovateľa Havlasu, vytvorenie krajanskej kolónie a projekt kokosových plantáží. Vďaka tomu sú tam podnes vydarení potomkovia prvých kolonistov, s ktorými sa autor objímal na expedícii, ktorú tam viedol spoločne s Františkom Kelem.

Po vypuknutí vojny, vďaka nádejnému svokrovi, senátorovi, sa Štefánikovi splní ďalší sen prepojenia s oblohou a hviezdami, bojuje vo francúzskej letke. Odvážnymi náletmi nad frontovou líniou si získava sériu povýšení, od desiatnika po poručíka. Keď letku navštívi vrchný veliteľ vojsk Spojencov, maršal Ferdinand Foch, Štefánik sa blyсне odvážnou predpoveďou zásadnej zmeny počasia na ďalší deň, kľúčovej pre letku. Predpoveď sa splní a Foch ho poverí vytvorením siete meteorologických staníc v armáde. Neskôr sa Foch o ňom vyjadrí takto:

„Je to jeden z najskvelejších vojakov, akých som v tejto vojne spoznal.“

Jeho veliteľ, gen. Maurice Janin, sa nadchol, keď mu Štefánik predložil projekt slovenskej letky z krajanov vo Francúzsku. Klíči v ňom fantastický projekt armády, ktorú zostaví zo zajatcov, Čechov a Slovákov, pôvodne prinútených bojovať v rakúskej armáde. Preto sa dobrovoľne hlási na front v Srbsku, kde je väčšia pravdepodobnosť získať takých zajatcov, alebo nahovárať vojakov, aby prebehli na opačnú stranu frontu. Srbsko je však porazené, zraneného Štefánika zachránia až v nemocnici v Ríme, vďaka príhovoru priateľov z Paríža. Po návrate do Paríža sa ide poďakovať šľachtickej Claire Boas de Jouvenel, ktorá sa zalúbi doňho, tak ako do jeho idey slobodného štátu. Prostredníctvom jej chýrneho salóna ho uvádza do priazne vplyvných osobností, až po predsedovu vlády, Aristida Brianda, ktorému potom predkladá túto ideu. Štefánik si prostredníctvom jeho tituliak získava aj informácie o tom, akú dôvernú strunu treba rozozvučať u daného partnera. Keďže potreboval ovplyvniť aj štátneho tajomníka (sivú eminenciu) francúzskeho ministerstva zahraničných vecí, Philippa Berthelota, zistil si cez dámy, že je nadšencom výtvarného umenia. Získal si ho potom príbehom, ako zachraňoval Gauguinove drevené štočky, z ktorých si domorodci na Tahiti urobili priečku na válove pre prasce.

Najväčším komplimentom pre učiteľa je, keď ho žiak tromfne

Toto tvrdil autorov učiteľ filozofie vo francúzskom lýceu v Dijone. Medzičasom sa totiž Štefánik v Paríži zoznámil s Benešom a cez neho aj s Masarykom. Napriek všetkej úcte k profesorovi ho upozorní na to, že nič nedosiahne iba predkladaním výziev cez prostredníkov (Masarykovu výzvu postúpil učenec Seton-Watson britskej vláde, no bez účinku). Dôrazne presadil ako prioritu priame rokovania s predstaviteľmi krajín Dohody, označovaných aj ako Spojenci (Francúzsko, Rusko, Srbsko, Veľká Británia, neskôr Taliansko a Rumunsko), ktoré potom aj viedol. Francúzsko sa na fronte dostáva do zúfalej situácie, stratilo priveľa vojakov. Štefánikovi je jasné, že kľúčový argument, ktorým môžu zapôsobiť na francúzsku vládu a velenie, ako aj na ostatné krajiny Spojencov, je ponuka vytvoriť mnohotisícovú armádu predovšetkým zo zajatcov, Čechov a Slovákov. Francúzske velenie si naozaj začína uvedomovať význam tejto ponuky, preto vyslala Štefánika na misie so zámerom vytvárania bojových légii z českých, slovenských, alebo aj iných slovanských zajatcov v Rusku, Rumunsku a Taliansku. Najmä v Taliansku používa psychologickú stratégiu, odvážne nalietava nad línie nepriateľa a zhadzuje tisíce letákov s výzvou slovanským vojakom, aby prebehli na druhú stranu fronty. Získava si tak úctu velenia Spojencov a otvára mu to dvere u politikov.

Ide robiť nábor dobrovoľníkov aj spomedzi krajanov v USA. Napriek tomu, že vláda USA zakazuje nábor pre inú armádu než americkú, je opäť neuveriteľným úspechom, že presvedčí ministerstvo zahraničných vecí, aby mu umožnili diskretný nábor tých, ktorí vekovo nepodliehali brannej povinnosti alebo ešte nemali občianstvo USA. Je však najprv potrebné zosúladiť odlišné názory slovenských a českých krajanských

organizácií na formu budúceho spoločného štátu. Dosiaha to tým, že usporiada spoločné rokovanie krajských predákov, ako aj cirkevných predstaviteľov. Pripraví tak výhodnú platformu pre Masaryka, ktorý tam potom príde uzavrieť Pittsburskú dohodu o spoločnom štáte Čechov a Slovákov. Opäť žiak pripravil pôdu pre učiteľa.

Štefánik v rokovaní s Masarykom a Benešom nástojil, aby sa vytvorila Národná rada (pôvodne Česká, neskôr Česko-Slovenská) ako strešný orgán budúceho štátu. Najmä vďaka týmto jeho opatreniam a iniciatívam vlády krajín Spojencov postupne uznávajú Národnú radu ako predstaviteľku budúceho Česko-Slovenska, ktorá má zároveň politické velenie nad tvoriacou sa armádou budúceho štátu.

Zásada: niečo za niečo

Pretrvávajúcou prekážkou je to, že Spojenci nevidia dôvod na rozbitie Rakúsko-Uhorska. Bolo podľa nich historickou bariérou v strednej Európe, proti rozpínavosti Ruska a zdanlivo aj Nemecka. Štefánik im predložil atraktívne koncipovanú protiponuku. Navrhol veľmociam vytvoriť, namiesto Rakúsko-Uhorska, v strednej Európe nové súvislé pásmo štátov, ako spoľahlivých partnerov Spojencov, ktoré zároveň budú protigermánskou bariérou. Argumentoval tým, že ak tieto štáty – česko-slovenský (13 a ½ milióna obyvateľov), rumunský (14 miliónov), juho-slovenský (12 miliónov), navyše v prepojení na samostatné Poľsko – vytvoria blok, ktorý sa bude geograficky, politicky a ekonomicky opierať o krajiny Dohody a bude predstavovať účinnú hrádku voči germánskemu aj maďarskému expanzionizmu. Poukázal aj na to, že pre Nemecko a jeho ťah na východ („*Drang nach Osten*“), ako aj ambíciu vytvorenia osi Berlín – Bagdad, je Rakúsko-Uhorsko iba manipulovanou figúrkou. Štefánik už takto geniálne predvídal povojnové vytvorenie tzv. Malej dohody – spojeneckej aliancie Česko-Slovenska, Rumunska a Juhoslávie, ktorú diplomaticky presadil Štefánikov spolutvorca Česko-Slovenska Štefan Osuský. Aliancia najprv mala iba obranný charakter (najmä voči útočným výpadom Červenej armády Maďarska voči Česko-Slovensku a Rumunsku), bola akýmsi mini-NATO, kde sa každá z členských krajín zaviazala prísť na pomoc tým ostatným. Neskôr už nadobúdala charakter mini-Európskej únie s dôrazom na vzájomnú ekonomickú spoluprácu.

Štefan Osuský prišiel ako predstaviteľ krajskej Slovenskej ligy z USA do Paríža, aby sa pripojil do tímu zakladateľov. Keď však vošiel do sídla Národnej rady v Rue Bonaparte, šokoval ho ihneď nápis: Česká národná rada. Štefánik totiž pôvodne akceptoval od Masaryka takúto zjednodušenú formuláciu názvu, lebo chápal, že Spojenci majú aspoň trochu v povedomí České kráľovstvo, zato o Slovensku ešte nikdy nepočuli, takže by ich to iba zmiatlo. Avšak Osuský ihneď dal výzvu niečo za niečo. Pohrozil, že ak Beneš, ako tajomník rady, ihneď nedá zmeniť jej názov na „Česko-Slovenská“, vráti sa do USA s odkazom, že Národná rada nemá záujem o spoluprácu s krajanmi v USA – čo by malo nesmierne, najmä finančné dôsledky. Nastrašený Beneš to neodkladne realizoval. Štefánik

potom vo všetkých medzinárodných dohovoroch, ktoré uzatváral, dôsledne dodržiaval tento „spojovníkový“ názov. Osuský dozrel na to, aby Česko-Slovensko v tejto podobe figurovalo aj v slávnej Trianonskej zmluve, ktorú negocioval, bod za bodom, práve Osuský. Osuský ju potom spolu s Benešom aj podpísali. Tou zmluvou sa Česko-Slovensko definitívne zakotvilo na mape Európy.

Mágia osobného čara – Sila idey

Louise Weiss: „Tento štúply muž, ktorého svetlé oči ožarujú zbrázdenu tvár, je diplomat a dobyvateľ.“

Na očarenie ľudí, u ktorých sa chce niečo presadiť, nie je nevyhnutná telesná krása – čoho je Štefánik vynikajúcim príkladom. Zatiaľ čo Masaryk bol vysokej postavy s atraktívnym vzhľadom (tak to aspoň tvrdili dámy jeho epochy), Štefánik bol všetko len nie krásavec, drobnej postavy, tvár poznačenú kiahňami, pokrývkával... Nad tým všetkým však dominoval maják jeho ducha a podmaňujúci pohľad belasých očí. Neodolateľným čarom osobnosti si získaval práve ženy. Niektoré ho podporovali najmä existenčne, ako Marie Neumannová a najmä snúbenica Yvonne, vďaka iným prenikal na najvyššie miesta v politike. V Paríži to bola salónna levica Claire de Jouvenel, ako aj novinárka Louise Weissová, ktorá sama ponúkla Štefánikovi, aby sa zasnúbili. V Ríme vzplanul pre životnú lásku, markízu Giulianu Benzoniovú, ktorá ho uviedla do najvyšších kruhov, aj k premiérovi Orlando. Orlando bol váhavejší než Briand a namietal, že Taliansko nemôže dať žiadne záruky pre to, aby sa dobrovoľníci v légiách dočkali vytúženého cieľa. Štefánik odvetil: „*Neželáme si nič viac, než aby ste nám umožnili padnúť za naše ideály*“. Orlando potom, keď dovolil, aby sa v apríli 1918 v rímskom Kapitóle konal Kongres utláčaných národov Rakúsko-Uhorska, verejne prehlásil:

„V tej chvíli, keď predom mnou, premiérom krajiny s 36 miliónmi obyvateľov, stál tento nadšený tulák bez domova, bez vlasti, uvedomil som si, ako sa môj duch skláňa pred týmto mužom, ktorý morálne stál tak vysoko, pretože zosobňoval najmocnejšiu silu na svete – silu idey.“

Touto taktikou sa Štefánikovi podarilo priviesť Orlando k tomu, aby s ním podpísal 21. apríla 1918 vôbec prvý medzinárodný dokument, v ktorom vystupovala budúca krajina ako rovnocenný zmluvný partner: *Dohovor medzi vládou Talianska a Národnou radou Zemí Česko-Slovenských*. Ním sa definitívne zakotvilo vytvorenie autonómnej česko-slovenskej armády v Taliansku. 24. mája 1918 potom premiér Orlando slávnostne odovzdal vlajku česko-slovenských légii Štefánikovi na Oltári vlasti v Ríme. Je to zachytené na pamätnej tabuli oproti Oltáru vlasti, ktorej umiestnenie autor, ako riaditeľ Slovenského inštitútu v Ríme, presadil v roku 2004 pri vstupe Slovenska do Európskej únie. Táto tabuľa, a samozrejme aj Oltár vlasti, by mali byť súčasťou povinného okruhu pre školy prichádzajúce od nás do Ríma.

Štefánikovo čaro fungovalo univerzálne. Český novinár Ferdinand Peroutka sa o ňom vyjadril: „*Beneš je taký, že musí namáhavo presviedčať, Štefánik mal dar strhávať*“.

Obrátiť nevýhodu na výhodu

Štefánikova majstrovská stratégia ponuky a zverbovania armády ešte neexistujúceho štátu priniesla tímu zakladateľov celý rad tromfov. Vážnou bariérou bolo to, že sa mala zostaviť najmä z vojnových zajatcov. Haagsky dohovor z roku 1907 výslovne zakazuje využitie vojnových zajatcov na fronte, povoľuje využiť ich len na práce v tyle. Keďže ako krajiny Spojencov, tak aj krajiny nepriateľských Ústredných mocností (Nemecko, Rakúsko...) boli zmluvnými stranami Haagskeho dohovoru, kategoricky odmietali Štefánikov návrh využitia zajatcov na fronte. Avšak aj tu uplatnil skvelý talent premeny nevýhody na výhodu. Poukázal v argumentácii na to, že ak vytvorí česko-slovenskú armádu, čiže armádu neexistujúceho štátu, ktorý nepodpísal Haagsky dohovor, neprevinia sa voči ich zmluvným záväzkom. A to naozaj zabralo – táto armáda o sile vyše sto tisíc mužov sa zrodila!

Práve vďaka nej potom krajiny Spojencov postupne uznávali Česko-Slovensko a Národnú radu, ako jeho predstaviteľku, ako bojového spojenca, ktorého armáda sa zapojila do bojov po ich boku. Takto to bolo zdôraznené v oficiálnych nótach, ktorými jednotlivé dotyčné krajiny uznávali celkom nový štát. Čiže bola to v prvom rade zásluha Štefánikovej geniálnej a neuveriteľne odvážnej stratégie. Vďaka nej potom predstavitelia Česko-Slovenska zasadli na Mierovej konferencii v Paríži po skončení vojny po boku víťazov,

ktorí si mohli presadzovať územné a iné požiadavky.

Vášeň pre Vesmír

Autorova dcéra Michaela Musilová vyrastala s nadšením pre Štefánikovu túžbu spoznávať hviezdy a Vesmír. Bola pri stretnutí „posledného muža na Mesiaci“, Eugena Cernana, s prvým slovenským kozmonautom Ivanom Bellom, ktoré jej otec, ako diplomat vo Washingtone, zariadil v National Air and Space Museum. Dodnes si chráni fotografiu, ktorú jej Bella venoval. Onedlho nato si, ako deväťročné dievčatko, po prvý raz navliekla skafander kozmonauta v Stredisku NASA. Dnes je svetovo uznávanou astrobiologičkou a veliteľkou výcvikových misií pre budúce lety na Mesiac a na Mars, v tréningovom centre na sopke na Havajských ostrovoch. Popri tom vedie súťaže pre slovenské školy, kde víťazné projekty dostávajú priestor vo výcviku. Nedávno takto tím, ktorý Michaela trénovala v podmienkach Mesiaca, testoval projekt využitia ľudských vlasov na hnojenie. Práve ona svojho otca upozornila, že tento rok, keď si pripomíname smutné sté jubileum Štefánikovo posledného letu, radostne si zároveň pripomíname dvadsiate výročie letu prvého slovenského kozmonauta, Ivana Bellu, ktorý sa uskutočnil pod názvom „Misia Štefánik“. Štefánik teda ostáva zdrojom inspirácie aj pre súčasné a budúce generácie!

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV:

- KELE, F. a M. MUSIL, 2009. *Po stopách M. R. Štefánika - návraty do Polynézie*. Bratislava: EKO-KONZULT. ISBN 978-80-8079-113-1
- MUSIL, M., 2010. *Diplomatická stratégia M. R. Štefánika ako rozhodujúci faktor vzniku Česko-Slovenskej republiky vo svetle zahraničných archívov*. In: M. ČAPLOVIČ, B. FERENCÚHOVÁ, M. STANOVÁ. *M. R. Štefánik v zrkadle prameňov a najnovších poznatkov historiografie*. Bratislava: Vojenský historický ústav, s. 151-162. ISBN 978-80-970434-0-7
- MUSIL, M., 2019. *Štefánik a jeho Giuliana – objektívom archívov Talianska a Vatikánu*. Bratislava: OZ Priatelia Bratislavy. ISBN 978-80-972959-1-2
- MUSIL, M., 1989. *Talenty cez palubu*. Bratislava: Smena.

Summary: *Young generation probably perceives Štefánik as a significant personality, however situated only in the past. The aim of the author is to illustrate, how Štefánik is an actual model for identification of children and youth through his personal traits, thanks to which he managed unbelievable things – to help to disrupt seven hundred-year-old monarchy and to lay the foundations of our future state: tough assertiveness, adaptability and improvisation, faith in reaching the goals, flexibility, the art to negotiate and persuade by the power of charisma...*

POD ŠTEFÁNIKOVOU VOJENSKOU ČAPICOU

Mária Feckaničová, ZŠ Jána Švermu, Štefánikova 31, 066 24, Humenné

Anotácia: *Príspevok prezentuje hravú vyučovaciu jednotku s úlohami zameranými na čitateľskú gramotnosť s prvkami dramatickej výchovy. Realizácia je možná na jednej vyučovacej hodine, prípadne, ako dvojhodinovka s využitím medzipredmetových vzťahov.*

Kľúčové slová: *Milan Rastislav Štefánik, vlastiveda, druhý ročník – ISCED 1, spoznávame dejiny.*

Cieľom návrhu je prezentovať námety aktivít hravého nácviku čitateľských schopností žiakov zameraných na porozumenie čítaného textu náučného charakteru. Aktivity sú spracované vo forme prípravy na vyučovaciu hodinu s klasickým rozdelením na úvodnú, hlavnú a záverečnú časť.

Čítanie s porozumením považujeme za zručnosť, ktorá je neoddeliteľnou súčasťou života práce žiakov už aj primárneho vzdelávania. Tak ako sa využívajú medzipredmetové vzťahy je dôležitá čitateľská gramotnosť rozvíjať u žiakov nielen na hodinách slovenského jazyka a literatúry, ale aj na ostatných predmetoch, čo tvorí základný pilier formovania aktívnych čitateľov. Existuje

veľa rôznych metód, ktoré dokážu u žiakov vzbudiť záujem o čítanie textov a pomôžu im adekvátne sa naučiť čítať s porozumením. Súčasná doba nám prináša mnoho možností, ako získať informácie. Je na nás pedagógov, aby sme žiakom ukázali správnu cestu, ako z toho množstva informácií vybrať tie podstatné, ktoré nám pomôžu rozvíjať sa ďalej. Sústavnou prácou a našim kreatívnym prístupom im môžeme dokázať, že čítanie je súčasť našej prirodzenosti.

Model vyučovacej jednotky v predmete vlastiveda

Ročník: tretí (ISCED 1)

Téma: Milan Rastislav Štefánik

Kognitívne ciele: Vyriešiť úlohy z vojenskej čapice. Zreprodukovať informácie o M. R. Štefánikovi na základe práce s textom.

Afektívne ciele: Aktívne participovať so spolužiakmi na aktivitách v priebehu hodiny. Vyjadriť svoj postoj k obsahu prečítaného textu. Vyjadriť sa k téme, čím by som chcel byť.

Psychomotorický cieľ: Vytvoriť plagát.

Metódy: Výchové: pochvala, povzbudenie, napomenutie; Vzdelávacie: problémová úloha; Motivačné: motivačný rozhovor, motivačná výzva, rozprávanie, demonštrácia, ilustrovanie, práca s textom, aktivity na podnecovanie žiakovej pozornosti

Formy: frontálna, skupinová, individuálna forma

Didaktické prostriedky: vojenská čiapka, šatka na zakrytie, kartičky s úlohami, tabuľa, interaktívna tabuľa, pripravené rôzne obrázky – fotografie M. R. Štefánika, upravené vhodné texty pre žiakov...

Didaktické zásady: zásada uvedomelosti a aktivity, zásada postupnosti, zásada primeranosti, zásada názorosti, zásada systematickosti, zásada trvácnosti...

Pomôcky: Obrázky, texty (prílohy), výkresy A5 na vytvorenie lietadiel, výkresy spojené lepiacou páskou do formátu požadovaného plagátika (asi 4 x A2), lepidlo, peračník

Štruktúra hodiny

Aktivita 1: Vojenská čiapka

Organizačné pokyny: žiaci sedia na koberci v triede v kruhu

Metodický postup:

Uprostred kruhu je položený predmet, ktorý je prikrytý šatkou. Motivačná výzva učiteľa smerom k žiakom na tému **Čo sa pod šatkou môže ukrývať!**

Po odkrytí šatky učiteľ vedie motivačný rozhovor so žiakmi na tému **Prečo vojenská čiapka? O kom sa asi budeme rozprávať? O vojakovi? Možno bol aj niekým iným.... to nám prezradí čiapka... Žiaci zahráme sa na detektívov a pokúsime sa vypátrať o kom sa dnes budeme rozprávať.**

Problémová úloha: **Šifra schovaná v úlohách**

Žiaci si po dvojiciach ťahajú úlohy z čiapky, v ktorých je zašifrované meno M. R. Štefánik. Jednotlivé úlohy plnia podľa pokynov. Učiteľ ich podľa potreby môže usmerňovať pri vylúštení šifry. Žiaci po jednom napíšu na tabuľu príslušné písmená v poradí, na ktoré majú prísť sami. Vznikne celé meno M. R. Štefánik. Učiteľ následne ukáže pripravené fotografie - obrázky M. R. Štefánika (možná alternatíva podľa podmienok: vytlačené fotografie alebo ukážka na interaktívnej tabuli). Žiaci majú na základe úloh a fotografií povedať, čo si myslia, kým bol M. R. Štefánik.

Úlohy z vojenskej čapice: 10 úloh na samostatných kartičkách

- Na akom dopravnom prostriedku sa pohybuje **letec**? Predveď. [M]
- Povedz rýchlo trikrát po sebe: OBSERVATÓRIUM [R]
- Napodobni, čo robí hvezdár, **astronóm**. Bez slov, nech ostatní uhádnu. [Š]
- Čo robí podľa teba **vedec**? Vysvetli. [t]
- Vymysli rýmy na slová: lietadlo, loď, cestovanie [e]
- Daj nám aspoň dva vojenské povely... [f]
- Čo robí podľa teba **politik**? Pokús sa opísať jeho prácu. [á]
- Uhádni, aké povolanie skrýva slovo: **tovacestiteľ**. Vy-

mysli hádanku pre spolužiakov na dané povolanie. [n]

- Povedz, čo všetko potrebuje **vojak**. [i]
- Oprav pomotanú vetu: Pilot letel na hviezde a astronóm pozoroval lietadlo. [k]

Aktivita 2: Práca s textom M. R. Štefánik

Organizačné pokyny: žiaci môžu si vybrať miesto, kde budú čítať - v laviciach, na vakoch či koberci

Metodický postup: Motivačné čítanie textu učiteľom. Úloha pre žiakov - aktívne počúvanie. Text je upravený životopis M. R. Štefánika:

Milan Rastislav Štefánik povedal: „*Prekážky treba rozbiť, a nie sa im poddávať!*“ – Ako by ste charakterizovali (opísali) **Milana Rastislava Štefánika podľa tejto vety?**

Milan Rastislav Štefánik bol tŕižiadostivý, energický vedec. Mal rád nočnú oblohu a hviezdy, preto sa rozhodol študovať astronómiu. Za svojimi pozorovaniami veľa cestoval po svete. No nelákala ho len hviezdna obloha.

Milan Rastislav Štefánik bol aj vojnovým pilotom. Slovensko bolo v tom čase súčasťou uhorského štátu. **Milan Rastislav Štefánik bol** jedným z tých, ktorí bojovali za osamostatnenie Slovákov. No nebojoval silou, bojoval rozhovormi a vyjednávaním. Aj preto veľa cestoval, aby vyjednával za slovenský národ. Stal sa uznávaným u nás i v zahraničí. Žil vo Francúzku, ale miloval svoju vlasť – Slovensko. **Milan Rastislav Štefánik sa** zaslúžil o vytvorenie Československej republiky, ktorú sme tvorili spolu s Čechmi.

Milan Rastislav Štefánik tragicky zahynul. Jeho lietadlo sa zrútilo pri Bratislave práve vtedy, keď sa tešil na príchod do oslobodenej vlasti. Je pochovaný na kopci Bradlo, kde je jeho veľká hrobka – mohyla. Takzvaná Mohyla pod Bradlom.

Počas čítania majú žiaci plniť pokyny. Ak budú počut meno osobnosti, o ktorej sa na hodine rozprávame:

- Žiaci, ktorí sedia v laviciach sa majú postaviť a urobiť lietadlo.
- Žiaci, ktorí sedia na koberci majú tlesknúť 2-krát.
- Žiaci, ktorí sedia vo vakoch (súčasť vybavenia triedy), sa majú postaviť do pozoru ako vojaci.

Poznámka: Čítanie textu učiteľkou je s ohľadom na reakcie žiakov prerušované. Po prečítaní textu sú žiakom rozdane nakopírované texty. Pri druhom čítaní si žiaci značia v texte farbičkou neznáme pojmy, učiteľ zatiaľ nevysvetľuje. Po prečítaní učiteľ ukáže obrázok mohyly (súvis so záverom textu). Nasleduje voľná debata. Ak je potrebné, pri opakovanom čítaní sú žiakom vysvetlené neznáme pojmy.

Zaujímavosť: Učiteľ nastolí situáciu napätia „*Niečo som počula počas čítania.... aj vy? Čo to bolo? Ako keby niečo šuchotalo pod lavicami...*“ Žiaci hľadajú pod lavicami a nájdú prilepené obálky „*Odkiaľ sa vzali? Že by kúzlo? Žiaci viete, že Štefánik bol aj kúzelník...*“ Nasleduje práca v skupinách, v ktorých žiaci lúštia tajničky.

Poznámka: žiaci majú dopredu prilepené zadania úloh pod niektorými lavicami.

Skupinová práca s textom: po dotvorení pripnúť na tabuľu na miesto, kde sme si pred tým napísali OSOBNOSŤ M. R. ŠTEFÁNIK a sadnúť na koberec – referovanie každej zo skupín čo sa dozvedeli, čo mali splniť, čo im vyšlo v tajničke a čo pre nich bolo najťažšie...

Hra s vojenskou čapicou: JA SOM ... . Navedieme ich na povolania M. R. Štefánika a jeho prácu. Žiak si dá čapicu

na hlavu a hovorí napr.: *Ja som letec a letel som až do Francúzska, Ja som astronóm a poznám všetky hviezdy...*

Aktivita 3: Plagát a lietadielko. Tvorba koláže

Organizačné pokyny: žiaci pracujú v laviciach, ktoré sú spojené tak, aby si boli tvármi k sebe

Metodický postup: Frontálne zopakovanie si informácií o Štefánikovi na základe obrázkov z jeho života. Následne žiaci samostatne kreslia a vystrihnú lietadlá, ktoré potom nalepia na spoločný plagát aj s obrázkami.

Do lietadielok dopíšu, čím bol, (prípadne do bublín k obrázkom dopíšu slová, ktoré asi Štefánik hovoril, keď ho v jeho živote fotili).

Nasleduje vyhodnotenie, motivačná pochvala, v rámci sebareflexie žiaci povedia, v ktorej aktivite sa im darilo..., či by sa chceli podobať Štefánikovi a prečo.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV:

GAVORA, P., 2003. Metódy na zisťovanie porozumenia textu. In: *Slovenský jazyk a literatúra v škole* [online]. Roč. 49, č. 9-10, s. 277. ISSN 1335-2040. Dostupné z: http://www2.statpedu.sk/buxus/generate_page.php_page_id=686.html<http://www.nucem.sk/>
MULIČÁKOVÁ, A. et al., 2015. *Rozvoj čitateľskej gramotnosti v primárnom vzdelávaní*. Bratislava: MPC. ISBN: 978-80-565-1388-0. Dostupné z: https://mpc-edu.sk/sites/default/files/publikacie/t_ustohalova_a_mulicakova_rozvoj_citat_gramotnosti_v_prim_vzdel.pdf

Summary: *The article presents a playful lesson with tasks focusing on reading literacy with elements of drama. This can be done on one 45-minute lesson or 90-minute lesson with using cross-curricular relations.*

DEBATOVANÍM K POZNANIU OSOBNOSTI M. R. ŠTEFÁNIKA

Jana Tomášková, Metodicko-pedagogické centrum, detašované pracovisko Žilina

Anotácia: *Príspevok sa venuje problematike debatovania a aplikácie debaty do vyučovacieho procesu. Tematicky je v súlade s cieľmi vyučovania orientovaný na spoznávanie osobnosti M. R. Štefánika prostredníctvom aktívnej činnosti žiakov. Obsahuje fázy prípravy žiakov na debatu i postup pri príprave žiakov na debatovanie aktuálnej tézy. Zameriava sa na popis výhod debatovania v kontexte podpory rozvoja kľúčových kompetencií žiakov.*

Kľúčové slová: *debata, diskusia, argumentačné línie, fázy prípravy na debatu, výhody debatovania, kľúčové kompetencie žiaka.*

„M. R. Štefánikovi bola odobraná hodnosť generála“. Titulok vyvolal veľa ohlasov. Niektorí len začudovane kývli hlavou, iní sa usmiali, „že tak mu bolo treba“ a boli aj takí, čo sa spravodlivo rozhorčili. Je to však pravda?! „Určite áno“, veď to bolo na internete, mávne väčšina rukou a „roluje“ prstom po mobile, túžiac získať ďalšie a ďalšie informácie. Uvedená situácia je modelová, ale odráža množstvo bežných situácií, do ktorých sa dostávame. Autorka sa priznáva, že ju zámerne vymyslela, lebo vytvoriť „kačicu“ či hoax nie je až také ťažké, oveľa náročnejšie je identifikovať ich a zistiť dostatok dôkazov na ich usvedčenie.

Mladý človek by sa mal naučiť zaobchádzať s informáciami. Zbierať ich, formulovať otázky, stanovovať hypotézy, prijímať závery a pod. Myslenie nie je len o jednom výsledku, ale najmä o ceste, procese, ktorým sa k nemu dopracujeme. Jednou z ciest, ktorou si budujeme dôveru v seba samého, učíme sa počúvať iných a rešpektovať ich názor, prijímať argumenty a oddeľovať ich od subjektívnych názorov, výmyslov a fám je **debatovanie**.

Debata je obľúbenou aktivitou žiakov na stredných a vysokých školách v Spojených štátoch amerických. Aktívnymi debatérmi boli aj viaceré osobnosti politického a spoločenského života, napr. Theodore Roosevelt, Bill Clinton, Oprah Winfrey, Brad Pitt. Debata má na rozdiel od diskusie pevnejšie stanovené pravidlá. V Krátkom slovníku slovenského jazyka

Vystavenie plagátu a odmena vojenská medaila M. R. Štefánika za skvelú prácu pre každého žiaka (motivačné hodnotenie)

Záver

V návrhu prípravy bolo našim cieľom prispieť konkrétnymi návrhmi aktivít k hravému nácviku čitateľských schopností žiakov zameraných na porozumenie čítaného textu náučného charakteru. Z našich skúseností vyplývajú pre prax tieto odporúčania: Implementovať hrové aktivity na rozvoj čítania s porozumením do všetkých predmetov. Demonštrovať žiakom prácu s rôznymi druhmi textov, s ktorými sa môžu stretnúť v bežnom živote. M. R. Štefánik je osobnosťou, ktorá si zaslúži našu pozornosť nielen v predmete vlastiveda.

(2003, 117, 106) sú definície uvedených pojmov nepresné, autori ich považujú za takmer synonymné: „diskusia – výmena názorov na istú vec, rokovanie, rozprava, beseda, debata; debata – slovná výmena názorov, diskusia, rozhovor“. Definície v anglických výkladových slovníkoch už uvádzajú diskusiu a debatu ako dva rozličné pojmy. Podľa Mansera (1991, s. 107, s. 119) debata je: „1. formálna diskusia na základe argumentov za účasti obecnstva, 2. formálna výmena názorov alebo slovný spor (predovšetkým) medzi dvoma opačnými tímami“, kým diskusia je „hovorenie, rozprávanie o niečom“.

Debata pomáha účastníkom nielen zlepšiť si argumentačné zručnosti, ale aj rozvíjať kritické myslenie, ktoré je v súčasnosti obzvlášť dôležité. Argumentovanie je založené výhradne na faktoch podložených dôkazmi. Dobrý debatér odlíši, kedy sa v konverzácii s kamarátmi, spolužiakmi, známymi i v prejavoch politikov objavujú nelogické subjektívne a emocionálne argumenty a kedy sa používajú racionálne argumenty a fakty.

Podstatné je vzdelávanie a zbavovanie sa predsudkov, budovanie občianskeho i sociálneho povedomia ruka v ruke s toleranciou. Z uvedených dôvodov sa debatovanie často využíva v školskej praxi nie iba ako mimoškolská aktivita.

Vhodným aplikovaním debaty do vyučovacieho procesu sa naplňujú ciele vyučovania v súlade so ŠVP

ISCED 2 (ŠVP, s. 4):

- rozvíjať u žiakov funkčnú gramotnosť a kritické myslenie;
- umožňovať každému žiakovi v rámci výučby nadobúdať kompetencie vlastnou činnosťou a aktivitami zameranými aj na objavovanie a vytváranie nových významov;
- viesť žiakov k využívaniu efektívnych stratégií učenia sa (učiť sa učiť);
- poskytovať každému žiakovi príležitosť objaviť a rozvinúť svoje schopnosti v súlade s reálnymi možnosťami, aby tak získal podklad pre optimálne rozhodnutie o svojom ďalšom vzdelávaní;
- sprostredkovať dostatok príležitostí na osobnostný rozvoj každého žiaka a pod.

ŠVP ISCED 3 (ŠVP, s. 4):

- prehĺbiť u žiakov abstraktné a logické myslenie s dôrazom na pochopenie kauzálnych, funkčných a vývinových vzťahov medzi javmi a procesmi;
- naučiť žiakov samostatne riešiť problémy, úlohy, realizovať skúmanie a vyvodzovať logické závery;
- viesť žiakov ku kritickému mysleniu s uplatnením mnohostranného pohľadu pri riešení úloh;
- naučiť žiakov zaraďovať získané informácie/poznatky do zmysluplného kontextu životnej praxe;
- prehĺbiť u žiakov sociálne kompetencie, osobitne schopnosť kultivovane komunikovať, racionálne argumentovať a efektívne spolupracovať v rôznych skupinách;
- posilniť u žiakov prístup rešpektujúci ľudské práva a zodpovednú účasť v demokratickej spoločnosti a pod.

Tabuľka Debata Karla Poppera – časové trvanie

Pozície	Čas	Činnosť rečníkov
Prvá súhlasná reč – S1	6 minút	Prvý súhlasný rečník predstaví argumentačnú líniu súhlasného tímu
1. krížový výsluch	3 minúty	Pýta sa 3. nesúhlasný rečník, odpovedá 1. súhlasný rečník
Prvá nesúhlasná reč – N1	6 minút	Prvý nesúhlasný rečník reaguje na argumenty súhlasného tímu a prezentuje argumenty nesúhlasného tímu
2. krížový výsluch	3 minúty	Pýta sa 3. súhlasný rečník, odpovedá 1. nesúhlasný rečník
Druhá súhlasná reč – S2	5 minút	Podporuje argumentačnú líniu súhlasného tímu, reaguje na argumenty nesúhlasného tímu
3. krížový výsluch	3 minúty	Pýta sa 1. nesúhlasný rečník, odpovedá 2. súhlasný rečník
Druhá nesúhlasná reč – N2	5 minút	Reaguje a vyvracia argumenty súhlasného tímu a podporuje argumentačnú líniu nesúhlasného tímu
4. krížový výsluch	3 minúty	Pýta sa 1. súhlasný rečník, odpovedá 2. nesúhlasný rečník
Tretia súhlasná reč – S3	5 minút	Záverečná reč súhlasného tímu – zhrnutie základných styčných bodov debaty, potvrdenie svojho stanoviska
Tretia nesúhlasná reč – N3	5 minút	Záverečná reč celej debaty – zhrnutie rozporných prvkov a obrana stanoviska nesúhlasného tímu

Žiaci debatujú v mnohých formátoch, z ktorých každý má svoje charakteristické vlastnosti (Whitman, 2005). Najčastejšie sa debatuje v nasledovných debatných formátoch:

Debata typu Lincoln – Douglas. Je to debata o hodnotách vo formáte jeden žiak na jedného.

Debata o postupe. Pri tejto debata sa kladie hlavný dôraz na praktické dôvody zavedenia príslušného postupu. Súhlasná strana navrhne špecifický plán, ktorým sa dosiahnu ciele predloženého návrhu, pričom tento postup je efektívnejší ako ostatné. Debatuje sa vo formáte dvaja žiaci proti dvom s krížovými otázkami.

Parlamentná debata. Je modelovaná podľa britskej snemovne. Jeden tím predstavuje vládu a druhý lojálnu opozíciu Jej veličenstva. Debata prebieha vo formáte „dvaja na dvoch“. Využívajú sa pri nej faktické poznámky a námietky, ktoré prerušujú reči.

Debata Karla Poppera/akademická debata. Vznikla

kombináciou debaty Lincoln – Douglas a debaty o postupe. Je to vzdelávacia a súťažná aktivita určená pre študentov základných, stredných a vysokých škôl. Na Slovensku sa jej v rámci mimoškolskej činnosti venuje najmä Slovenská debatná asociácia. Základné pravidlá akademickej debaty nájdeme aj v Cvičebnici slovenského jazyka pre 4. ročník (Záborská, 2009). V tejto debata vystupujú šiesti debatéri, traja za súhlasný a traja za nesúhlasný tím. Súhlasný tím obhajuje tézu a cieľom nesúhlasného tímu je tézu vyvrátiť. Debata sa skladá zo 6 rečí rečníkov a 4 krížových výsluchov. V prvých rečiach sa nachádzajú základné argumenty k téze. Druhé a tretie reči spochybňujú argumenty oponentov a obraňujú svoje vlastné argumenty. Úlohou tretích rečníkov je zhrnúť argumenty, ktoré odzneli v debata. Každý tím má 8 minút prípravného času. Postupnosť realizovanej debaty je spracovaná podľa Debatnej príručky pre stredoškolské kluby v tabuľke. Ak žiaci nemajú dostatočné skúsenosti s debata, odporúčame znížiť počet rečníkov na 4 a skrátiť čas ich rečí napr. vo formáte 4, 4, 3, 3 minúty (tabuľka).

Zatiaľ čo diskusia prebieha na určitú tému, pre debata je určená **téza**. Pod tézou rozumieme určité kontroverzné tvrdenie, pri ktorom dokážeme nájsť argumenty za dané tvrdenie aj proti nemu. Téza je východiskom pre debata. Mala by byť sformulovaná tak, aby bola zrozumiteľná a jasne pochopiteľná ako pre účastníkov debaty, tak aj pre rozhodcu a obecenstvo. Tézy na debatovanie vo vyučovacom procese by mali vychádzať z obsahového štandardu a zároveň by mali

byť spoločensky aktuálne, napr. Proti terorizmu sa dá bojovať slovom, Slovenská republika by mala vystúpiť z Európskej únie, Eutanázia by mala byť legalizovaná a pod.

V súčasnosti na Slovensku rezonuje v médiách relácia Najväčší Slovák. V uvedenej súvislosti sa realizujú diskusie a debaty o jednotlivých osobnostiach, ktoré boli nominované medzi vybranú desiatku. Svoje miesto v nej má aj M. R. Štefánik. Pre ľudí je často zaujímavé ako zomrel, nie ako žil. Debata je vhodný spôsob na získanie informácií o osobnosti tohto vojaka, vedca, umelca, človeka ... Debata má nadpredmetový charakter, o M. R. Štefánikovi môžeme debatovať napr. na hodinách histórie, občianskej výchovy/občianskej náuky, fyziky, materinského jazyka a cudzích jazykov. Kontroverznosť tézy vychádza z cieľov predmetu i cieľov vzdelávania. Formulovaná môže byť v širšom alebo užšom kontexte. Napr. *Presadzovanie čechoslovakizmu*

spôsobilu rozpad 1. ČSR; Len Tomáš Garrigue Masaryk sa zaslúžil o vznik 1. ČSR; Štefánik bol podporovateľom dobrovoľnej vojenskej služby; Bez M. R. Štefánika by nevznikla 1. ČSR; Súkromný život M. R. Štefánika bol bohatší ako jeho vedecká činnosť a pod.

Téza by pre žiakov mala byť zaujímavá a zároveň motivujúca k štúdiu. Lebo jedna vec je voľne rozprávať o živote M. R. Štefánika a druhá vec je organizovane argumentovať, počúvať oponenta, reagovať na jeho slová a pod. Ak chceme zachovať akademický status debaty, je potrebné venovať čas na jej prípravu, získavanie informácií, tvorbu argumentov, argumentačných rečí i samotnej prezentácie. Príprava na debatu má 3 fázy (Tomášková, 2013):

1. pred debatou

- analýza témy – podpora žiackej sebadôvery vo vlastné schopnosti a rozširovanie svojich vedomostí, dôležité je vzbudiť ich záujem, sústreďovanie materiálov súvisiacich s danou témou,
- brainstorming – rešpektovanie jedinečnosti žiakov a ich špecifických a originálnych nápadov,
- tvorenie argumentov, ich organizovanie podľa váhy, sily, dôležitosti,
- príprava podporných argumentov – práca s rôznorodou literatúrou,
- praktizovanie rečníckych prejavov – podpora odlišných presvedčení, postojov a kultúrneho štýlu, podpora cieľavedomosti a samostatnosti rečníkov.

2. počas debaty

- pozorné počúvanie oponentov,
- správne používanie zápisok (tzv. flowsheet),
- identifikácia podstaty argumentov a vyvracanie argumentov,
- kontrolovanie krížového výsluchu,
- tímová spolupráca – kooperácia medzi debatérmi,
- zdvorilostné pravidlá – rozvoj kultúrneho správania.

3. po debate

- analýza debaty – čo bolo správne, čo treba zlepšiť, schopnosť autoreflexie,
- zachytenie slabých miest v argumentačnej línii,
- uprednostnenie pozitívnej motivácie – pozitívne hodnotenie činnosti.

Predpokladajme, že žiaci si vybrali tézu, na ktorú chcú debatovať, napr. *M. R. Štefánik bol celebritou 20. storočia*. Príprava na debatu môže pokračovať týmto spôsobom:

1. „Brainstorming“ je základom dobrej debaty. Žiaci produkujú svoje nápady bez ohľadu na ich kvalitu a budúcu pozíciu v debate. Učiteľ je inšpirátor, ktorý napomáha rozvíjaniu a spájaniu rôznorodých myšlienok. V procese fluencie myšlienok je dôležité uplatňovanie pravidiel zákazu kritiky. V závere účastníci spoločne triedia myšlienky na „použiteľné“ a „nepoužiteľné“ v debate.

2. Definovanie pojmov predstavuje presné vymedzenie kľúčových pojmov v téze tak, aby sa podstata tézy stala viac zrozumiteľnou. Napríklad v téze: *„M. R. Štefánik bol celebritou 20. storočia.“* považujeme za kľúčové slovo *celebrita*. Ak vychádzame zo slovníkovej definície, celebrita je *významná, slávna osobnosť*. Od schopnosti žiakov presne a jasne definovať pojmy závisí organizácia argumentačných línií.

3. Analýza pozícií rečníkov je asi najteoretickejšia časť debatovania. Ide o rozdelenie žiakov do súhlas-

nej a nesúhlasnej pozície (do pozície ZA – S a PROTI – N) a zároveň pochopenie pozícií S1, S2, S3, N1, N2, N3. Súčasná podoba debaty má podobnú formu ako používame v súdnom systéme, kde platia hlavne 2 zásady, ktoré pomáhajú pri hľadaní pravdy a spravodlivosti. Prvá z nich je existencia aspoň 2 strán pri každom spore: obhajoba a obžaloba. Druhú dôležitú zásadu tvorí rovnaké právo obidvoch strán na spravodlivé vypočutie. Žiaci sa pripravujú na začiatku na celú tému – obe pozície. Pri uvedenom princípe prípravy na debatu ide o ciele rozvoj kritického myslenia žiakov. Je dôležité rozvíjať u nich dobré intelektuálne návyky: nesúdiť, pokiaľ nie sú vyslovené argumenty. Požiadavka debatovať z obidvoch strán tézy posilňuje v človeku vedomie nutnosti nácviku opatrnosti pri dosahovaní konečného rozhodnutia. Debatovanie z obidvoch strán témy sa spočiatku môže zdať nepríjemné, ale z výchovného hľadiska je oprávnené. Podnecuje pochopenie i ocenenie obťažnosti a hĺbky väčšiny dôležitých polemík. Okrem toho podporuje žiakov v tom, že sa neuchyľujú k urýchlénym záverom bez adekvátneho zváženia všetkých možných strán sporu (minimálne dvoch).

V súvislosti s nami predstavenou tézou žiaci musia brať do úvahy, že život M. R. Štefánika prináša viacero rozporov: rodičia mu vstúpili silné národné povedomie, ale väčšinu svojho života prežil v cudzine; na jednej strane vedecké objavy, na strane druhej excentrické záľuby (exotická etnografia, fotografovanie „nahoty“; emocionálne bohatý človek v kontraste s pozíciou vojaka a pod.).

4. Na základe pripravených materiálov začína hľadanie, tvorenie a rozvíjanie argumentov v rámci jednotlivých tímov – výber argumentov, analýza, pričom žiak využíva poznatky o argumentovaní. Základom súhlasnej argumentačnej línie je vedecká činnosť M. R. Štefánika, jeho cestovateľské úspechy a politická prestíž. V nesúhlasnej línii sa zameriavame na jeho „ľudské stránky“ – vzťah k ženám, zdravotné problémy a pod.

5. Medzi „najnudnejšie“ časti prípravy z pohľadu žiakov patrí **písanie rečí**. Plní však svoju funkciu, žiaci sa musia vyjadrovať jasne, zrozumiteľne a štylisticky správne v presne stanovenom časovom intervale. Ide nielen o prípravu na debatovanie, ale napr. aj na ústnu maturitnú skúšku. V tejto fáze debaty je zrejme, že žiaci musia mať naštudované rôzne informačné zdroje, aby dokázali spracovať súvislý text. Len vyhľadať informácie nestačí, je potrebné ich kriticky posúdiť, vybrať tie podstatné, ktoré sú vhodné na zaradenie do rečníckych prejavov. Ako pomôcku pri príprave a spracovaní navrhnete tézu o M. R. Štefánikovi uvádzame za príspevkom niekoľko vhodných zdrojov.

6. Pri prezentovaní rečí je dôležité aj využívanie mimojazykových prostriedkov. Rečníci nacvičujú postoj, mimiku, gestikuláciu, očný kontakt a podobne s cieľom presvedčiť poslucháčov o pravdivosti svojho stanoviska. Dobře napísaný rečnícky prejav bez prezentačnej „iskry“ nepresvedčí.

7. Príprava na rozhodovanie je súčasťou prípravy na debatu. V triede nemôžu všetci debatovať, preto okrem časomerača a organizátora debaty je nevyhnutné určiť aj rozhodcovský tím. Rozhodca musí byť schopný aktívne počúvať, urobiť si zápis debaty a posúdiť stanoviská jednotlivých tímov a rečníkov.

Zameriava sa na posúdenie argumentácie a refutácie rečníkov, organizáciu rečí, krížový výsluch a prezentáciu rečníkov. Na základe týchto kritérií vyhodnotí, ktorý z tímov bol v debate úspešnejší.

8. Debatovať, debatovať, debatovať ... Hovoriť sa učí človek hovorením, debatovať debatovaním.

Vyučovacie hodiny debaty sa nedajú „odspať“, vždy vyžadujú aktívnu participáciu. Je nespochybniteľné, že využívať debatu vo vyučovacom procese znamená učiť moderne. Debatu môžeme zaradiť ku skupinovým vyučovacím metódam a zároveň môže byť aj špecifickou formou vyučovania. Učiteľ sa stáva pozorovateľom reálne prebiehajúceho učenia sa žiakov. Jeho pozícia je nezastupiteľná najmä v tom, že vytvára žiakom podmienky na učenie sa – poskytuje podporné odborné materiály, koordinuje procesy individuálnej prípravy žiakov, povzbudzuje pri neúspechu a pod. Od učiteľa sa očakáva istá odvaha čeliť rôznorodosti názorov bez vlastného subjektívneho hodnotenia a zároveň dôsledná cielená príprava smerujúca k rozvoju kľúčových kompetencií žiakov. Súhlasíme s D. Sitnou (2009, s. 100 - 101), že u žiakov sa prostredníctvom debaty rozvíjajú komunikačné, personálne i sociálne kompetencie, schopnosť riešiť problémy a kriticky posudzovať riešenie problematiky. Debatovanie prináša účastníkom viacero výhod. Žiakov učí

- vyhľadať informácie a kriticky ich posúdiť. Iba na základe validných informácií formulovať argumentačné reči a argumentovať za vybrané stanovisko. Dobre informovaný jediniec „nenaletí“ médiám.
- aktívne počúvať prejavy oponentov, reagovať na ne a zároveň si zapísať stručné poznámky.
- logicky myslieť – pri argumentácii využívať metódy logického myslenia ako dedukcia, indukcia, analógia, syntéza, generalizácia a pod. Logické myslenie je nevyhnuté nielen pri tvorbe vlastnej argumentačnej reči, ale hlavne pri reagovaní na argumentáciu opo-

ponentov – refutácii.

- využívať vhodné jazykové a mimojazykové prostriedky. Rečník pri debatovaní musí dodržiavať jazykovú normu, jeho prejav by mal byť kultivovaný a presvedčivý. Vhodne využitá hlasová modulácia, gestika a pod. podčiarkujú celkový pozitívny dojem z vystúpenia. Prezentatívne zručnosti patria ku kľúčovým personálnym kompetenciám žiaka.
- formulovať otázky a odpovedať na otázky oponentov. Uvedenú komunikačnú zručnosť žiaci uplatňujú najmä v krížových výsluchoch. Úzko súvisí so schopnosťou improvizovať – rečník nikdy nevie, čo sa ho oponent opýta, môže to len predpokladať.
- prijať kritiku a byť tolerantný. Rečníci sa učia prijať stanovisko rozhodcov aj keď s ním nesúhlasia. V prípade výhry sa nevysmievajú svojim oponentom, neznevažujú ich, plne si uvedomujú, že vyhral lepšie pripravený tím a v nasledujúcej debate môže prehrať ich tím.
- tímovej práci. Jednotliví členovia tímu sa vzájomne podporujú, pomáhajú si pri formulovaní argumentov a pod. Byť dobrým „tímovým hráčom“ a zároveň silným individuálnym rečníkom je pre žiakov pozitívnou devízou do budúcnosti.

Záver

Výhod, ktoré z debatovania vyplývajú pre žiakov, je nesmierne veľa. Debatovanie je prospešné nielen pre jednotlivca, ale aj celú spoločnosť. Nie je to len didaktická hra o slovíčka a argumenty, je prípravou na reálne životné situácie, v ktorých uznávame právo človeka na vlastný názor i keď s ním nesúhlasíme. M. R. Štefánik nebol debatérom, ale nepopierateľne bol výborným rečníkom, o čom svedčí jeho politická a vojenská kariéra. Aplikovaniu debaty do vyučovacieho procesu by sme mali venovať viac pozornosti, veď rečníkom sa človek nerodí, rečníkom sa človek stáva.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV K DEBATE:

- APFEL, V., 2015. *Legenda v kameni*. Martin: Vydavateľstvo Maticy slovenskej. ISBN 978-80-8115-218-4.
- BANÁŠ, J., 2018. *PREBIJEM SA! ŠTEFÁNIK Muž železnej vôle*. Bratislava: IKAR. ISBN 978-80-551-6500-4.
- ČENDEL SOLČANSKÁ, M., 2018. *Generál M. R. Štefánik*. Bratislava: IKAR. ISBN 978-80-551-6446-5.
- PODHORSKÝ, D., 2013. *Štefánikov svet. Cesty priestorom a časom po stopách Milana Rastislava Štefánika*. Bratislava: VEDA. ISBN 978-80-224-1300-8.
- REZŇÍK, J., 2019. *Oči plné oblohy*. Bratislava: Slovenský spisovateľ, a. s. ISBN 978-80-220-2113-5.
- VRÁBEL, F., 2018. *SPLNENÝ SEN – Milan Rastislav Štefánik a vznik Československa*. Banská Bystrica: PRO. ISBN 978-80-89057-76-4.
- https://www.mrstefanik.sk/wp-content/uploads/Priloha_Bradlo.pdf
- www.muzeologia.sk/index_htm_files/MaKD_1_2017_Macho.pdf
- www.obeckosariska.szm.sk - Stránka o obci Košariská rodiska Milana ...
- www.obeckosariska.szm.com/historia1.htm
- www.historickycasopis.sk/pdf/Historicky_casopis_3_2008.pdf
- www.forumhistoriae.sk/e_kniznica/macho.pdf
- www.forumhistoriae.sk/documents/10180/1017245/ksinan.pdf
- <https://sk.ambafrance.org/Objavte-dobove-dokumenty-o-Stefanikovi-a-Francuzsku>

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV:

- DORUĽA, J., 2003. *Krátky slovník slovenského jazyka*. Bratislava: VEDA. ISBN 80-224-0750-X
- MANŠER, M., 1991. *Oxford Learners Pocket Dictionary*. Oxford: Oxford University Press, 1991.
- NEMČOK, M. et al., 2014. *Debatná príručka pre stredoškolské kluby*. Bratislava: Slovenská debatná asociácia. ISBN 978-80-971782-0-8.
- SITNÁ, D., 2009. *Metody aktívneho vyučovania*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-246-1
- TOMÁŠKOVÁ, J., 2013. *Debata a diskusia – rozvoj rečníckych zručností žiaka na hodinách slovenského jazyka a literatúry*. Bratislava: MPC. ISBN 978-80-8052-506-4.
- ZÁBORSKÁ, M., A. HÚSKOVÁ a K. HINCOVÁ, 2009. *Cvičebnica Slovenský jazyk pre 4. ročník stredných škôl*. 1. vydanie. Bratislava: SPN. ISBN 978-80-10-01698-3.
- http://www.statpedu.sk/files/articles/dokumenty/inovovany-statny-vzdelavaci-program/svp_nsv_6_2_2015.pdf
- http://www.statpedu.sk/files/articles/dokumenty/inovovany-statny-vzdelavaci-program/statny_vzdel_program_pre_gymnazia.pdf
- WHITMAN, Glen., 2005. *Debate formats* [online]. [cit. 2019-04-15]. Dostupné na internete: <http://csun.edu/~dgw61315/debformats.html>

Summary: The article deals with the issue of a debate and applying a debate in educational process. The topic is in accordance with educational objectives directed towards getting to know the personality of M. R. Štefánik through pupils' active participation. It contains phases of pupils' preparation for the debate and procedure of pupils' preparation for the debate. It describes advantages of a debate in the context of supporting the development of key competences.

A WEEK OF MILAN RASTISLAV ŠTEFÁNIK – TÝŽDEŇ MILANA RASTISLAVA ŠTEFÁNICA

Alexandra Zemianska, Základná škola, Považská 12, Košice

Anotácia: Príspevok prináša model edukačnej jednotky zameranej na osobnosť M. R. Štefánika. Poskytuje príklady vybraných vyučovacích metód, ktorými študenti rozšíria svoje vedomosti o tejto osobnosti na hodinách anglického jazyka.

Kľúčové slová: čítanie s porozumením, skupinová práca, produktívne činnosti.

V dnešnej dobe, keď zo všetkých strán útočia na mladých ľudí pseudosymbole a rýchlokvasené celebrity, ktoré už o pár rokov, či mesiacov upadnú do zabudnutia, je nesmierne dôležité upriamiť pozornosť študentov na skutočných hrdinov a osobnosti slovenských dejín a rozvíjať tým ich národnú uvedomelosť. V máji 2019 si pripomínáme sté výročie od smrti Milana Rastislava Štefánika, ktorý sa počas svojho života nezabudnuteľne zapísal do – nielen – slovenských dejín. Chlapec zo zabudnutých kopaníc Horného Uhorska sa presadil priamo v Paríži – centre vtedajšieho sveta. Mladík z chudobnej rodiny malého a takmer neznámeho slovenského národa sa stal hviezdárom a generálom svetovej mocnosti. Prijal ho pápež Benedikt XV., ruský cár Mikuláš II., japonský cisár a počas svojej diplomatickej činnosti sa stretol s niekoľkými kráľmi a kráľovkami. Jeho železná vôľa prekonávať prekážky môže byť nepochybne inšpiráciou a motiváciou pre mnohých ľudí aj dnes.

Nie je tajomstvom, že žiaci sa všeobecne s nechutou učia dejiny. Memorovanie rokov a faktov im pripadá nezaujímavé a nudné a zapamätávanie si rozsiahlych textov je pre nich náročné. V tomto príspevku prinášame ukážku edukačnej jednotky, ktorá je zameraná na osobnosť Milana Rastislava Štefánika. V tejto modelovej edukačnej jednotke, tradičnými aj netradičnými metódami sprístupňujeme žiakom deviateho ročníka základnej školy na hodinách anglického jazyka informácie zo života M. R. Štefánika tak, aby boli pre nich čo najviac pútavé a atraktívne. Pri časovej dotácii 3 vyučovacie hodiny/týždeň sme sa zamerali na tri vyučovacie hodiny, a tým venovali týždeň osobnosti M. R. Štefánika. Celý proces sme pomenovali *A Week of Milan Rastislav Štefánik* a výstupným produktom je tabuľa osobnosti s profilom M. R. Štefánika, ktorá má svoje čestné miesto v priestoroch našej základnej školy a pripomína tak túto aktivitu. Aj takýmto spôsobom by sme radi poukázali na fakt, že dejiny je možné učiť aj nápadito a zábavne, čo žiaci a študenti s nadšením vítajú. Veríme, že predložený model edukačnej jednotky môže byť prínosným zdrojom motivácie pre ďalších učiteľov.

Modelová edukačná jednotka

Tematický celok: Osobnosti

Téma: Milan Rastislav Štefánik

Jazyková úroveň: A2 – 9. ročník

Dĺžka edukačnej jednotky: 135 minút – 3 vyučovacie hodiny

Organizačné formy: samostatná práca, skupinová práca, frontálne vyučovanie

Metódy: motivačný rozhovor, práca s textom, čítanie s porozumením, diskusia, praktická metóda – finálny výstup

Pomôcky: učebný text, pracovný list, obrázok, nástenka, papiere, písacie potreby, farebné fixky, nožnice, slovník, samolepiace etikety, jablká

Ciele edukačnej jednotky

Kognitívne ciele:

Prezentovať kľúčové informácie z prečítaného textu. Aplikovať získané vedomosti o M. R. Štefánikovi pri kompletizovaní vlastného materiálu.

Afektívne ciele:

Vyjadriť vlastný názor na životný štýl M. R. Štefánika. Spolupracovať v skupine žiakov.

Pomáhať si navzájom pri tvorení finálneho produktu.

Psychomotorické ciele:

Pripraviť očíslované jablká na základe daných kritérií.

Vyhotoviť očíslované kartičky s otázkami.

Vytvoriť finálny produkt – tabuľu osobnosti s profilom M. R. Štefánika.

Priebeh edukačnej jednotky

1. vyučovacia hodina

Motivačná fáza (10 minút)

Vyučovacia hodina sa začala motivačným rozhovorom a diskusiou.

Do you know who Milan Rastislav Štefánik was?

What can you tell us about him?

Mention some of important facts about him.

Can he be considered as a hero? Why?

Do you admire him? Why?

Žiaci odpovedali na učiteľove otázky, pričom aplikovali vedomosti osvojené na hodinách dejepisu. Dôraz bol kladený aj na správne gramaticky formulované odpovede celou vetou. V diskusii žiaci vyjadrili svoj názor na osobnosť Milana Rastislava Štefánika a diskutovali o jeho významných činoch. Spomenuli niektoré z jeho zahraničných ciest, výstupy na Mont Blanc napriek veľmi vážnemu zdravotnému stavu, vášeň pre hviezdy a vesmír, nenaplnený sen o vlastnom observatóriu, neobišli jeho znalosť cudzích jazykov a tiež sa zaoberali konšpiračnými teóriami Štefánikovej smrti.

Expozičná fáza (15 minút)

Žiakom bol rozdáný text s informáciami zo života M. R. Štefánika.

Milan Rastislav Stefanik was a Slovak philosopher, astronomer, diplomat, and politician. Here are some facts of his life:

- *Milan Rastislav Stefanik was born on July 21, 1880 in Kosariska, Austria-Hungary*
- *He was one of the 13 children born to his parents, Pavol and Albertina.*
- *His father Pavol was a Lutheran pastor in the local community. He was a strong Slovak patriot and raised his children as such.*
- *He had to switch schools several times throughout*

his youth.

- His first school was the Evangelical Lyceum in Bratislava, where he began his studies in 1890.
- He studied at the lyceum in Bratislava for three years.
- In 1893 he switched to a school in Sopron.
- He completed his secondary studies at a school in Szarvas in 1898. In the same year he moved to Prague and began studies in construction engineering.
- In 1900, he shifted to Charles University. Here he studied Astronomy, philosophy, mathematics, and physics. He also built relationships with some of the most prominent professors in these disciplines.
- He completed his studies in 1904 when he graduated with a doctorate in Philosophy
- Milan Rastislav Štefánik's time studying in Prague had a profound effect on the shape of his career.
- He wrote political texts regarding the struggle of the Slovaks.
- His professor's influence developed in him the idea of Czechs and Slovaks living in peaceful cooperation.
- He got his first job in Astronomy. The job was at the Observatoire de Paris-Meudon in Paris, France. Which was the world's most prestigious Astronomical institute
- Štefánik climbed Mount Blanc for the first time in 1905. Here he set up a study of Mars and the moon.
- Štefánik served as the co-director of Mount Blanc observatories from 1906 to 1908.
- In 1908 he became employed with the French government.
- Some countries he worked in include: the United States, Australia, New Zealand, Ecuador, Brazil, Tonga, Panama, Russia, and Tahiti.
- While in Tahiti he built an Observatory.
- At the start of World War 1 he enlisted in the French army
- He flew over 30 missions as a member of the MFS 99 squadron. He survived the war and returned to Paris in 1915
- In 1916, along with Tomáš Masaryk and Edvard Beneš, he formed the Czechoslovak National Council.
- In 1916, he traveled to Russia to organize legions of troops.
- His diplomatic skills earned him the position of Czechoslovakia's first Minister of War.
- In 1917, he was made grand officer of the French Legion of Honour.
- Milan Rastislav Štefánik suffered a tragic death on May 4, 1919 in a plane crash that also killed two Italian officers.
- In 1928 a monumental tomb in his honor was built on Bradlo, located in Brezová pod Bradlom
- The M.R. Štefánik airport in Bratislava is dedicated to his achievements as an aviator.

Žiakov sme rozdelili do skupín po troch. Zadáli sme úlohu pozorne si prečítať daný text. V prvej časti expozičnej časti sme uprednostnili metódu tichého samostatného čítania s prihliadnutím na vlastné tempo žiaka tak, aby sa každý žiak dokázal zahĺbiť do sémantiky textu. Po individuálnom čítaní žiaci v prípade neporozumenia nejakého výrazu spolupracovali v skupine, navzájom si pomáhali s prekladom. V prípade potreby

pracovali aj so slovníkom. Po samostatnom prečítaní textu sme pristúpili k spoločnému hlasnému čítaniu textu, kde sme kládli dôraz na správnu výslovnosť a intonáciu. Dbali sme na to, aby sa každý žiak dostal k prečítaniu aspoň jednej informácie zo života M. R. Štefánika. Od spoločného prekladu do slovenského jazyka sme upustili vzhľadom na jazykovú vyspelosť žiakov. V krajnom prípade sme spolu rozobrali problematické výrazy či slovné spojenia. Následne sme text pozbierali a rozdali pracovný list.

Fixačná fáza (15 minút)

Pracovný list, ktorý sme žiakom predložili na samostatné vypracovanie, obsahoval tri úlohy. V prvej úlohe mali označiť, či sú tvrdenia pravdivé, alebo nepravdivé. Druhou úlohou bolo odpovedať na otázku, pričom žiaci mali na výber z niekoľkých možností. V tretej úlohe bolo potrebné doplniť správne slovo do vety tak, aby táto veta zodpovedala skutočným faktom zo života Milana Rastislava Štefánika. Všetky úlohy súviseli s vopred prečítaným textom a preverili tak nielen už osvojené vedomosti žiakov z hodín dejepisu, ale aj ich krátkodobú pamäť, schopnosť zapamätávania si informácií a aplikovania ich v konkrétnych úlohách v anglickom jazyku. Po vypracovaní všetkých úloh sme spoločne úlohy skontrolovali. Každý žiak čítal jednu vetu, prípadne otázku a odpovedal na ňu. Ostatní žiaci vyjadrili svoj súhlas alebo nesúhlas.

Diagnostická fáza (5 minút)

V záverečnej fáze tejto vyučovacej hodiny sme kládli žiakom otázky typu: „Ako sa Vám hodina páčila? Je pre Vás atraktívnejšie osvojovať si históriu takýmto spôsobom? Ste so svojimi výsledkami v riešených úlohách spokojní?“ Odpovede žiakov boli jednoznačne kladné a pozitívne. Priznali, že na začiatku vyučovacej hodiny, v motivačnej časti, ktorú sme začali otázkami o Milanovi Rastislavovi Štefánikovi, sa trochu obávali, že vyučovacia hodina sa bude niesť v duchu tradičnej hodiny dejepisu. Vyjadrili názor, že informácie a akty zo života M. R. Štefánika prijali s väčšou ľahkosťou a akousi prirodzenejšou cestou. Aj overovanie zapamätaných vedomostí formou zadaných úloh ohodnotili ako pozitívne a prospešné na upevnenie učiva. So svojimi výsledkami samostatnej práce boli spokojní a ani jeden žiak sa vzhľadom na priebežné zapájanie do procesu edukácie, a aj vďaka skupinovej práci necítil odstrčený, či prehliadaný.

2. vyučovacia hodina

Motivačná fáza (5 minút)

Motivačnú fázu sme začali brainstormingom: „Do you remember Milan Rastislav Štefánik. What can you tell us about his health condition?“ Po odpovedi žiakov, kde spomenuli dlhodobé zdravotné problémy M. R. Štefánika a nadviazali sme otázkou: „Do you want to be healthy?“ Po kladnej odpovedi žiakov sme sa opýtali: „What should you do to be healthy?“ Spoločne so žiakmi sme sa dopracovali k odpovedi, že ak chceme byť zdraví, musíme sa aj správne stravovať a konzumovať veľa ovocia. Celá komunikácia prebiehala v anglickom jazyku, kde sme využili doteraz osvojené vedomosti z oblasti gramatiky a slovnej zásoby. Po úvodnom rozhovore sme motivovali žiakov k nasledujúcej úlohe: „I can do something for you to be healthy. I will give

you an apple. However, you also must do something for it. You must answer the question about Milan Rastislav Štefánik correctly. Následne sme žiakom vysvetlili, čo sa od nich očakáva a zadali im úlohu.

Expozičná fáza (15 minút)

Žiakov sme rozdelili do skupín po troch. Počet prítomných žiakov v deň realizácie vyučovacej hodiny bol 12. Prihliadali sme na rovnomerné rozdelenie, tak aby boli sily v skupinách vyrovnané a aj žiaci so slabšími vedomosťami a jazykovými zručnosťami našli uplatnenie v skupine. Rozdelili sme životné obdobie M. R. Štefánika na 4 fázy – 1. dieťa/štvrtá, 2. diplomat/politik, 3. astronóm/cestovateľ, 4. súkromný život. Každá skupina si vyžrebovala jednu fázu a jej úlohou bolo vytvoriť 3 otázky z daného obdobia Štefánikovho života. Ako pomôcka bol žiakom poskytnutý text z predošlej vyučovacej hodiny. Každú otázku napísali na samostatnú kartičku a označili číslom. Každá skupina mala svoju farbu, takže bolo možné jednotlivé fázy rozlíšiť aj farebne. Následne napísali na samolepiace etikety čísla a prilepili ich na špáradlá, ktoré potom pozapichovali do jabĺk. Žiaci sa veľmi ochotne zapojili do aktivity a s elánom plnili zadanú úlohu. Viditeľná bola súťaživosť, snažili sa tvoriť a koncipovať otázky šeptom, tak aby členovia iných skupín nepočuli, aké otázky pripravujú a nemohli sa tak na ne vopred pripraviť. Samostatne si prirodzeným spôsobom rozdelili úlohy v skupine tak, aby sa každý venoval tomu, v čom vyniká najviac.

Fixačná fáza (20 minút)

Žiaci sa vrátili na svoje miesta a opäť pracovali samostatne. Každý žiak bol vyvolaný k tabuli a vybral si jedno jablko s číslom. Podmienkou bolo, aby si nevybral jablko s vlajočkou s číslom farby, ktorá bola farbou jeho skupiny. Následne, po vybratí jablka s číslom, dostal žiak prislúchajúcu kartičku s otázkou. Prečítal nahlas otázku, ktorá bola na kartičke a ak na ňu správne odpovedal, jablko mu zostalo. Ak odpoveď nevedel, vrátil sa na miesto a po vystriedaní sa všetkých žiakov si zvolil iné číslo jablka. Jablko bolo rovnaký počet, ako žiakov v danej skupine a spoločne sme sa dopracovali k tomu, že každý žiak dostal jedno jablko. V prípade, že mal ťažkosti odpovedať na danú otázku aj na druhýkrát, pristúpili sme k metóde spoločného riešenia problému. Spolužiaci mu mohli pomôcť rôznymi indíciami či naznačením, pričom im nebolo dovolené odpovedať na zadanú otázku priamo. K úspešnej odpovedi sa nakoniec dopracoval každý žiak úspešne sám.

Diagnostická fáza (5 minút)

Rovnako, ako na predošlej hodine, sme sa zamerali hlavne na spätnú väzbu od žiakov, ako sa im táto vyučovacia hodina páčila, či je pre nich učenie sa takouto formou zaujímavé a ako hodnotia svoje výkony. Opäť sme sa stretli s pozitívnymi reakciami zo strany žiakov. Študenti ocenili hlavne fyzickú podobu odmeny – jablko, ktoré mohli po správnom zodpovedaní otázky skonsumovať a to priamo počas vyučovacej hodiny. Sami navrhli, aby sa riešenie úloh formou odmeny v podobe ovocia či sladkostí mohlo do vyučovacieho procesu zaradiť častejšie.

3. vyučovacia hodina

Motivačná fáza (5 minút)

V tejto fáze poslednej vyučovacej hodiny edukačnej

jednotky sme sa snažili motivovať žiakov prepojením starého s novým. Spýtali sme sa: „Do you use social nets?“ Pri kladnej odpovedi sme sa spýtali, aké sociálne siete využívajú. A následne sme ich vyzvali, aby sa zamysleli: „Do you think, that Štefánik would use social nets if they existed in his times?“ Podľa očakávania, žiaci boli presvedčení, že ak by bola taká možnosť, Milan Rastislav Štefánik by určite svoje myšlienky šíril prostredníctvom sociálnych sietí. Vzhľadom na toto presvedčenie žiakov sme sa rozhodli, že mu takýto profil na sociálnej sieti aspoň fiktívne vyrobíme.

Expozičná fáza (25 minút)

Žiaci pracovali rozdelení na dve skupiny po šesť. Samostatne si rozdelili čiastkové úlohy. Dohodli sa, že vyrobia profil Milana Rastislava Štefánika na sociálnej sieti Facebook. Poskytli sme im materiál – farebné papiere, nožnice, lepidlo, fixky, vytlačený portrét Milana Rastislava Štefánika a tiež tablet s prístupom na internet, aby mohli verne napodobniť profil. Žiaci vytvárali tabuľu osobnosti v podobe facebookového profilu – písali jednotlivé informácie v anglickom jazyku, ktoré si osvojili na predošlých vyučovacích hodinách, na papier a následne ho umiestňovali na nástenku. Pracovali samostatne len s minimálnym zásahom z našej strany, nechali sme priestor kreativity žiakov. Finálny produkt – facebookový profil M - R - Štefánika – sme umiestnili v triede na viditeľnom mieste. Počas prípravy žiaci spolupracovali, spoločne tvorili vety a slovné spojenia.

Diagnostická fáza (10 minút)

Vzhľadom na to, že išlo o záverečnú hodinu bloku venovaného M. R. Štefánikovi venovali sme väčší časový priestor diagnostike a analýze vyučovacích hodín ako celku. Pýtali sme sa žiakov na názor, na prípadné nedostatky, čo by zmenili, čo by pridali a či by bolo pre nich zaujímavé a prínosné učiť sa takýmto spôsobom nielen počas hodín anglického jazyka. Tiež nás zaujímalo, či subjektívne vnímajú takýto spôsob výučby ako efektívny a prospesný. Ako sme už spomenuli, žiaci veľmi pozitívne prijali inovatívny prístup v spôsobe vyučovania. Sami priznali, že učenie sa takouto formou je pre nich atraktívne a prijateľnejšie ako fádne memorovanie. Spolu so žiakmi sme diskutovali o ďalších možnostiach využitia predložených metód a to nielen v predmete anglický jazyk. Žiaci sú so svojimi výsledkami spokojní a tiež sú patrične hrdí na finálny výstup, ktorý ocenila aj ich pani učiteľka dejepisu a využila tabuľu osobnosti M. R. Štefánika ako didaktickú pomôcku počas svojej vyučovacej hodiny. Spomenutá tabuľa dodnes zdobí triedu deviatakov, ktorí sa na výrobe podieľali. V úplnom závere hodiny sme slovnou zhodnotili prácu žiakov, každý bol menovite spomenutý a vyzdvihnutý bol jeho osobný prínos pre danú vyučovaciu jednotku.

Záver

Je mnoho spôsobov, akými učiť, ako predkladať žiakom informácie a vstěpovať im vedomosti. Zároveň je dôležité v dnešnej uponáhľanej dobe nezabudnúť na to, kým sme. A hoci sme malým národom, nejeďen Slováčok sa zapísal do histórie veľkými písmenami. Je preto nevyhnutné upriamovať pozornosť mladých ľudí na také významné osobnosti, akou Milan Rastislav Štefánik nepochybne bol. Rok 2019 sa nesie v znamení tohto muža, ktorý Slovensko zviditeľnil vo svete. Preto

sme sa rozhodli, že venujeme aspoň jeden týždeň výhradne Milanovi Rastislavovi Štefánikovi a upevníme tak v žiakoch národné povedomie. Vzhľadom na fakt, že memorovanie a bezduché učenie u žiakov vo všeobecnosti vyvoláva nevôľu, volili sme také vyučovacie metódy, ktoré sú pre žiakov atraktívne. Pri pedagogickej reflexii sme zhodnotili, že použitá forma edukácie mala u žiakov veľký úspech. S nadšením sa zapájali do aktivít, spolupracovali a podľa ich vlastných vyjadrení si učivo a fakty osvojili ľahšie a nenásilnou formou. Edukačnú jednotku ako celok zhodnotili veľmi pozitívne. Je nutné podotknúť, že aj keď hlavnou úlohou bolo zamerať sa na osobnosť Milana Rastislava Štefánika, ani ostatné zložky anglického jazyka nezostali nepovšimnuté.

Žiaci pracovali so slovníkom, aktívne komunikovali, prezentovali svoje myšlienky a názory v anglickom jazyku. Veľký dôraz sme kládli na kooperáciu a skupinovú prácu, čím sme nepochybne posilnili sociálne a kolektívne vzťahy v triede. Tiež sme pri tvorení finálneho produktu ponechali dostatok priestoru kreativite a fantázii žiakov, čím sme sa u nich snažili vybudovať vieru v samého seba a uvedomenie si vlastnej dôležitosti ako člena skupiny. Z gramatickej stránky sa počas tejto edukačnej jednotky precvičila hlavne tvorba otázok, modálne slovesá a minulé časy.

Veríme, že príklad našej edukačnej jednotky bude vítanou inšpiráciou aj pre ďalších pedagógov, a to nie len na hodinách anglického jazyka.

Pracovný list - ukážka

A WEEK OF MILAN RASTISLAV ŠTEFÁNIK – WORKSHEET

Decide if the following statements are TRUE or FALSE:

1. Štefánik had 13 siblings.	True	False
2. His parents were called Pavol and Albertina.	True	False
3. He started his studies in Prague in 1904.	True	False
4. He graduated at Charles University.	True	False
5. He wrote political songs.	True	False
6. His first job was in France.	True	False
7. He climbed Mount Everest.	True	False
8. He travelled a lot of countries.	True	False
9. He died in France during World War 1	True	False
10. He was the Minister of War.	True	False
11. He is buried in Brezová pod Bradlom.	True	False.
12. There is an airport called after him in Slovakia.	True	False

Choose the correct answer:

Štefánik wasn't :

a/ a pilot

b/ an astronom

c/ a pastor

Štefánik set up a study of:

a/ struggle of the Slovaks

b/ Mars and the Moon

c/ modern airplanes

Along with T. G. Masaryk and Edvard Beneš he formed:

a/ Czechoslovak National Council

b/ an Observatory

c/ legions of troops

In his honor was built:

a/ an airport

b/ monumental tomb

c/ Astronomical Insitute

Based on the text you have read, fill the suitable words into the sentences:

- 1/ Štefánik's father was a pastor and he was a strong Slovak .....
- 2/ He ..... his secondary studies in 1898.
- 3/ His studies in Prague had profoud ..... on his future career.
- 4/ In 1908 he got a job in the French .....
- 5/ He ..... in the French army at the start of World War 1.
- 6/ He built an ..... while he was in Tahiti.
- 7/ He ..... the position of Minister of War thanks to his diplomatic skills.
- 8/ He died ..... in a plane crash.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV:

<https://www.thefamouspeople.com/profiles/milan-rastislav-tefnik-5914.php>

Summary: The article provides an example of educational unit focused on the person of Milan Rastislav Štefánik in English language, which is suitable for teachers at Primary schools.

AKTIVIZUJÚCE METÓDY VO VYUČOVANÍ ANGLICKÉHO JAZYKA S VYUŽITÍM FENOMÉNU OSOBNOSTI M. R. ŠTEFÁNKA

Viktor Zeher, Gymnázium, Trebišovská 12, Košice

Anotácia: Cieľom článku je predstaviť na konkrétnom príklade implementáciu aktivizujúcich metód do výučby anglického jazyka s dôrazom na tematickú orientáciu vyučovania na fenomén osobnosti M. R. Štefánika a jeho využitie v historicko-kultúrnom kontexte.

Kľúčové slová: aktivizujúce metódy, M. R. Štefánik, cudzojazyčné vyučovanie, anglický jazyk.

Učenie sa a vyučovanie cudzieho jazyka patria k dôležitým výzvam, pred ktorými každodenne stoja žiaci a učitelia v rôznych vzdelávacích inštitúciách či už na Slovensku alebo v iných krajinách, pričom nie je možné zabudnúť na fakt, že cudzojazyčné vyučovanie prechádza v poslednom období podstatnými zmenami.

Ako uvádza Schwerdtfeger (2001), globálne zmeny ako dôsledok elektronického zosieťovania sveta, koncepcia autonómneho učenia sa a v neposlednom rade zmena spoločenského zriadenia a rozpustenie východného bloku priniesli so sebou v kontexte cudzojazyčného vyučovania do nášho regiónu výrazné zmeny, ktoré sú zo spoločenského hľadiska aj dôsledkom snahy o vytvorenie a udržanie nových kultúrnych, turistických a hospodárskych kontaktov. To sa prirodzene odrazilo aj v narastajúcej požiadavke po zmene organizačných foriem vyučovania, pričom išlo hlavne o marginalizovanie frontálneho vyučovania.

Komunikatívna orientácia súčasného cudzojazyčného vyučovania priniesla so sebou výrazné zmeny v oblasti princípov vyučovania cudzích jazykov, ktoré podľa Neuner a Hunfeld (1993) môžeme zhrnúť nasledovne: uprednostňovanie učiva, ktoré má pre žiakov význam v reálnom živote, prechod od frontálneho vyučovania k variabilným sociálnym formám, zmena v chápaní úlohy učiteľa - učiteľ ako pomocník, aktívna spolupráca žiakov vo vyučovacom procese, využívanie materiálov, ktoré je možné upraviť podľa cieľov a potrieb cieľovej skupiny žiakov.

Okrem toho aktuálna potreba aktívneho ovládania viacerých cudzích jazykov súčasne a snaha o kvalitnú a modernú výučbu, ktorá spočíva aj v posune od prostého sprostredkovania informácií k aktivizácii samotného žiaka a ku hľadaniu zmyslu toho, čo sa žiak učí, predpokladajú využitie nielen pestrej škály organizačných foriem, ale aj metód vyučovania.

Na základe uvedených skutočností je možné konštatovať, že súčasné jazykové vyučovanie sa nezaobíde bez implementácie aktivizujúcich metód do vyučovania ako takeého, pričom opodstatnenosť problematiky tejto skupiny metód potvrdzujú vo svojich publikáciách aj autori ako Sitná (2009), Lacina a Kotrba (2015) a Čapek (2015), ktorí sa podrobne zaoberajú ich jednotlivými aspektmi.

V rámci nášho príspevku sa zameriame na predstavenie konkrétnej vyučovacej jednotky s implementáciou aktivizujúcich metód do vyučovania anglického jazyka v rámci konverzačných hodín v poslednom ročníku päťročného bilingválneho gymnázia so zameraním na anglický jazyk, pričom tematicky sa táto vyučovacia jednotka bude orientovať na využitie fenoménu osobnosti

M. R. Štefánika v rámci tematického okruhu Slovensko. V závere ponúkneme pedagogickú reflexiu danej jednotky približujúcu našu pedagogickú skúsenosť z praxe.

Model vyučovacej jednotky (90 minút)

Predmet: anglický jazyk

Téma: M. R. Štefánik ako významná osobnosť dejín našej krajiny

Tematický okruh: Slovensko

Cieľová skupina: piaty ročník päťročného bilingválneho štúdia

Špecifické ciele vyučovacej jednotky:

- označiť výroky ako pravdivé alebo nepravdivé na základe porozumenia textu;
- reprodukovať v rámci brainstormingovej aktivity doterajšie vedomosti o M. R. Štefánikovi;
- priradiť korešpondujúcu definíciu k anglickým výrazom;
- doplniť chýbajúce informácie do svojej verzie textu na základe porozumenia čítaného textu spolužiakom;
- sformulovať otázky do interview s M. R. Štefánikom;
- sformulovať odpovede v rámci interview z pozície M. R. Štefánika;
- spolupracovať so spolužiakom pri príprave interview;
- argumentovať v rámci interview z pozície M. R. Štefánika;
- zapísať chýbajúce informácie do pracovného listu;
- predviesť interview vo dvojiciach pred skupinou.

Pedagogické stratégie:

Metódy: brainstorming, rolová hra, práca s textom, práca s pracovným listom;

Formy: samostatná práca, práca vo dvojiciach, frontálne vyučovanie;

Didaktické prostriedky: pracovné listy s úlohami.

Rozvíjanie kľúčových kompetencií:

- jazykovej percepcie: **čítanie s porozumením** prostredníctvom práce s textom;

- jazykovej expresie: **hovorenie** prostredníctvom rolovej hry.

Medzipredmetové vzťahy: - dejepis.

Priebeh vyučovacej jednotky

Aktivita č. 1: Brainstorming (7 minút): Žiaci spontánne vyjadrujú svoje vedomosti a myšlienky o osobe M. R. Štefánika, pričom ich vyjadrenia sa zapisujú na tabuľu.

Aktivita č. 2: Práca so slovnou zásobou (7 minút): Každý žiak samostatne v pracovnom liste spája výrazy s príslušnými anglickými definíciami. Následne si vo dvojiciach porovnajú svoje riešenia. Na koniec aktivity

skontrolujeme správnosť žiackych riešení tak, že vyvoláme jednotlivých žiakov, aby prečítali, ako spojili jednotlivé výrazy s definíciami.

Match the following expressions to their explanations: A) disassemble, B) corporal, C) brigadier-general, D) triumvirate, E) muttering, F) pioneer, G) breach. 1) a space made in a wall, fence or line of defence, especially during a military attack; 2) a non-commissioned officer of low rank in the army; 3) a group of three powerful people, especially people in charge of something; 4) one of the first people to do something important that is later continued and developed by other people; 5) to take something apart in order to repair it or understand how it works; 6) an officer of high rank in the army; 7) talking in a quiet voice

Aktivita č. 3: Párové čítanie textu (15 minút): Žiakom dáme pokyn, aby pracovali vo dvojiciach. Každý z dvojice dostane odlišnú verziu toho istého textu o živote M. R. Štefánika, teda verziu A alebo B. Jednotlivé verzie sa od seba líšia tým, že v každej z nich sú vynechané iné informácie, ktoré sú kompletne v tej druhej verzii textu. Žiaci si následne vzájomne čítajú text tak, aby si doplnili vynechané informácie vo svojej verzii. Na konci tejto aktivity majú obaja žiaci z každého páru kompletný text (ktorý uvádzame ďalej).

A scholar, adventurer, polyglot, diplomat, war hero and nation-builder, Milan Rastislav Štefánik's inspirational life story reads like that of a sort of real-life, Slovak Indiana Jones. Born in 1880 in Košariská, a village near Brezová pod Bradlom, he left Slovakia as a young man to study in Prague and then Paris.

Taking up astronomy, he travelled the globe, visiting Africa, South America, Russia, Central Asia, and the South Pacific. He climbed Mont Blanc six times, on the final occasion helping to disassemble and bring down an observatory from the peak. In a pre-war visit to Ecuador he added diplomacy to his skills, winning acclaim in Paris for securing France a contract to install a telegraphic network in the South American territory.

He then became one of the pioneers of military aviation, joining the French army at the outbreak of World War I (Slovakia was at the time part of German-allied Austro-Hungary) and, in a stellar career, rose from corporal to brigadier-general.

Along with the Czech statesmen Tomáš Garrigue Masaryk and Edvard Beneš, Štefánik was one of the triumvirate who led the establishment of an independent Czechoslovakia at the end of the war. It was not just his diplomatic skills which helped bring about this achievement: as a military leader, he played a particularly significant role in forming and leading the Czechoslovak Legions which fought on the Entente side in the latter stages of the war and helped secure the new nation global recognition.

Štefánik died in a plane crash near Bratislava in 1919, just a few months after Czechoslovak independence was declared. The sense of national loss was demonstrated by the huge crowds who mourned his death; and in the scale of the monument erected to him at Bradlo in the 1920s.

Whatever truth lies in the dark mutterings about a conspiracy, his loss would be keenly felt for a generation. The Slovaks were left without a prominent national leader and statesman during the First Czechoslovak Republic whose politics, partly as a result, were largely dominated by Czechs.

The extraordinary quality of Štefánik's story is telling: the reason that no Slovak leaders of equivalent stature emerged after he died may well have been that Slovakia was simply not equipped to provide them. Štefánik had had to leave his own country in order to get the education and experience needed to lead it. In 1919, Slovakia was still not ready to fill the breach.

Zdroj: http://travel.spectator.sme.sk/articles/1826/national_icon_milan_rastislav_stefanik

Aktivita č. 4: Kontrola porozumenia textu (8 minút). Žiaci pracujú najprv samostatne. Na základe vlastného porozumenia textu o živote M. R. Štefánika označia výroky za textom buď ako pravdivé alebo nepravdivé. Následne si svoje riešenia porovnajú vo dvojiciach. Na záver skontrolujeme správnosť riešení žiakov tak, že vyzveme jednotlivých žiakov, aby prečítali svoje riešenie.

Decide whether the following statements are true or false: A) M. R. Štefánik was recognized for his merit for France in Southern America. B) During the WWI. M. R. Štefánik was promoted to a higher rank in the army. C) M. R. Štefánik contributed to the formation of the 1st Czechoslovak republic. D) M. R. Štefánik died soon after the declaration of the Czechoslovak independence. E) Apart from M. R. Štefánik, Slovakia provided a few other statesmen of great prominence.

Aktivita č. 5: Príprava interview s M. R. Štefánikom (20 minút). Žiakov rozdelíme do dvojíc náhodným spôsobom, že si každý vyžrebuje jedno číslo. Žiaci s rovnakým číslom vytvoria dvojicu. Vo dvojiciach si prerozdedia úlohy. Jeden z dvojice bude mať rolu vedúceho interview a druhý z dvojice sa ujme roly M. R. Štefánika. Na základe informácií získaných z prečítaného textu spoločne pripraví aspoň šesť otázok, ktoré budú zamerané na príčinné-následné vzťahy, teda nie na faktografické údaje. Vzápätí pripraví aj odpovede na pripravené otázky a priebeh interview si nacvičia.

Keď už majú svoje otázky a odpovede pripravené, skontrolujeme ich gramatickú a lexikálnu správnosť.

Aktivita č. 6: Simulácia pripraveného interview (25 minút). Jednotlivé dvojice vyzveme, aby pred zvyškom skupiny predviedli interview s rozdelenými úlohami, ktoré si pripravili v predošlej časti vyučovacej jednotky. Spolu so zvyškom skupiny sledujeme simuláciu jednotlivých interview a po každom interview okomentujeme jeho prevedenie.

Diagnostická fáza (8 minút)

V závere vyučovacej jednotky sa zameriame na jej vyhodnotenie. Najprv vyzveme jednotlivých žiakov z dvojíc, aby zhodnotili svoju prácu vo dvojiciach počas vyučovacej jednotky a následne doplníme naše učiteľské hodnotenie.

Pedagogická reflexia po zrealizovaní vyučovacej jednotky.

Daná vyučovacia jednotka bola zameraná na implementáciu aktivizujúcich metód do výučby anglického jazyka v maturitnom ročníku päťročného bilingválneho gymnázia. Zároveň sme danú vyučovaciu jednotku tematicky orientovali na využitie fenoménu osobnosti M. R. Štefánika, pričom sme sa snažili minimalizovať zastúpenie frontálneho vyučovania, umožňujúc žiakom ich aktivizáciu s cieľom zabezpečiť im vlastnú reflexiu danej osobnosti v kontexte jej rôznorodých aspektov. Čo sa týka brainstormingovej aktivity, ktorú sme využili v úvode, je možné konštatovať, že žiaci už mali isté poznatky o osobe M. R. Štefánika, keďže medzi ich odpoveďami sa objavili také, ako napr. Štefánik bol astronóm; Štefánik sa podieľal na zorganizovaní légii, Štefánik bol minister vojny.

Pokiaľ ide o rolovú hru, v rámci ktorej žiaci mali simulovať interview s M. R. Štefánikom, v žiackych výstupoch sa objavili také otázky, ako napr. *Ako ste vnímali vypuknutie prvej svetovej vojny z pozície Slováka? Čo Vás priviedlo k myšlienke vybudovať Vaše vlastné observatórium?*, čo svedčí o hlbšom prieniku žiakov do danej problematiky.

V priebehu tejto vyučovacej jednotky bolo možné pozorovať, že žiaci pracovali aktívne a so zánietením na jednotlivých úlohách, čo je možné zdôvodniť tým, že dané aktivity boli koncipované tak, aby sa vyžadovalo ich priame zapojenie do vyučovacieho procesu.

Pokiaľ ide o využitie skupinovej práce v rámci vyučovacej jednotky, ktoré je úzko späté s implementáciou aktivizujúcich metód do vyučovania, môžeme potvrdiť, že táto sociálna forma prispela k rozvíjaniu komunikačných zručností žiakov, čo zdôvodňujeme nasledovne. Prostredníctvom odbúrania resp. minimalizovania jednostrannej komunikácie mali žiaci možnosť komunikovať v cieľovom jazyku v bezpečnom prostredí, tzn. medzi sebou v skupinách. Tým došlo k odbúraní stresu a strachu z výskytu chýb v cieľovom jazyku a podpore jazykovej produkcie. Žiaci boli celkovo viac motivovaní k práci počas vyučovacej jednotky, a tým k učeniu sa cieľového jazyka. Preto môžeme tvrdiť, že skupinová

práca pozitívne ovplyvnila klímu na vyučovacej jednotke, ktorá je dôležitá pri rozvíjaní komunikatívnej kompetencie.

Čo sa týka tematickej orientácie vyučovacej jednotky, zaoberanie sa danou témou umožnilo žiakom obohatiť svoj obzor vedomostí spojených s osobnosťou M. R. Štefánika a zároveň im umožnilo aj pochopiť význam tejto osobnosti v kontexte slovenských dejín a pochopiť aj príčinnno-následné vzťahy v širšom kontexte.

Celkovo môžeme konštatovať, že špecifické ciele vyučovacej jednotky sa podarilo naplniť, pričom žiaci boli zreteľne aktivizovaní v každej fáze danej jednotky.

Positívnym aspektom v rámci tejto vyučovacej jednotky bolo aj to, že žiaci ocenili výber jednotlivých aktivít a pozitívne hodnotili aj odlišnosť štruktúry danej vyučovacej jednotky od vyučovania v rámci iných predmetov. Zároveň vyjadrili očakávanie častejšie implementovať daný typ aktivít do vyučovania.

Čo sa týka negatívnych javov, je potrebné zdôrazniť, že dvojice žiakov v rámci aktivity zameranej na párové čítanie by mali byť usadené podľa možností vo väčšej vzdialenosti od seba, aby sa predišlo ich vzájomnému vyrušovaniu. Zdôrazňujeme, že učiteľ by mal počas párového čítania dohliadať na to, aby si žiaci daný text skutočne vzájomne čítali, pretože niektorí žiaci môžu mať tendenciu chýbajúce informácie iba odpísať od spolužiaka. Okrem toho považujeme za dôležité inštruovať žiakov v úvode brainstormingu, aby svojej myšlienky vyjadrovali postupne, čím by sa predišlo ich vzájomnému prekrikovaniu.

Záver

Aktivizujúce metódy predstavujú v kontexte súčasného jazykového vyučovania, respektíve vyučovania ako takého, dôležitý inventár metód, ktoré vedú žiakov nielen k ich motivácii a aktivizácii v jeho priebehu, ale aj k postupnému umožneniu autonómneho učenia sa, čo považujeme za dôležitý aspekt v kontexte celoživotného vzdelávania. Preto je dôležité, aby dané metódy našli svoje uplatnenie v modernom vyučovaní každého súčasného učiteľa.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV:

- ČAPEK, R., 2015. *Moderní didaktika: lexikon výukových a hodnoticích metod*. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-247-3450-7.
 LACINA, L. a T. KOTRBA, 2015. *Aktivizační metody ve výuce: příručka moderního pedagoga*. Brno: Barrister & Principal. ISBN 978-80-7485-043-1.
 NEUNER, G. a H. HUNFELD, 1993. *Methoden des fremdsprachlichen Deutschunterrichts: Eine Einführung. Fernstudienangebot Deutsch als Fremdsprache 4*. München: Langenscheidt. ISBN 978-3-468-49676-9.
 SCHWERDTFEGGER, I. C., 2001. *Gruppenarbeit und innere Differenzierung. Fernstudienangebot Deutsch als Fremdsprache 29*. München: Langenscheidt. ISBN 978-3-468-49645-5.
 SITNÁ, D., 2009. *Metody aktivního vyučování: spolupráce žáků ve skupinách*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-246-1.

Summary: *The aim of this article is to present an example of the implementation of active learning methods into English language teaching, with the focus on the personality phenomenon of M. R. Štefánik and its usage in the historical and cultural context.*

Vážené kolegyně, vážení kolegovia,
 pri príležitosti významných výročí najvýraznejšej osobnosti novodobých slovenských dejín – M. R. Štefánika, Vám ponúkame možnosť publikovať na stránkach časopisu *Pedagogické rozhľady*.
 Privítame príspevky, zamerané na vyučovanie týkajúce sa tejto mimoriadnej osobnosti – multidisciplinárne, resp. medziročníkové projekty, v ktorých sú zapojené viaceré predmety školského vzdelávacieho programu.

MILAN RASTISLAV ŠTEFÁNIK NA HODINE DEJEPISU V KVARTE OG (9. ROČNÍKU ZŠ)

Marek Gajdoš, Gymnázium Jána Adama Raymana, Mudroňova 20, Prešov

Anotácia: Príspevok sa venuje jednej z možných ciest, ako uchopiť život, dielo a význam M. R. Štefánika vo vyučovaní dejepisu v kvarte, resp. deviatom ročníku ZŠ. Článok predstavuje možnosť vedenia vyučovacej jednotky s témou života a významu M. R. Štefánika prostredníctvom vyučovacej stratégie EUR.

Kľúčové slová: M. R. Štefánik, životopis, dejepis, kvarta, EUR, cinquain, Europass.

Milan Rastislav Štefánik (1880 – 1919) patrí medzi významné osobnosti slovenskej, československej, ba aj európskej a svetovej histórie. Snáď nikto zo Slovákov sa nedokázal vypracovať zo skromných pomerov tak, ako syn evanjelického farára z Košarísk. Študoval v Prahe a Paríži a ako to u veľikánov býva, svoj život naplno zasvätil práci, ktorej výsledky sú akceptované dodnes a to aj napriek tomu, že sa dožil len tridsaťdeväť rokov.

Náš príspevok tvoria tri samostatné časti. V prvej, ktorú sme nazvali *Ja sa prebijem...* stručne predstavíme čitateľom osobu M. R. Štefánika od ukončenia jeho vysokoškolských štúdií, keď sa snaží dostať medzi osobnosti vtedajšej parížskej vedy. V druhej časti, ktorú sme pomenovali *M. R. Štefánik na hodine* predstavujeme jednu z množstva ciest, po ktorých môžeme doviest žiakov k poznaniu života, diela a významu M. R. Štefánika pre vznik Československa a slovenskú históriu a spoločnosť. V tretej časti *Po hodine...* stručne zanalyzujeme priebeh vyučovacej jednotky, predstavíme jej klady a zápory i dôvody, ktoré nás viedli k rozhodnutiu takto viesť vyučovanie danej témy.

Ja sa prebijem...

Bol to nesmierne húževnatý človek, ktorého v dosahovaní vytýčených cieľov nezastavilo ani jeho chatrné zdravie, s ktorým absolvoval aj 4-dňový výstup na Mont Blanc, kde sa pokúšal zachrániť prístroje z observatória svojho parížskeho učiteľa Julesa Janssena (1824 - 1907). Celá Štefánikova expedícia je nútená kvôli poveternostným podmienkam zostať na Mont Blancu celé dva týždne, čím vytvorila svetový rekord v dĺžke pobytu na tomto vrchole. Štefánikova nezlomná vôľa ho urobila aj vášnivým cestovateľom, ktorý podnikol množstvo ciest do USA, Ruska, severnej Afriky, južnej Ameriky, na Tahiti, Nový Zéland a dokonca navštívil aj Japonsko.

Veľkosť Štefánikovej osobnosti dokazuje i fakt, že vo veku tridsiatich troch rokov sa stal nositeľom najvyššieho francúzskeho vyznamenania – Rádu rytiera Čestnej légie.

Po vypuknutí 1. svetovej vojny a vyhlásení mobilizácie sa Štefánik (už ako francúzsky štátny občan) vracia do Francúzska, kde sa na vlastnú žiadosť dostáva k letektvu. Absolvuje letecký výcvik, po ktorom sa hneď zapája do vojnových bojov. Vo vojne vidí možnosť rozbiť Rakúsko-Uhorsko, a tak požiada o preloženie na srbský front, na ktorom priamo bojuje proti monarchii.

Jeho blesková vojenská kariéra ho za necelé štyri roky katapultovala z desiatnika na brigádneho generála, ktorý to umne využil v diplomatických službách rodiacej sa Československej republiky. Veľká zásluha patrí M. R. Štefánikovi pri vytváraní čsl. vojska, ktoré bolo zahraničím uznávané a uznané a tvorilo ho 100 000

mužov. Štefánik sa aktívne podieľal na českom a slovenskom zahraničnom odboji, na konci ktorého bol vznik prvého spoločného štátu Čechov a Slovákov. Aj vďaka jeho diplomatickým zručnostiam sa medzi európskych politikov dostali T. G. Masaryk a E. Beneš. Je len nesmiernou škodou pre slovenský národ, že sa jeho lietadlo Caproni 450 počas návratu do milovanej vlasti zrútilo neďaleko Ivanky pri Dunaji. A práve túto tragickú udalosť si v roku 2019 pripomíname ako smutných sto rokov od smrti tohto nezabudnuteľného bojovníka za Slovákov a ich sebaurčovanie právo.

M. R. Štefánik na hodine

Keďže si myslíme, že dejepis má žiakov inšpirovať a nemá ich nudiť nadmierou udalostí a rokov, rozhodli sme sa pripraviť si vyučovaciu jednotku o jednej z najvýznamnejších osobností slovenských moderných dejín iným, ako (tradičným) výkladovo-reproduktívnym spôsobom, ktorého cieľom bolo pomocou stratégie EUR predstaviť M. R. Štefánika ako štyri osoby v jednom tele, ktoré svoj život zamerali na pomoc milovanému slovenskému ľudu na jeho ceste k národnej svojbytnosti.

Súčasťou tohto nášho príspevku je príprava na vyučovaciu jednotku, ktorou bola v našom prípade jedna vyučovacia hodina. Príprava obsahuje úlohy, ktorým sa venujú žiaci počas vyučovacej jednotky v postupnosti danej stratégiou EUR. Keďže táto vyučovacia stratégia je učiteľskej verejnosti pomerne známa, rozhodli sme sa ju zbytočne nekomentovať a nezahľcovať nejakými metodickými pokynmi k úspešnému absolvovaniu vyučovacej jednotky.

Stratégia EUR umožňuje aktívnejšie zapájanie žiakov do procesu učenia sa a aj preto sme si ju vybrali pri téme osobnosti M. R. Štefánika. Žiaci sa najviac naučia, ak sa na tomto procese podieľajú v čo najväčšom rozsahu aj sami a ich aktivity sú čo najrozmanitejšie, pričom však netreba zabúdať na fakt, že množstvo aktivít v rýchlom slede za sebou neprináša žiadané výsledky, pretože dochádza k nadmernej atomizácii vyučovacej jednotky a následnému preťaženiu pozornosti a sústredenosti žiakov. Keďže sme predmetnú tému realizovali v kvarte, so žiakmi, ktorých sme poznali a poznali sme aj hranice ich možností, rozhodli sme sa upustiť od práce s učebnicovým textom a robenia „klasických“ poznámok do zošita a vybrali sme si texty populárno-náučného štýlu, ktoré sú voľne dostupné na internete.

Použité texty sme podrobili didaktickej analýze, aby sme si boli istí, že spĺňajú nami požadované kritériá pre naplnenie cieľov vyučovacej jednotky. Museli sme sa uistiť, že texty budú pochopiteľné, faktograficky správne a aj pútavé. Keďže v našej škole máme plne funkčné internetové pripojenie, ktoré je zabezpečené

prostredníctvom wi-fi pripojenia, žiakom sme poslali na ich EduPage konto správu s linkom k daným textom, ktoré si na vyučovacej hodine jednoducho otvorili vo svojich smartfónoch alebo tabletoch. Takúto možnosť sprístupnenia textov sme zvolili zámerne z dvoch dôvodov: 1) na našich hodinách sa snažíme využívať IKT a snažíme sa viesť žiakov k zmysluplnému využívaniu týchto technológií v školskom prostredí a 2) sme škola zapojená do programu Zelená škola, tak sme sa snažili prispieť k ochrane životného prostredia aj na dejepise tým, že sme texty nevytlačili na papier.

NÁVRH VYUČOVACEJ JEDNOTKY

Ročník: 4. (8-ročné gymnázium)

Tematický celok: *Obrazy prvej svetovej vojny*

Téma vyučovacej hodiny: M. R. Štefánik

Časová dotácia: 1 VH

Kľúčové pojmy: M. R. Štefánik, Košariská, Mohyla pod Bradlom, generál, letectvo, diplomat, astronóm

Vedľajšie pojmy: J. Janssen, T. G. Masaryk, E. Beneš, ČSNR v Paríži, 1. svetová vojna, Detvan

Obsahový štandard: československé légie, Československá republika, nástupnícke štáty po prvej svetovej vojne, Dohoda, front

Výkonový štandard: vymedziť ciele domáceho a zahraničného odboja

Charakteristika vzdelávacej skupiny: IVOA (30 žiakov, z toho 16 chlapcov a 14 dievčat)

Rozvíjané kompetencie:

Komunikácia v materinskom jazyku (štúdium (analýza) textu, definovanie základných pojmov, vytvorenie poznámok z prečítaného textu, vyplnenie Europass-u, vytvorenie cinqain k téme)

Digitálna kompetencia (práca s internetovým zdrojom)

Kompetencia naučiť sa učiť (záverečné spoločné vypracovanie Europass-u)

Kultúrne povedomie a vyjadrovanie (zhodnotenie prínosu osobnosti M. R. Štefánika pre zvýšenie povedomia Európy o Slovensku a Slovákoch)

Výchovno-vzdelávacie ciele:

- vymenovať 3 „osobnosti“, ktoré môžeme nájsť v M. R. Štefánikovi
- stručne predstaviť životopis M. R. Štefánika
- demonštrovať význam M. R. Štefánika pre vznik ČSR v politickej a vojenskej rovine
- verbalizovať (vyjadriť) svoj postoj k potrebe vzniku ČSR po 1. svetovej vojne
- zhodnotiť význam M. R. Štefánika pre Slovensko
- zhodnotiť význam M. R. Štefánika pre Francúzsko
- vytvoriť Europass M. R. Štefánika
- vytvoriť cinqain na osobnosť M. R. Štefánika

Prierezové témy: Osobnostný a sociálny rozvoj, Mediálna výchova, Multikultúrna výchova

Didaktické zásady:

- zásada uvedomelosti a aktivity (striedanie kognitívnych aktivít (analýza textov) s psychomotorickými aktivitami, podporovanie aktivity v individuálnom

i skupinovom prístupe k plneniu úloh vytýčených vyučovacou jednotkou),

- zásada vedeckosti (práca s materiálmi, ktoré spĺňajú kritériá vedeckosti),
- zásada sústavnosti a postupnosti (nadväzovanie na logicko-chronologickú postupnosť vyučovacieho predmetu a vyučovaných tém, návrat k predošlým vedomostiam získaným na predchádzajúcich vyučovacích hodinách predmetu),
- zásada trvácnosti (kladenie otázok jednotlivcom i celej skupine za účelom podpory zapamätania náučeného (prečítaného, spracovaného)),
- zásada názornosti (použitie www stránok s dobovými fotografiami zo života M. R. Štefánika).

Metódy: individuálna práca, skupinová práca, dialóg, cinqain

Pomôcky: prístup na internet, dataprojektor na zobrazenie základných princípov tvorby cinqain, resp. tlačenná podoba „návodu“ pre minimálne dvojice

Zdroje:

- <https://www.mrstefanik.sk/milan-rastislav-stefanik/>
- <http://dikda.eu/fotografie-zo-zivota-milana-rastislava-stefanika/>

Štruktúra vyučovacej hodiny:

Vyučovacia hodina prostredníctvom stratégie EUR

Evokácia (5 min.) – brainstorming na tému M. R. Štefánik

Uvedomenie (25 min.) – žiaci sú rozdelení do dvojíc: každý žiak si samostatne prečíta pridelený text a do pracovného listu si zaznačí najdôležitejšie udalosti zo života M. R. Štefánika v častiach život, vedec, vojak, politik

Reflexia (15 min.) – spoločné vyplnenie pracovného listu – Europass, vytvorenie cinquain na tému človek – politik (diplomat) – vedec vo dvojiciach a ich prezentácia

Po hodine...

Už vyššie sme uviedli, že príčinou nášho výberu stratégie EUR bola možnosť väčšej aktivity žiakov ako pri klasických výkladovo-reproduktívnych vyučovacích hodinách. Vo fáze evokácie sme zámerne zvolili metódu brainstormingu, ktorej výsledok bol zapísaný celý čas na tabuli, a tak mohli žiaci na konci vyučovacej jednotky porovnať svoje vedomosti o téme s tými, ktoré mali na jej začiatku.

Fáza uvedomenia, ktorá je najdôležitejším krokom k nadobudnutiu vedomostí, vychádzala z poznania vzdelávacej skupiny, pri ktorej sme vedeli, že dokáže na primeranej a požadovanej úrovni prečítať text s porozumením. Porozumenie textu sa dá jednoducho overiť na pripravených pracovných listoch, ktoré boli zamerané na M. R. Štefánika ako človeka, vedca, vojaka a politika.

Zaujímavou aktivitou (ako ju hodnotili po vyučovacej hodine žiaci) bolo vyplňanie životopisu M. R. Štefánika, ktoré tiež preverilo zvládnutie pridelených textov. Jeho príťažlivosť pramenila so spojenia súčasného dokumentu s historickou osobnosťou a došlo tak k aktu-

alizácii minulosti. Vypĺňanie životopisu sme robili spoločne, aby sa predišlo nejasnostiam a nepresnostiam v jeho vyplnení.

Veľkým plusom zvoleného cinquain, ktoré sme využili vo fáze reflexie bolo to, že nútilo žiakov zostručiť nadobudnuté poznatky. Takto potom rozmýšľali o M. R. Štefánikovi len v základnej rovine, bez zbytočného balastu, no zároveň veľmi efektívne, ako to prezentujú aj nasledujúce príklady žiackych riešení:

- M. R. Štefánik – inteligentný, cieľavedomý – bojoval lietajúc, učil sa – Z chudobného chlapca generál. – najväčší Slováč
- M. R. Štefánik vedec – odhodlaný, zvedavý – objavovať, skúmať, študovať – Priekopník metód výskumu Slnka. – slovenský Galileo
- M. R. Štefánik – vzdelaný, vlastenecký – bojuje, veľí, objavuje – Bojuje za svoj národ. – slovenský hrdina

Tieto ich cinquain výstupy zároveň poukazujú na ich hlbšie preniknutie do témy a jej porozumeniu, pretože

zadanie ich tvorby nebolo formulované vágne a zošíroka – vytvorenie cinquain na tému M. R. Štefánik, ale týkalo sa jednotlivých „osobností“, ktoré dokázali žiaci dostatočne reflektovať.

Práca žiakov na hodine, počas ktorej bez problémov čítali uvedené texty, vyplňali pracovné listy, spolupracovali na vyplnení Štefánikovho životopisu a vytvárali jednotlivé cinquain, je dôkazom (vo väčšine prípadov) o ich vnútornej motivácii poznať osobu a osobnosť generála M. R. Štefánika.

Aj keď táto naša vzdelávacia skupina patrí, v priemere, k tým šikovnejším, odporúčali by sme, ak by to bolo možné, uskutočniť túto vyučovaciu jednotku na dvoch vyučovacích hodinách, ktoré by mohli (mali) nasledovať hneď za sebou, pretože pri inom zložení triedy by bolo dosiahnutie stanovených cieľov a rozvrhnutá práca na jednej vyučovacej hodine ťažká a v niektorých prípadoch, bohužiaľ, až nemožná.

Summary: The article concerns with one of possible ways how to deal with the life, work and significance of M. R. Štefánik in History teaching in the ninth grade of elementary school. The article presents a teaching unit with the topic of life and significance of M. R. Štefánik through reading strategy EUR.

Vážení kolegovia!

Metodicko-pedagogické centrum Bratislava
vydáva už 28. rok odbornou-metodický časopis

PEDAGOGICKÉ ROZHĽADY.

Vytvárame v ňom priestor na tvorivé riešenie otázok čo a ako učiť, na výmenu pedagogických skúseností, ktoré v zovšeobecnenej podobe tvoria základ pre rozvoj kvalitnej teórie a praxe výchovy a vyučovania. Osobitnú pozornosť venujeme národným projektom, ktorým sa MPC venuje. V súčasnosti je tiež veľmi aktuálne zverejňovanie tzv. príkladov dobrej praxe (max. rozsah 9 normalizovaných strán). Touto cestou preto vyzývame kolegov a kolegyně zo škôl a školských zariadení, aby v danej oblasti publikovali svoje príspevky.

Očakávame **prezentácie dobrých praxí, Vaše podnety, postrehy, názory, polemické úvahy, recenzie odbornej literatúry, najmä učebníc.**

V časopise publikujeme príspevky zo všetkých regiónov Slovenska.
Sídlo redakcie:

Metodicko-pedagogické centrum, regionálne pracovisko, Horná 97, 975 46 Banská Bystrica.
Tel.: 048/47 22 905, fax: 47 22 933, e-mail: viera.stankovicova@mpc-edu.sk

M. R. ŠTEFÁNIK – HRDINA, ČI ANTIHRDINA? OSOBNOSŤ M. R. ŠTEFÁNKA A JEHO ODKAZ

Martina Szilágyiová, Gymnázium, Trebišovská 12, Košice

Anotácia: Ponúkaná pedagogická skúsenosť súvisí s integrovaním mediálnej výchovy do vyučovania dejepisu. Dôraz je kladený na vizuálny prameň (konkrétne dokumentárny film) ako motivačnú edukačnú pomôcku, ktorej cieľom je zvýšiť záujem žiakov o tento predmet a témy v ňom prezentované. Žiaci analyzujú osobnosť M. R. Štefánika v kontexte spoločenských a politických udalostí prvej svetovej vojny, pokúsia sa vytvoriť svoj pohľad na túto osobnosť našich národných dejín a na najvýznamnejšie momenty jeho profesijného i osobného života, ktoré ovplyvnili a dotvárali jeho osobnosť. Žiaci sa pokúsia zhodnotiť význam osobnosti M. R. Štefánika a jeho miesto v našej historickej pamäti. Práca s historickým dokumentom má žiakov naučiť zorientovať sa v historickom dokumente, naučiť ich, aby si kládli správne otázky, v konečnom dôsledku vplývať čo najefektívnejšie na formovanie ich postojov a názorov na veci, ktoré sa dejú okolo nás a podporovať rozvoj ich kritického myslenia. Učivo je z tematického okruhu Prvá svetová vojna a vznik ČSR.

Kľúčové slová: M. R. Štefánik, mediálna gramotnosť, vizuálny prameň, dokumentárny film, kritické myslenie, problémové vyučovanie, projekt.

„Žijeme v masmediálnom svete, takže potrebujeme disponovať nástrojmi, ktoré nám túto skutočnosť pomôžu zvládnuť. Výchova k mediálnej gramotnosti nám ich poskytuje,“ hovorí John Pungente, popredný kanadský odborník na mediálnu gramotnosť (Weisenbacher 2003, s. 9). Spoločenská potreba výchovy k mediálnej gramotnosti je v súčasnom dnešnom mediálnom svete aktuálnejšia ako kedykoľvek predtým. Médiá predstavujú v súčasnosti vplyvné socializačné a edukačné prostriedky. Médiá sa stávajú pre mladého človeka autoritami v rôznych oblastiach ľudskej existencie, zámerne, či nezámerne ovplyvňujú jeho zmýšľanie, názory na rôzne aspekty životnej reality. Preto je dôležité naučiť mladých ľudí porozumieť médiám a kriticky vyhodnocovať mediálne šírené posolstvá. Tieto ciele má naplniť mediálna výchova, ktorá sa stala od roku 2008 povinnou súčasťou vzdelávacieho procesu v Slovenskej republike. Mediálna výchova je povinná prierezová téma a realizuje sa ako integrálna súčasť obsahu viacerých vzdelávacích oblastí – jazyk a komunikácia, umenie a kultúra, matematika a práca s informáciami, človek a hodnoty, človek a spoločnosť. Na Gymnázium, Trebišovská 12, Košice, kde pracujem, sa mediálna výchova nevyučuje ako samostatný predmet. Preto sa snažím vo svojej pedagogickej činnosti implementovať prvky mediálnej výchovy do vyučovacieho procesu a pôsobiť tak na rozvoj osobnosti žiakov najmä v oblasti postojov a hodnôt. Nevyhnutným predpokladom preto, aby tieto sprostredkované mediálne obsahy mali pre žiakov význam, je naučiť ich poskytnuté informácie spracovať a vyhodnotiť. Prostredníctvom vhodne navrhnutých pracovných postupov s filmovým materiálom je možné v konečnej fáze dosiahnuť výstupy, ktoré stanovuje štátny vzdelávací program pre predmet dejepis, ale aj pre prierezovú tému Mediálna výchova, najmä dosiahnutie mediálnej gramotnosti. V tejto časti ponúkam metodický postup konkrétnych vyučovacích hodín s využitím filmu ako edukačnej pomôcky. Vzhľadom na to, že práca s médiami má svoje edukačné špecifiká, nepovažujem za nedostatok, že hodiny nebudú mať štandardné poradie fáz vyučovacej hodiny – t. j. fázu opakovania už prebratého učiva, po ktorej bude nasledovať motivačná, expozičná a fixačná časť. Pri práci s filmovým materiálom na vyučovacích hodinách je potrebné si uvedomiť aj ďalší dôležitý fakt, že učiteľ je limitovaný

nielen dĺžkou vyučovacej hodiny, ale aj dotáciu hodín pre svoj predmet. Priemerná dĺžka hraného historického filmu je minimálne 90 minút, dokumentárneho filmu s historickou tematikou minimálne 50 minút. To si v konečnom dôsledku vyžaduje vymedzenie vyššieho počtu vyučovacích hodín nielen na sledovanie, ale aj na prácu s filmom prostredníctvom pripravených úloh.

Kompetencie, výstupy, medzipredmetové vzťahy, prierezové témy

Na piatich hodinách dejepisu 6. ročníka 8-ročného gymnázia sa žiaci zoznámia prostredníctvom dokumentárneho filmu s M. R. Štefánikom. Ich úlohou bude analyzovať osobnosť Štefánika v kontexte udalosti prvej svetovej vojny. Žiaci sa majú naučiť pracovať s informáciami, ktoré im poskytne dokumentárny film s historickou tematikou, naučiť sa zorientovať v nich a na základe získaných informácií vyvodit určité závery a zaujať k nim svoj postoj, kriticky posudzovať mediálne šírené posolstvá. Žiaci sa následne pokúsia zaujať postoj k osobe M. R. Štefánika, pokúsia sa obsiahnuť jeho význam a odkaz pre súčasnú generáciu Slovákov, reflektovať vlastné postoje a prezentovať rôzne pohľady na tú istú historickú osobnosť.

Kľúčové kompetencie:

1. Kompetencia k celoživotnému učeniu sa – dokáže kriticky zhodnotiť informácie a ich zdroj, tvorivo ich spracovať a prakticky využívať.
2. Kompetencia sociálna komunikačná – kultivovane vyjadruje vlastné myšlienky, názory, postoje a dokáže ich obhájiť, uplatňuje také komunikačné spôsobilosti, ktoré sú základom efektívnej spolupráce.
3. Kompetencia riešiť problémy – uplatňuje pri riešení problémov vhodné metódy založené na analyticko-kritickom a tvorivom myslení, formuluje argumenty a dôkazy na obhájenie svojich výsledkov.
4. Kompetencia občianska – uvedomuje si hodnotu vlastného národa aj iných národov a národností, buduje si kladný vzťah ku všetkým humánnym a demokratickým hodnotám, rozpoznáva protiprávne konanie a uvedomuje si jeho dôsledky.
5. Kompetencia sociálna a personálna – efektívne spolupracuje v skupine, uvedomuje si svoju zodpovednosť v tíme, kde dokáže tvorivo prispievať pri dosahovaní spoločných cieľov.

6. Kompetencia mediálna – kriticky posudzuje mediálne šírené posolstvá, vytvára si vlastný názor na základe prijímaných informácií, efektívne využíva internet pri svojom vzdelávaní, rozumie možným rizikám, ktoré sú spojené s jeho využívaním.

Očakávaný výstup: Žiaci:

- analyzujú osobnosť M. R. Štefánika v kontexte spoločenských a politických udalostí prvej svetovej vojny,
- nájdu príčiny, motívy, ktoré viedli Štefánika k aktivitám a rozhodnutiam, ktoré robil počas svojho života,
- sa pokúsia vytvoriť svoj pohľad na túto osobnosť našich národných dejín a na najvýznamnejšie momenty jeho profesijného i osobného života, ktoré ovplyvnili a dotvárali jeho osobnosť,
- sa pokúsia zhodnotiť význam osobnosti M. R. Štefánika a jeho miesto v našej historickej pamäti.

Štruktúra vyučovacích hodín (v skrátenej podobe)

1 Výchovno-vzdelávacie ciele:

- analyzovať historický prameň o M. R. Štefánikovi
- charakterizovať zásadné momenty v živote M. R. Štefánika v oblasti politickej, vedeckej, vojenskej a osobnej
- nájsť motívy, ktoré mali vplyv na konanie a rozhodnutia M. R. Štefánika v rôznych situáciách jeho života
- oceniť progresívnu hodnotovú orientáciu osobnosti M. R. Štefánika
- sformulovať vlastný názor na úlohu osobnosti v dejinách národa v intenciách osobnosti M. R. Štefánika
- akceptovať príslušnosť ku skupine, ktorá rieši nejaký problém
- prezentovať svoje názory a postoje na základe argumentácie
- kooperovať v skupine pri tvorbe spoločného produktu
- spracovať informácie a vyhodnotiť ich
- vyhodnotiť dokumentárny film ako historický prameň a zaujať k nemu kritický postoj
- spracovať výstup o M. R. Štefánikovi na základe stanovených kritérií do podoby plagátu
- prezentovať výstup v rámci skupinovej práce
- zhodnotiť prácu ostatných skupín z pohľadu stanovených kritérií

2 Metódy práce: vstupný monológ, motivačná demonštrácia, samostatná práca žiakov, filmová projekcia, metóda kritického myslenia (učenie formou skladania), projektové vyučovanie, problémové vyučovanie, kooperatívne vyučovanie, riadená diskusia, hodnotenie učiteľa pomocou kritéria – body, vzájomné hodnotenie žiakov pomocou kritéria – body

3 Pomôcky: zošit žiaka, flipchartová tabuľa, flipchartové papiere, prípadne veľký výkres A2, výtvarné pomôcky (rôzne, podľa možností), podobizeň M. R. Štefánika na flipchartovom papieri, hodnotiacia tabuľka, internet, dataprojektor, historický dokument M. R. Štefánik – Neuveriteľný osud réžia: Marcela Feraru, 2009, 52 min., <https://www.youtube.com/watch?v=WDraPmnLXJ4>

Vyučovacia hodina 1 - 3

a) Aktivita 1 – motivačná demonštrácia (10 min.) - učiteľ oboznámi žiakov s témou nasledujúcich vyučovacích hodín a túto hodinu začne motivačným čítaním,

ktorého cieľom je priblížiť žiakom tému

Motivačný text:

„Nevšedne radostný deň mali v rodine evanjelického farára Pavla Štefánika 21. júla 1880. Pani farárke Albertíne, rodenej Jurenkovej, sa narodil syn, Milan Rastislav. Keď uzrel svetlo sveta, mal už päť súrodencov, ktorí po svojom vyjadrovali radosť nad príchodom ďalšieho brata. Nebol však poslednou ratolesťou na košariskej fare. Postupne pribúdali ďalšie. Štefánikovci mali dovedna dvanásť detí, z ktorých ostalo nažive deväť, štyri dcéry a päť synov. ...Skôr ako začal Milan chodiť do školy, dostal kiahne. Choroba sprevádzaná vysokou horúčkou ho na mnoho dní pripútala na lôžko. Vďaka trpezlivej starostlivosti rodičov vyzdravel, ale nemoc mu natrvalo poznačila tvár.“ (Štvrtecký, s. 10, 11)

„Tento bledý muž, ktorému jasne oči ožarujú vychudnutú tvár, je diplomat a dobyvateľ. Má vôľu z kalenej oceľe. Ľudí posudzuje podľa ich tajných pohnútok. V jeho správaní je čosi prekvapujúce a geniálne. Má čaro a ducha, ktorý je rovnako geometrický, ako mimoriadny, svojimi umeleckými záľubami vždy pre svoju krajinu získaval výnimočných priateľov a jeho prudká, vášnivá a svojrázna povaha nikdy neunavila ich trpezlivú vernosť,“ napísala o Štefánikovi jeho dlhoročná priateľka Louise Weissová. (Štvrtecký, s. 261)

b) Aktivita 2 – sledovanie historického dokumentu a získavanie informácií v skupinách (M. R. Štefánik – Neuveriteľný osud, réžia: Marcela Feraru, 2009, 52 min.)

Úloha žiakov: analyzovať rôzne podoby osobnosti Štefánika v kontexte udalosti prvej svetovej vojny, vytvoriť vizuálny výstup svojej práce

Pracovný postup:

Učiteľ rozdelí triedu na štyri skupiny. Každá skupina si pripraví pero a zošit na poznámky. Oboznámi žiakov s cieľom vyučovacích hodín. Oznámi im, že ich práca sa bude skladať z troch úloh a ich vypracovanie bude súvisieť s dokumentom o M. R. Štefánikovi, ktorý si žiaci pozrú.

1. úloha:

Každej skupine prideli učiteľ (alebo si sama vylosuje), akú časť osobnosti M. R. Štefánika spracujú. Každá skupina na základe analýzy historického dokumentu spracuje a následne predstaví zvyšným skupinám časť osobnosti M. R. Štefánika a najdôležitejšie udalosti súvisiace práve s touto stránkou jeho života. V prezentácii musí odznieť 10 faktov zo života M. R. Štefánika súvisiacich so zadanou úlohou: skupina 1: M. R. Štefánik – ako vedec, skupina 2: M. R. Štefánik – ako politik, skupina 3: M. R. Štefánik – ako vojak, skupina 4: M. R. Štefánik – ako muž (osobný život).

Oznámi žiakom, že počas sledovania dokumentu je úlohou každej skupiny sledovať a zaznamenať si informácie, ktoré súvisia s ich pracovným zadaním. Informácie z dokumentu získava každý člen skupiny sám, až počas skupinovej práce na finálnom produkte skupina kompletizuje, prípadne konfrontuje a overuje získané informácie, spoločne diskutuje o výbere záverečných faktov, o podobe vizuálneho výstupu a realizuje finálnu podobu záverečnej prezentácie.

Informuje žiakov, že po skončení dokumentu spracuje

každá skupina svoje informácie vo forme vizuálnej prezentácie (na papieri z flipchartovej tabule alebo balia-com papieri), ktorej podobu si určí každá skupina sama. Zároveň žiakom vysvetlí, že majú pracovať aj na príprave záverečnej slovnej prezentácie svojho vizuálu pred triedou (max. 5 minút prezentácie, pričom každý člen skupiny sa aktívne do nej zapojí).

Oznámi žiakom, že svoje výstupy (prezentácie) si budú vzájomne hodnotiť pomocou bodov v oblastiach **b - d**, oblasť **a** - Faktická správnosť - bude hodnotiť učiteľ, nakoľko je to pre žiakov nová téma a počas sledovania dokumentu a v priebehu skupinovej práce sa každá skupina bude venovať iba časti osobnosti, preto by bolo pre nich náročné odkontrolovať faktickú správnosť informácií, ktoré použije iná skupina, následne stanoví kritériá hodnotenia.

2. úloha:

Každá skupina si pripraví 5 pojmov, ktorými by, na základe zistených informácií o M. R. Štefánikovi, najvýstižnejšie charakterizovali jeho osobnosť a zdôvodnili svoj výber.

3. úloha:

Každá skupina si pripraví svoj názor, ktorý pri prezentovaní podloží aspoň 3 konkrétnymi argumentmi:

- na význam osobnosti M. R. Štefánika pre naše národné, ale aj európske dejiny,
- či bol Štefánik hrdina, či antihrdina.

Učiteľ vystupuje počas týchto hodín iba ako facilitátor a do práce žiakov aktívne nezasahuje. Pomoc a radu poskytuje iba v prípade, ak o to žiaci požiadajú.

Kritériá hodnotenia činnosti žiakov v prvej úlohe

Hodnotiť sa budú 4 oblasti (spolu 22 bodov):

- Faktická správnosť (informácie = 10 faktov, 1 fakt = 1 bod) – spolu 10 bodov
- Idea / nápad spracovania (vizuálny výstup) – každá skupina prideliť max. 3 body
- Prezentácia skupiny pred triedou (či sa vytriedil každý, každý člen skupiny získava za prezentovanie 1 bod) – každá skupina prideliť max. 6 bodov
- Formálna stránka prejavu/prezentačné zručnosti – každá skupina prideliť max. 3 body

Pri prezentácii hodnotia ostatné tri skupiny do svojich hárkov, pričom pre celkové vyhodnotenie sú hodnoty za tri skupiny spočítané a vydelené počtom skupín – teda priemernou hodnotou pridelených bodov za dané kritérium b - d.

Vyučovacia hodina 4 - 5

a) Aktivita 1 – prezentácia jednotlivých skupín a vzájomné hodnotenie úlohy 1

Úloha žiakov: prezentovať výsledky svojej práce pred triedou a zhodnotiť prácu ostatných skupín z pohľadu stanovených kritérií

Pracovný postup:

Na tabuľu pripravíme hodnotiacu tabuľku pre štyri skupiny.

Každej skupine rozdáme hodnotiacu tabuľku.

Vyzveme postupne každú skupinu, aby prezentovala pred celou triedou svoju prácu a dosiahnuté závery.

Každá skupina má na svoju prezentáciu maximálne 5 minút.

Po odprezentovaní jednej skupiny zhodnotíme faktickú správnosť informácií a zapíšeme príslušnej skupine body do kolónky Fakty na tabuľu. Následne vyzveme zvyšné skupiny, aby sa vo svojej skupine poradili, bodovali zostávajúce kritéria pomocou stupnice a svoje hodnotenie zverejnili i a odôvodnili. (Je na zvážení učiteľa, či hodnotenie jednotlivých skupín bude prebiehať naraz po odprezentovaní všetkých skupín alebo priebežne po odprezentovaní každej skupiny zvlášť. Ja som zvolila priebežné hodnotenie, aby skupiny neboli ovplyvnené a každú záverečnú prezentáciu a výstupný produkt posudzovali nezávisle od ostatných). Bodové hodnotenie zapíšeme na tabuľu.

Nehodnotíme prezentácie a produkty jednotlivých skupín, ale môžeme si robiť svoje poznámky, ktoré využijeme pri záverečnom zhrnutí.

b) Aktivita 2 – prezentácia jednotlivých skupín a záverečná diskusia

Úloha žiakov: pokúsiť sa charakterizovať osobnosť M. R. Štefánika, zhodnotiť jeho význam a miesto v našej historickej pamäti, vysloviť svoj názor, či ho vnímajú ako hrdinu alebo antihrdinu našich dejín

Pracovný postup: Na flipchartovú tabuľu umiestnime podobizeň M. R. Štefánika.

Úloha 2: Vyzveme každú skupinu, aby vypísala na flipchartovú tabuľu (na ktorej je podobizeň M. R. Štefánika) svojich 5 charakteristických pojmov, ktoré, podľa nej, najviac vystihujú osobnosť M. R. Štefánika a zdôvodnila svoj výber.

Úloha 3: Po prezentovaní všetkých skupín požiadame, aby každá skupina postupne vyslovila svoje záverečné stanovisko, či vnímajú Štefánika ako hrdinu alebo antihrdinu a svoje stanovisko zdôvodnila. Po vyjadrení všetkých skupín otvoríme v triede záverečnú diskusiu k odprezentovaním skutočnostiam. Diskutujeme aj o tom, či má Štefánik čo ponúknuť aj dnešným generáciám. Ak áno, aký je jeho odkaz pre dnešné generácie.

V závere hodiny zhodnotíme prácu jednotlivých skupín.

Reflexia vyučovacích hodín

Hlavným cieľom týchto piatich vyučovacích hodín bolo, aby sa žiaci oboznámili s osobnosťou M. R. Štefánika v kontexte udalostí 1. svetovej vojny a vznik ČSR a pochopili jeho prínos ako politika, vedca, či vojaka, zároveň aby vnímali Štefánika nie ako ikonu, symbol, či mýtus, ale ako človeka „z mäsa ako kostí“, so všetkými kladmi, ale aj nedostatkami, s jeho slabosťami, zlyhaniami a pochybnosťami. Žiaci prejavili o túto tému záujem a pracovali podľa nastavených cieľov. Každá skupina pracovala veľmi zodpovedne a snažila sa splniť cieľ aktivity čo najlepšie. Po skončení dokumentárneho filmu (na 2. a 3. vyučovacej hodine) nasledovala práca v skupinách. Jednotlivé skupiny sumarizovali svoje informácie a pripravovali záverečnú prezentáciu, pracovali aj na úlohe 2 a 3. Žiaci nestihli dokončiť svoj výstupný produkt na vyučovaní, v snahe čo najdetailnejšie vystihnúť zadaný problém prejavili záujem dokončiť prácu doma. Postrehla som pozitívne ohlasy žiakov na

zadané aktivity, v rámci ktorých boli schopní rozdeliť si úlohy a pracovať na nich aj mimo vyučovania, aby pripravili kompaktný celok na nasledujúce vyučovacie hodiny a zároveň boli schopní medzi sebou komunikovať a koordinovať svoju prácu aj „na diaľku“, čo sa pozitívne odrazilo vo výsledku ich práce. Na štvrtej vyučovacej hodine postupne predstavili jednotlivé skupiny svoje práce. Po prezentovaní každej skupiny mali ostatní žiaci možnosť položiť otázky. Prezentácie boli po obsahovej a faktografickej stránke vyčerpávajúce a dostatočné. V intenciách vizuálneho spracovania boli predložené práce veľmi nápadité, výstižné, téma bola spracovaná veľmi kreatívne. Ako veľmi prínosnú hodnotím tú časť hodiny, v ktorej mali jednotlivé skupiny ohodnotiť prácu svojich spolužiakov. Ukázalo sa, že žiaci dokážu byť voči sebe v hodnoteniach veľmi objektívni, sú schopní vyzdvihnúť klady práce svojich spolužiakov, ale poukázať aj na nedostatky v ich práci, určite k tomu prispieva aj fakt, že žiaci sa navzájom dobre poznajú a v triede vládne počas hodín dobrá, priateľská, spolupracujúca a podporná atmosféra. Podľa hodnotenia žiakov sa ako slabina v prípade niektorých skupín prejavila formálna stránka prejavu, preto bude potrebné v budúcnosti klásť vyšší dôraz na rozvoj sociálno-komunikačných zručností žiakov. Každá skupina splnila stanovené kritéria podľa hodnotenia svojich spolužiakov rôzne, no vo výsledku bola ich práca hodnotená známku výbornú.

Tabuľka Výsledné hodnotenie skupín (vlastný zdroj)

Číslo skupiny	Fakty	Idea/nápad spracovania	Prezentácia skupiny pred triedou	Formálna stránka prejavu/prezentačné zručnosti	Spolu bodov
1. skupina	10	3	6	3	22
2. skupina	10	2	6	2,3	20,3
3. skupina	10	3	6	2	21
4. skupina	10	2	5	3	20

Na piatej vyučovacej hodine sme pristúpili k prezentovaniu úloh dva a tri. Každá skupina sa opäť vystriedala pri tabuli a zapísala na flipchart päť pojmov, ktoré podľa nich najvýstižnejšie charakterizujú osobnosť M. R. Štefánika. Každá skupina vysvetlila svoj výber. Po ukončení prezentácií každá skupina vyslovila svoj názor, či bol Štefánik hrdina alebo antihrdina a prečo. Potom nasledovala riadená diskusia, v ktorej žiaci mali možnosť vyjadriť svoj súhlas alebo nesúhlas s vysloveným názorom svojich spolužiakov a pýtať sa na to, čomu nerozumeli. Žiaci boli opäť veľmi spontánni, vyjadrovali svoje názory a postoje veľmi otvorene, mnohí si ich dokázali aj patrične obhájiť. U niektorých sa prejavila neschopnosť svoje názory podporiť aj hodnovernými argumentmi. Bola to pre nich výzva, aby do budúcnosti pracovali na dosiahnutí tejto kompetencie. Po prezentovaní jednotlivých skupín som pridala ďalšiu aktivitu, počas ktorej sme diskutovali aj o inej podobe Štefánika. Táto podoba je menej známa v slovenskej verejnosti a jej tvorbou bola komunistická historiografia v 50. rokoch 20. storočia (konkrétne riaditeľ Historického ústavu SAV Ľudovít Holotík) – Štefánik ako imperialistický špión,

agent západu, ktorý zradil národné záujmy Slovákov. Žiaci sa pokúšali hľadať odpoveď na otázku, prečo bol Štefánik vykreslený v tomto období ako antihrdina, ako negatívna osobnosť. Odpovede hľadali v jeho životnom príbehu a jeho politických postojoch a v diskusii následne vyzdvihovali jeho odpor k autoritatívnym režimom, jeho antibolševizmus, silné demokratické postoje. Práve toto mohlo významne prekážať komunistom, ktorí budovali režim založený na antidemokratických hodnotách. Hodnotenie, že Štefánik bol agentom západu a zradcom národa žiaci odmietli a všetky skupiny sa zhodli na názore, že M. R. Štefánik bol hrdinom, veľkou osobnosťou našich dejín, pozitívnym vzorom, inšpiráciou aj pre dnešné generácie mladých ľudí najmä svojou cieľavedomosťou, zanietenosťou a vytrvalosťou ísť si za svojím snom. Bol príkladom toho, že aj jeden človek môže svojím konaním v pozitívnom slova zmysle zmeniť svet a dosiahnuť veľké veci, ktoré môžu ovplyvniť životy mnohých. Žiaci konštatovali, že ak by Štefánik žil dnes, bol by nositeľom proeurópskych hodnôt, hodnôt demokracie, slobody, ale zároveň aj moderným slovenským vlastencom bez xenofóbnych postojov voči iným národom. Z toho vyplýva, že by pravdepodobne aj dnes slovenskú spoločnosť rozdeľoval, aj keď celý život mal snahu skôr spájať a zjednocovať, konštatovali žiaci na záver. Celkovo hodnotím tento blok vyučovacích hodín pozitívne a z pohľadu stanovených cieľov a úloh ako úspešný. Žiaci na hodinách spolupracovali,

prejavili schopnosť samostatne a aktívne pracovať, ocenili, že informácie získavali pútavým a zaujímavým spôsobom, do vyučovacieho procesu mohli zasiahnuť viac, ako počas klasickej vyučovacej hodiny, dokonca boli sami aktérmi vyučovacieho procesu. Všetky skupiny splnili ciele týchto piatich vyučovacích hodín, takže výsledné hodnotenie

všetkých skupín bolo výborné. Žiaci si z hodín odniesli primerané množstvo potrebných informácií k danej téme, ale zároveň aj mnoho podnetov na ďalšie spoznávanie osobnosti M. R. Štefánika a jeho významu pre naše novodobé dejiny. Pri rozvoji kľúčových kompetencií sme kládli dôraz najmä na komunikačné, občianske a sociálne kompetencie.

Žiaci si uvedomili/naučili sa:

- vplyv médií na formovanie historického povedomia,
- že historický dokumentárny film je prameňom, ktorý nám pomáha spoluvytvárať našu predstavu o minulosti, ale že sa musia naučiť prijímať mediálne šírené posolstvá kriticky,
- aké dôležité je aj v dnešnej dobe brániť a rozvíjať humanistické, demokratické a proeurópske hodnoty, prekonávať rozdielnosť a zjednocovať, nie rozdeľovať, v čom nám môže byť M. R. Štefánik ako demokrat a Európan veľkým príkladom aj dnes po 100 rokoch od jeho úmrtia,
- prezentovať výsledky svojej práce pred ostatnými spolužiakmi,
- kultivovane vyjadriť vlastné názory, postoje a obhájiť

- ich, čím si zlepšili svoje komunikačné zručnosti,
- riešiť problémové situácie pomocou vhodných postupov a metód.

Práca s historickým dokumentom je časovo náročná, napriek tomu si myslím, že má svoje miesto na vyučovaní dejepisu a aj napriek tomu, že učiteľ musí venovať téme, pri ktorej využíva historický dokument ako

prameň, väčšiu časovú dotáciu, je toto aktívne učenie sa žiakov veľkým obohatením a prínosom, prispieva k tomu, aby bol vyučovací proces zaujímavejší a aby žiaci neboli v ňom len pasívnymi prijímateľmi informácií a poznatkov, ale aktívnymi spolutvorcami vyučovacieho procesu, a preto by sa mu učiteľia dejepisu nemali vyhýbať.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV:

WEISENBACHER, P., 2003. *Výchova k mediálnej gramotnosti*. [online]. Bratislava 2003.

Dostupné z: < http://www.weisenbacher.com/diplom/pw_diplom_ml.pdf >.

ŠTVRTECKÝ, Š., 1999. *Náš Milan Rastislav Štefánik*. Bratislava: Smena. ISBN 80-221-0103-6.

Summary: *The following article presents a pedagogical experience related to the integration of media education into the teaching of History. The emphasis is put on a visual source, particularly a documentary film as a motivational educational resource, which aims to raise students' interest in the given subject as well as the respective topics. Students analyse the personality of Milan Rastislav Štefánik in the context of social and political events of the First World War. They attempt to create their own view of this personality of our national history and the most important moments in his professional as well as personal life, which influenced and formed his personality. They also try to assess the meaning of this personality and his place in our historical memory. Moreover, working with a historical documentary aims to teach students to orientate in the documentary as well as to teach them to ask proper questions and eventually influence the process of forming their attitudes and opinions on the events happening around us. Consequently, the development of critical thinking should be promoted. The curriculum relates to the topic of the First World War and the formation of the Czechoslovak republic.*

„MALÉ CURIE“ AKO NÁSTROJE ZÁCHRANY ŽIVOTOV VOJAKOV POČAS BOJOV 1. SVETOVEJ VOJNY

Bronislava Jedličková, Gymnázium, Metodova 2, Bratislava

Anotácia: *Žiaci bilingválnej sekcie Gymnázia, Metodova 2, sa zúčastnili bilaterálneho projektu slovensko-francúzska výzva, ktorého cieľom bolo pripomenúť si jednotlivé výročia v roku 2018. Náš projekt prepojil osobnosti Milana Rastislava Štefánika, Marie Curie - Sklodowskej a zároveň fungovanie česko-slovenských légii vo Francúzsku. Žiaci boli rozdelení do viacerých pracovných skupín, o jednotlivých častiach projektu sa vzájomne informovali na platforme eTwinning, kde pridával svoj materiál aj francúzsky partner. Vyvrcholením celej projektovej práce bola výstava „Malé Curie“ ako nástroje záchrany životov vojakov počas bojov I. svetovej vojny, ktorá sa konala v priestoroch Gymnázia, Metodova 2 za prítomnosti viacerých pozvaných hostí a médií.*

Kľúčové slová: „malé Curie“, projekt, Milan Rastislav Štefánik.

Rok 2018 bol výnimočný vďaka viacerým výročiam. Jedným z nich bolo i sté výročie vzniku ČSR. Pri tejto príležitosti MŠVVaŠ SR a Mission du Centenaire v marci 2018 vyhlásili projekt „Slovensko-francúzska výzva 2018 – I. svetová vojna a osobnosť generála M. R. Štefánika“, do ktorého sa zapojili aj učiteľia a žiaci bilingválnej, slovensko-francúzskej, sekcie Gymnázia, Metodova 2, Bratislava.

Vzhľadom na to, že jednou z podmienok schválenia projektu bola jeho bilaterálnosť a medzipredmetovosť, zúčastnila som sa eTwinningového stretnutia v Poitiers s cieľom nájsť francúzskeho projektového partnera. Na stretnutí bol prítomný aj kolega vyučujúci fyziku a chémiu z Lycée polyvalent régional Georges Leygues, Villeneuve sur Lot, ktorého projektová téma veľmi zaujala, a tak sme hľadali možnosti prepojenia predmetov fyzika, chémia, dejepis a francúzsky jazyk a literatúra. Jednou z najväčších výziev bolo pre nás zapracovanie postavy generála M. R. Štefánika do projektu tak, aby sme nevyratúvali iba chronologicky najdôležitejšie momenty jeho života. To sa nám nakoniec podarilo v zaujímavej téme projektu: „**Malé Curie**“ ako nástroje záchrany životov vojakov počas bojov I. svetovej vojny.

„Malé Curie“ – pojazdné ambulancie – zastupujú fyzikálnu časť projektu, pretože ženou, ktorá prispela k ich vytvoreniu, je samotná Marie Curie-Sklodowska, známa fyzička a chemička. Historická stránka projektu

je pokrytá prítomnosťou československých légii bojujúcich na západnom fronte, postavou generála M. R. Štefánika ako ich spoluzakladateľa a nemenej ako predstaviteľa diplomatického sveta vo Francúzsku. Samozrejme, keďže projekt bol bilaterálny, predmet francúzsky jazyk a literatúra mal svoje nepopierateľné zastúpenie práve po jazykovej stránke. Celá komunikácia prebiehala vo francúzštine a aj finálny produkt – výstava – bol prezentovaný v oboch jazykoch – slovenskom a francúzskom.

Keďže som v školskom roku 2017/2018 učila francúzsky jazyk v treťom ročníku bilingválnej sekcie, do projektu sa zapojili žiaci oboch tried. Následne pokračovali v práci na projekte aj ako štvrtáci. Jednotlivými témami projektu sme sa zaoberali počas hodín francúzskeho jazyka a literatúry, konverzácií vo francúzskom jazyku, dejepisu, ale i fyziky. Okrem toho žiaci venovali projektu aj svoj voľný čas či už priamo v škole, alebo doma. Slovenskí a francúzski žiaci a učiteľia komunikovali cez platformu eTwinning počas celej doby trvania projektu, na ktorej si vymieňali informácie, ukladali dokumenty, fotografie a výsledky svojej práce.

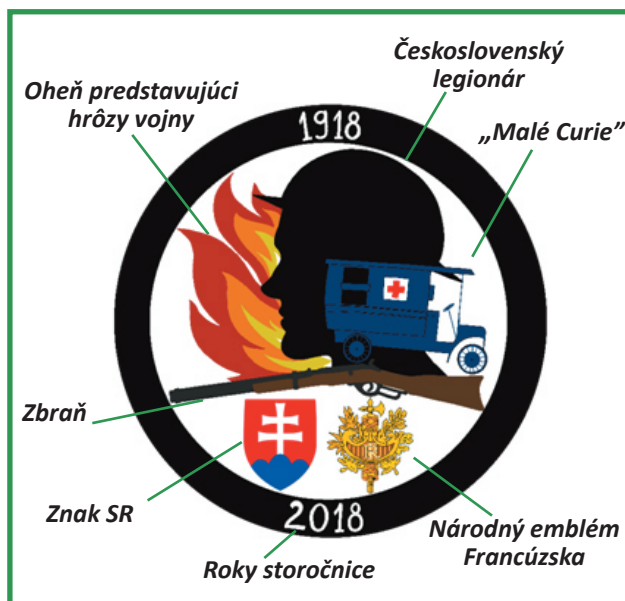
V prvej fáze projektu sme pomocou brainstormingu a myšlienkových máp objavovali a definovali jednotlivé podtémy projektu. Tie boli pre nás základom na vytvorenie pracovných skupín 1. Tvorba loga, 2. Geografická stránka projektu – mapy, najdôležitejšie boje na západnom fronte, 3. Československé légie – propagácia,

4. Uniformy, 5. Postava Marie Curie a jej objavy, 6. M. R. Štefánik a jeho úloha pri vyváraní československých légii vo Francúzsku.

Keďže téma československých légii nie je príliš známa gymnazistom v treťom ročníku štúdia, na besedu do školy sme pozvali PhDr. Ferdinanda Vrábela z Ústavu politických vied SAV. Tejto téme sa venuje už dlhé roky, preto bola jeho prednáška veľmi obohacujúca, priniesla žiakom nové poznatky nielen o československých légiiach na západnom a východnom fronte, ale aj o najdôležitejších bitkách prvej svetovej vojny, ako aj o úlohe M. R. Štefánika v politickom a diplomatickom svete tohto obdobia.

Od septembra 2018 prebiehala realizačná fáza projektu, ktorá sa nezaobišla bez návštevy rôznych knižníc či internetových portálov. Práca pokračovala rýchlym tempom, pretože záverečná fáza projektu – výstava – bola naplánovaná na 12. novembra 2018. O jednotlivých pokrokoch sa skupiny vzájomne pravidelne informovali na vyučovacích hodinách, ale aj cez eTwinning.

Vzhľadom na prepojenie viacerých tém sme sa rozhodli vytvoriť logo nášho projektu. V tejto skupine pracovali najmä žiaci, ktorí radi kreslia, zaujímajú sa o výtvarné umenie a majú aj umelecké cítenie. Logo navrhli a nakreslili sami, inšpirovali sa informáciami, ktoré získali od ostatných skupín, a vybrali si také elementy, ktoré podľa nich najlepšie vystihujú obsah celého projektu. Logo sme následne použili aj pri výrobe odznakov.

Skupina, ktorá sa zaoberala geografickou stránkou projektu, spracúvala informácie o najdôležitejších bojiskách na západnom fronte počas prvej svetovej vojny, na ktorých bojovali aj československí legionári. Vlastnoručne vytvorili mapu Európy, na ktorej farebne odlišili krajiny Dohody a Trojspolku. Na ďalšej, zmenšenej mape Francúzska vyznačili jednotlivé bojiská, ku ktorým pridali stručné informácie o priebehu bojov v oboch jazykoch.

Ďalšia skupina mala za úlohu zistiť, aké formy propagácie sa používali na regrutovanie Slovákov a Čechov do zahraničných légii. Všimli si najmä heslá a ich pre-

pojenie s obrazovým vyhotovením (zdroj: <http://slovenskezahranicie.org/index.php/node/148>), jednotlivé symboly (zdroj: <https://aukro.cz/propaganda-vojak-ceskoslovenske-armady-ve-francii-6941894824>), rétoriku (zdroj: <https://aukro.cz/legie-kdo-jste-bozi-bojovnici-c-s-armada-ve-fra-6932881406>), ako aj sľuby dané pri verbovaní a ich následnú reálnu formu v podobe života na fronte, ťažkých podmienok a dlhotrvajúcej zákopovej vojny. Spracúvali aj informácie, ktoré našli vo francúzskych periodikách, a všimli si jednotlivé dokumenty súvisiace s československými légiami vo Francúzsku.

Pokladali sme za dôležité oboznámiť verejnosť aj s vývojom uniforiem československých legionárov. Prechádzali totiž viacerými zmenami, líšili sa vzhľadom v závislosti od toho, či šlo o legionára na západnom alebo východnom fronte. Na výstave sme vytvorili interaktívnu fotografiu čsl. legionára – prilepili sme na ňu vzorku rôznych materiálov (koža, látka a pod.) či gombík, aby návštevníci výstavy mohli „skúsiť“, akú štruktúru mala uniforma našich legionárov.

Marie Curie a jej objavy boli jednou z najdôležitejších častí projektu. Marie Curie ako vedkyňu mnohí poznajú. Málokto vie, že vďaka svojim objavom vytvorila ambuj lanciu, ktorej sa hovorilo „malé Curie“ – vozidlo, v ktorom sa mohla vykonávať primitívna rádiológia (zdroj: <http://benjaminstrickler.blogspot.com/2013/09/la-petite-curie.html>). Vďaka nej boli zachránené životy mnohých vojakov počas prvej svetovej vojny (ľahšie sa lokalizovali úlomky granátov v tele, nedochádzalo k príliš častým a často aj nevhodným amputáciám končatín a pod.). Marie Curie dokonca tieto ambulancie aj sama riadila (zdroj: <http://www.medarus.org/Medecins/MedecinsImages/MedecinsPortraits/Curie/>) a školila zdravotnícky personál, ako má zaobchádzať so zariadením ambulancií. Žiaci pracujúci v tejto skupine sa rozhodli priblížiť život Marie Curie a jej vedecké objavy, ako aj pojem „malé Curie“ formou interview – fiktívneho rozhovoru medzi novinárom a Marie Curie. Použili na to aj vlastné karikatúry oboch protagonistov.

Milan Rastislav Štefánik, jeho diplomatické pôsobenie a úloha pri zakladaní československých légii tvorili najdôležitejšiu časť projektu. Skupina, ktorá sa zaoberala touto podtémou, sa zároveň snažila postavou M. R. Štefánika „prepojiť“ všetky ostatné časti. Hľadali informácie o jeho živote, pôsobení vo Francúzsku, vytvárali si zároveň predstavu o slovensko-francúzskej spolupráci, ktorá nie je intenzívna iba v súčasnosti, ale vďaka generálovi Štefánikovi takouto bola aj pred viac ako 100 rokmi. (Zdroj: https://sk.wikipedia.org/wiki/Milan_Rastislav_%C5%A0tef%C3%A1nik)

Záverečnou spoločnou prácou všetkých skupín bolo písanie listu fiktívneho vojaka československých légii svojim rodičom. Hlavným cieľom tejto časti projektu bolo umožniť žiakom zrealizovať podmienok, v akých žili vojaci počas prvej svetovej vojny, vcítenie sa do pozície vojaka, aby si ešte viac uvedomili potrebu mieru, pokoja, tolerancie a vzájomnej pomoci. List bol napísaný vo francúzskom jazyku a následne preložený do slovenčiny. V prípravnej fáze pred napísaním listu

žiakom poslúžili autentické denníky viacerých vojakov, ktoré si prečítali (napr. Paměti Bohuslava Prudila (1935), rodinný archív A. Maláskové, nepublikováno).

Záverečnou fázou a zároveň vyvrcholením celého projektu bola výstava, ktorá sa uskutočnila v našej škole 12. novembra 2018. Dátum nebol vybraný náhodne, snažili sme sa čo najviac priblížiť ku dňu 100. výročia ukončenia prvej svetovej vojny. Na jej otvorenie sme pozvali pána veľvyslanca Francúzskej republiky, Jeho Excelenciu p. Christopha Léonziho, ako aj predstaviteľov Francúzskeho inštitútu v Bratislave, zástupcov MŠVVaŠ

SR, MPC, ŠPÚ, PhDr. Ferdinanda Vrábela. Boli sme veľmi potešení, že všetci naše pozvanie prijali. Hostom sme na pamiatku odovzdali aj odznak s logom projektu. Vďaka prítomnosti médií sa informácia o výstave „Malé Curie“ ako nástroje záchrany životov vojakov počas bojov 1. svetovej vojny dostala aj do povedomia širšej verejnosti. Výstava bola v našej škole inštalovaná zhruba 6 týždňov, aby si ju okrem žiakov a učiteľov našej školy mohli pozrieť aj návštevníci Dňa otvorených dverí v decembri 2018.

„Náš“ list legionára:

Milí rodičia, moja najdrahšia a milená,

bitka prepukla pri Verdune. Podmienky, v ktorých žijeme, nie sú vôbec také, ako nám sľubovali v novinách. Je to tu strašné. Máme čoraz menej jedla, prežívame len vďaka potkanom, ktorými sa sýtíme. Mŕtve telá sú všade, pokrývajú celú zem.

Včera zomrel môj priateľ. Chcel by som to dať vedieť jeho rodine, lebo si to, podľa mňa, zaslúžia.

Nemci nám do zákopu pustili bojový plyn a iba zopár nás prežilo. Nikdy som nič také nevidel a nezažil. Bohužiaľ, nič nové, opäť tisícky mŕtvych po zásahu Nemcov.

Napriek tomu sme mali zopár pokojných dní a pomaly sme si všetci začali myslieť, že táto strašná bitka sa skončí. Ale nie, ona pokračuje a je ešte horšia, ako predtým.

Keď boli zákopy zamorené bojovým plynom, bol som na bojovom poli. Zranil ma granát, ktorý vybuchol v mojej blízkosti. Prežil som ako jediný a to vďaka úplne zvláštnemu autu, ktorému vďačím za svoj život. To, ako vyzerá, je neopísateľné. V jeho vnútri sú lekári a sestričky, ktorí sa o mňa postarali. Nasadili si také zvláštne, veľké okuliare, ktoré vyzerali ako z iného sveta. A cez ne sa pozerali do vnútra môjho tela! Nemohol som vidieť nič viac, lebo som celý čas ležal, ale jedna zo sestričiek vyzerala, že kontroluje silu toho, vďaka čomu do mňa videli. Viem, že pre vás musí byť veľmi ťažké toto všetko si predstaviť, ale zdá sa mi, že vďaka tomu mohli vidieť kúsky granátu, ktoré sa nachádzali v mojej nohe. Nanešťastie bolo príliš neskoro, aby ju zachránili...

Nikdy by som si nepomyslel, že sme schopní takého vedeckého pokroku. To auto sa volá „malé Curie“ a nesie meno po matke sestričky, ktorá ma ošetrovala.

Za svoj život, tak ako mnoho iných vojakov, vďačím tomuto prístroju.

Netuším, kedy sa vojna priblíži ku svojmu koncu, ale pevne verím, že vás všetkých čoskoro vezmem do svojho náručia.

*S láskou
Jozef*

Summary: Students of bilingual section of Grammar school on Metodova 2 participated on bilateral project Slovak-French challenge, aim of which was to point out anniversaries in 2018. Our project linked the personalities of Milan Rastislav Štefánik and Marie Curie-Sklodowska and at the same time the Czechoslovak legions in France. Students were divided into several work groups. They informed each other about particular parts of the projects through eTwinning, where the French partner added their materials as well. The result of the project was the exhibition "Little Curies" as tools for soldiers rescue during the fights in the First World War, which took place in Grammar school on Metodova 2 with the presence of several invited guests and media.

MILAN RASTISLAV ŠTEFÁNIK - VEĽKÁ OSOBNOSŤ PRE „VEĽKÝ” PROJEKT

Mária Pappová, Metodicko-pedagogické centrum, detašované pracovisko Nitra

Eva Pupíková, Metodicko-pedagogické centrum, detašované pracovisko Nitra

Zuzana Szombathová a projektový tím, Spojená škola, Slančíkovej 2, Nitra

Anotácia: V príspevku opisujeme realizovanie vzdelávacieho projektu v podmienkach Spojenej školy, Slančíkovej 2 v Nitre. Zámer pedagógov vyplynul z významných udalostí spoločnej európskej minulosti so zameraním na význam francúzsko-slovenských vzťahov v čase 1. svetovej vojny prostredníctvom osobnosti M. R. Štefánika, Slováka s francúzskym srdcom a Francúza so slovenským srdcom. Tím učiteľov z uvedenej školy si dal za cieľ rozšíriť vedomosti žiakov školy o tejto významnej osobnosti slovenských dejín pomocou aktivít, ktorých realizovanie si vyžaduje tímovú prácu, aktivitu, ale aj samostatnosť žiakov.

Kľúčové slová: projektové vyučovanie, vzdelávací projekt.

Úvod

Počas svojej pedagogickej praxe sa stretávame s čoraz väčšou obľúbenosťou projektovej metódy či koncepcie projektového vyučovania u svojich kolegov a kolegyň v prostredí regionálneho vzdelávania. Práca na projekte si ich sympatie získala svojou potenciou k motivácii žiaka pre učebné činnosti, možnosti preniesenia zodpovednosti za svoju činnosť na žiaka. V našom príspevku chceme opísať zrealizovanie vzdelávacieho projektu formou projektového vyučovania v strednej škole v Nitrianskom kraji. Pomocou zrealizovaného medzinárodného projektu Spojenej školy Slančíkovej 2 v Nitre *„Konám horlivo svoju povinnosť na fronte, aby som robil česť slovenskému národu a dokázal lásku k Francúzsku.”* M. R. Štefánik, predstavíme zlomok z kvalitne plánovaného, zrealizovaného a reflektovaného projektu, ktorý bol najskôr podnetom učiteľov školy. Jadrom projektu boli atraktívne učebné situácie, ktoré vtiahli do realizácie projektu širokú cieľovú skupinu žiakov školy.

V nasledujúcich riadkoch prezentujeme plánovanie, realizovanie a hodnotenie jedného vzdelávacieho projektu, v ktorom sme uplatnili koncepciu projektového vyučovania. Podnetom k jeho spracovaniu bolo výročie narodenia Milana Rastislava Štefánika. Projekt s názvom *„Konám horlivo svoju povinnosť na fronte, aby som robil česť slovenskému národu a dokázal lásku k Francúzsku.”* M. R. Štefánik vznikol v tíme učiteľov zo SŠ Slančíkovej v Nitre. Sú zmapované všetky projektové kroky, vedúce k jednému cieľom, ktoré si stanovili učители uvedenej školy.

1. Názov projektu: „Konám horlivo svoju povinnosť na fronte, aby som robil česť slovenskému národu a dokázal lásku k Francúzsku.” M. R. Štefánik

2. Téma: Osobnosť generála M. R. Štefánika (diplomata, cestovateľ, vedec, symbol protichodných myšlienkových hnutí; ako prispel k vytváraniu česko-slovenských légii a k formovaniu nového štátu)

3. Cieľ projektu:

Hlavným cieľom projektu bolo podporiť záujem žiakov o poznávanie spoločnej európskej minulosti so zameraním na význam francúzsko-slovenských vzťahov v čase 1. svetovej vojny prostredníctvom osobnosti M. R. Štefánika, Slováka s francúzskym srdcom a Francúza so slovenským srdcom.

4. Cieľové skupiny a lokalizácia projektu:

Projekt bol cieleň na žiakov osemročného gymnázia, pričom priama realizácia projektu sa realizoval v ročníkoch kvarty a oktávy a žiaci ostatných ročníkov boli

s projektom oboznámení formou rovesníckeho vyučovania. Výstupy projektu boli sprístupnené aj žiakom z iných zložiek našej školy, okolitých základných a stredných škôl, pedagogickým zamestnancom a zástupcom zriaďovateľa a médií.

5. Charakteristika projektu:

Projekt umožnil žiakom našej školy nadobudnúť vedomosti a poznatky o 1. svetovej vojne a o osobe M. R. Štefánika inovatívnou a zážitkovou formou, čo zabezpečili veľmi pestré projektové aktivity zamerané na tvorivosť, samostatnosť, iniciatívu, aktivitu, zodpovednosť a rozvoj kľúčových kompetencií žiakov. Naša škola chce reagovať na rýchle zmeny v spoločnosti, učiť pre život v 21. storočí a pripraviť žiakov tak, aby sa vedeli uplatniť v spoločnej Európe, čo umožňuje práve bilaterálny prístup k realizácii projektu zapojením partnerskej školy vo Francúzsku. Projekt svojím tvorivým zameraním a aj využitím moderných technológií reflektoval požiadavku výchovy zodpovedných, celoživotne sa vzdelávajúcich osobností so silnými morálnymi postojmi, ideálmi a hodnotovým systémom, schopnosťami, vedomosťami a zručnosťami potrebnými na úspešný život v globalizovanom svete. Zároveň uplatňujeme princíp multidisciplinarity a multidimenzionality, pretože práca na projekte prebiehala naprieč niekoľkými vyučovacími predmetmi i za školskými múrmi a plne rešpektovala zážitkovosť vo vyučovaní. Pre náš projekt sme naplánovali nasledovné aktivity:

A. Učíme pre život - premena tradičnej školy na modernú

Najdôležitejšou fázou v projektovom vyučovaní bola prípravná fáza, ktorá ležala na pleciah pedagógov, pretože bez skvelého nápadu, ktorý slúži ako motivátor žiakov a bez do detailov premyslenej organizácie i s prípadnými alternatívnymi riešeniami nemôžeme predpokladať úspech projektovej práce. Prvou aktivitou boli pracovné stretnutia pedagógov, ktorí sa na realizácii projektu podieľali (táto fáza zahŕňa brainstorming a brainwriting nápadov, premyslenie časového harmonogramu vybraných aktivít, určenie výstupov a kritérií hodnotenia projektového vyučovania, tvorbu samotného projektu a zodpovedajúceho rozpočtu, zváženie materiálno-technického zabezpečenia projektu a predpokladov pre zvládnutie projektu.)

B. Pozvánka na dotyk s históriou

Významným predpokladom efektívnej projektovej práce bola motivácia žiakov, ktorí na projekte pracovali. Pre motivačnú fázu sme zvolili niekoľko nasledovných aktivít, ktoré okrem iného spĺňajú kritériá zážitkového vyučovania:

B.1 Interaktívna motivačná hodina vo forme blokového vyučovania

Úlohou tejto časti bolo nielen oboznámiť žiakov s historickým pozadím a dôležitými historickými udalosťami, ktoré ovplyvnili v značnej miere život M. R. Štefánika, ale aj motivovať žiakov dozvedieť sa viac o jeho osobe a živote. Cieľom je taktiež predstaviť žiakom pripravované projektové vyučovanie s jeho jednotlivými aktivitami, časovým harmonogramom, výstupmi, prezentáciou i kritériami hodnotenia.

B.2 Cestujeme za históriou

Ďalšou aktivitou bola náučná poznávacia exkurzia: Múzeum Milana Rastislava Štefánika v jeho rodisku v Košariskách a Mohyla Milana Rastislava Štefánika na Bradle. Videozáznam a fotodokumentáciu exkurzie zabezpečili žiaci.

B.3 História v umení

Tretou motivačnou aktivitou bola návšteva divadelného predstavenia Štefánik. Veľmi vhodným doplnkom k divadelnému predstaveniu bola následná diskusia s hercami.

C. Heuréka!

Bádanie, heuristická metóda, je logickým pokračovaním motivačnej fázy projektu. Aktivita bola realizovaná formou návštev mestskej knižnice, kde sa žiaci pokúsili získať a spracovať čo možno najviac relevantných informácií o osobe M. R. Štefánika a o jeho dobe. Zároveň sa žiaci oboznámili s princípmi heuristiky i knižničnými pojmami ako rešerš, excerpt, bibliografické odkazy, zoznam použitej a odporúčanej literatúry. Poznatky a ina formácie si žiaci následne doplnili mapovaním internetových zdrojov na hodinách informatiky.

D. Diskusné fórum

Jedným z predpokladov úspechu projektového vyučovania je aktivita samotných žiakov. Žiaci pred realizáciou tejto aktivity nazbierali dostatok informácií, obrazového materiálu, dobových dokumentov o problematike týkajúcej sa projektu. Pracovné stretnutie žiakov (diskusné fórum) si kládlo za úlohu vybrať podstatné a zaujímavé informácie (zaujímavé aj pre žiakov partnerskej školy projektu vo Francúzsku), vybrať a naplánovať realizáciu výstupov predchádzajúcich aktivít – organizáciu práce. Na základe zozbieraného materiálu boli najvhodnejšími formami výstupu: leták a videomateriál, ktoré slúžili ako pozvánka a zároveň výzva pre partnerskú školu zúčastniť sa projektu.

E. Učíme sa spolu, pracujeme spolu

V ďalšom kroku žiaci kontaktovali partnerskú školu formou videokonferencie, počas ktorej si spresnili podmienky spoločnej práce na projekte, ktorej výstupom bola spoločná tvorba trojjazyčnej (SJL, FRJ, ANJ) publikácie o M. R. Štefánikovi pre vyššie ročníky a tvorba simulovaného facebookového profilu M. R. Štefánika u nižších ročníkov. Publikácia bola spracovaná netradičnou a pre žiakov príťažlivou formou esejí a príbehov v obrazoch či príbehov, ktoré vidíme za dobovými obrazmi. Facebookový profil dával priestor pre označenie priateľov Štefánika (teda osobností, s ktorými sa stretol), miest, ktoré navštívil alebo kde pôsobil, statusov (výroky, aktivity), časovej osi (najdôležitejšie udalosti v jeho živote), obrazového materiálu. Žiaci si rozdelili prácu na

spoločnom projekte, pričom si stanovili termín ukončenia práce na projektoch, spôsob komunikácie a kontroly plnenia čiastkových cieľov i termín vzájomnej výmeny produktov svojej práce.

F. Ožívujeme históriu (mladí muzeológovia) a prezentujeme sa

Historické pramene spolu s materiálmi, ktoré naši žiaci zozbierali počas heuristickkej fázy, boli použité na inštaláciu výstavy venovanej Štefánikovi a 100. výročiu ukončenia 1. svetovej vojny, v priestoroch našej školy. Na výstave boli prezentované aj predchádzajúce výstupy našich žiakov i žiakov partnerskej školy vo Francúzsku. Žiaci zodpovedali za kompletnú inštaláciu expozície, audiomateriál v troch jazykoch a za sprievodné slovo k výstave, za interaktívne poňatie výstavy. Výstavu mali možnosť navštíviť všetci žiaci našej školy, pedagogickí i nepedagogickí zamestnanci a po dohode s vedením školy bola sprístupnená i vybraným skupinám verejnosti (zriaďovateľ, médiá, žiaci iných škôl).

G. Boli sme úspešní?

V poslednej fáze projektu je dôležitá reflexia práce žiakov. Žiaci by mali sami zhodnotiť silné stránky svojej práce a jej prínos pre nich samých, pre školu i pre najbližšie okolie, na ktorých by bolo treba v budúcnosti popracovať, resp. im venovať viac pozornosti.

6. Výstupy projektu:

Výstupy boli zamerané na spoluprácu žiakov našej školy so žiakmi partnerskej školy vo Francúzsku, ktorá nekladie dôraz len na spoločnú tímovú prácu, ale aj na vytvorenie nových priateľstiev a motiváciu do ďalších projektov, ktoré by navrhovali samotní žiaci oboch škôl. Projekt podporuje viacjazyčnosť a multikulturalitu, pomáha lepšie pripravovať žiakov pre život v modernej Európe.

7. Časový harmonogram realizácie projektu:

apríl - december 2018

Realizácia vybraných projektových aktivít (text je štylizovaný žiakmi)

Naša cesta za poznaním bola úžasná, nabitá rôznymi aktivitami a zakončená nielen mnohými novými informáciami a vedomosťami, ale aj hodnotnými výstupmi. Uvádzame postupnosť realizovaných krokov.

- Všetko sa to začalo blokovým vyučovaním dejepisu, ktoré sa veľmi líšilo od našich tradičných hodín už aj tým, že výstupmi tohto vyučovania boli postery, ktoré komplexne spracúvajú problematiku prvej svetovej vojny prostredníctvom obrazového materiálu a poslúžili nám ako podklad pre rovesnícke vyučovanie.
- Exkurzia do rodnej obce, do rodného domu Štefánika v Košariskách a zároveň na miesto jeho posledného odpočinku na Bradle nám rozšírila obzory a priniesla mnoho podnetných informácií do obrovskej skladačky života tohto bojovníka za náš národ a samostatný štát v srdci vojnovou zmietanej Európy.
- Na to, aby sme boli schopní vytvoriť postery venované Milanovi, museli sme absolvovať ďalšie blokované vyučovanie, tentoraz informatiky, kde nám naši skúsení učitelia pomohli zvládnuť prácu s potrebným softvérom.

- Usilovne sme pracovali aj na hodinách francúzskeho jazyka, pretože sme vznikajúce materiály postupne prekladali do francúzštiny, aby sme výsledky našej práce mohli odprezentovať našim spolužiakom z partnerskej školy vo Francúzsku, ktorí na tomto projekte s nami spolupracovali.
- Veľmi podnetnou bola pre nás aj diskusia na pôde našej školy s hercom Slovenského národného divadla Milanom Ondříkom, ktorý stvárňuje postavu generála Štefánika v aktuálne pripravovanom celovečernom filme. Dozvedeli sme sa, že, rovnako ako my, aj on absolvoval cestu za poznaním svojho menovca Milana, aby sa mohol čo najlepšie zžiť so svojou rolou.
- Zašli sme sa pozrieť do Krajskej knižnice Karola Kmeťka v Nitre, pretože kde inde by ste našli knihy venované dobe a životu Štefánika? Pri projektovej práci je potrebné vedieť čo to aj o rešerši, bibliografických odkazoch a tieto informácie nám tiež radi poskytli panie knihovníčky.
- Prekvapením pre nás bola prednáška pána doktora Roberta Arpáša z UKF v Nitre, ktorá na nás v knižnici okrem kníh čakala a podala nám obraz Štefánika tak, ako ho vidia akademici. Povedzme si pravdu, viac faktograficky ako srdcom.
- Predstavenie Štefánik - slnko v zatmení v Divadle Andreja Bagara nám svojim spracovaním, brilantnými hereckými výkonmi a atmosférou scelilo naše doteraz zozbierané poznatky.
- Začali vznikať parádne mapy dokumentujúce Štefánikove cesty po celom celučkom svete, mapa Rakúsko-Uhorska, mapa rozpadu Rakúsko-Uhorska a vznik nového štátu v srdci Európy Československa, ale aj mapa transsibírskej magistrály, kde Štefánik strávil nejaký ten čas pri svojich legionároch. Vyrobili sme kocky vo forme skladačky zobrazujúce symboly Štefánikovho života, pexeso i kvíz venovaný osobnosti Milana Rastislava Štefánika. Tieto interaktívne pomôcky sme pripravili pre žiakov okolitých základných škôl, ktorí sa na našu výstavu prídu pozrieť.
- Vznikla výstavka „Svet miniatúr“, kde nájdete mohyly na Bradle, bustu i sochu generála Štefánika aj s generálskou čiapkou, modely lietadiel Caproni, ďalekohľad na pozorovanie jeho milovanej hviezdnej oblohy, vyznamenania, ktoré nosil pán generál na hrudi a ktoré pripomínajú jeho záslužné činy, vlajku československej národnej rady, ktorú spoluzakladal i vlajku, ktorú navrhol pre nový štát, známky i pohľadnice.
- Štefánik pozoroval nielen hviezdnu oblohu svojím ďalekohľadom. My sme sa rozhodli napodobniť ho dokumentovaním našej cesty za poznaním, no pokúsili sme sa aj o umelecké foto podľa jeho vzoru.
- Projekt nás viedol aj cestou vedeckého bádania, naši učitelia nám žiakom vysvetlili aj cudzí pojem heuristika, počas ktorého sme sa snažili získať autentické materiály, ktoré by dokumentovali dobu, ktorú Milan žil. A že sa nám darilo, tak to dosvedčuje zbierka filatélií pána Maniačeka, ktorá dokumentuje život a dielo Štefánika i jeho busta. Na čo sme obzvlášť hrdí, to sú autentické fotografie Alfréda Tomascheka,

ktoré dokumentujú hrôzy a útrapy prvej svetovej vojny, každodenný život vojakov v zákopoch, ale aj priateľstvá a radosť z návratu do obyčajného života.

- Na stránke našej školy nájdete webový elektronický časopis.
- Pripravili sme si prezentáciu a zopár slov o našich aktivitách a zisteniach pre našich spolužiakov z partnerskej školy vo Francúzsku. Brožúra vznikla ako ďalší hmatateľný dvojjazyčný sprievodca našou plodnou prácou.
- ... i my sme sa snažili podľa jeho vzoru zvládnuť prácu na našom projekte úspešne. Zahrali sme sa na vedcov, umelcov, bádateľov, historikov, kurátorov, cestovateľov, kritikov, prekladateľov, kartografov, životopiscov, novinárov, fotografov, výtvarníkov, sochárov, itčkárov, architektov, tímových hráčov, dizajnérov, učiteľov, no predovšetkým nasledovateľov odkazu tohto velikána.

Ukážka z reflexie žiakov po zrealizovaní projektových aktivít

E. Učíme sa spolu, pracujeme spolu

Ukážka oslovenia žiakov partnerskej školy formou videokonferencie, ktorej výstupom je napr. spoločná tvorba trojjazyčnej (SJL, FRJ, ANJ) publikácie o M. R. Štefánikovi pre vyššie ročníky.

Dobrý deň!

Radi by sme sa vám predstavili. Sme študenti Športového gymnázia z Nitry. Sme od vás vzdialení 1157 kilometrov. Naša krajina leží v srdci Európy, východne od Prahy. Na kávu do Viedne nám stačia iba 2 hodiny cesty autom, približne rovnako ďaleko to máme do Budapešti.

Bonjour à tous!

Permettez-nous de nous présenter. Nous sommes les élèves de lycée sportif à Nitra. Il y a 1157 kilomètres entre nous. Notre pays se trouve au coeur de l'Europe, à l'est de Prague, pour prendre un café à Vienne il nous souffit 2 heures en voiture, également pour aller à Budapest.

Nitra je najstarším mestom našej krajiny. Jej polohu prirovnávajú k polohe starovekého Ríma rozkladajúceho sa na siedmych pahorkoch. Hrad, ktorý sa týči nad mestom, bol svedkom mnohých významných udalostí, ktoré ovplyvnili históriu celého stredo európskeho regiónu. A my máme to šťastie vidieť túto dominantu priamo z okien našej školy.

Nitra est la plus vieille ville de notre pays. Sa position est comparée avec la position de Rome antique qui s'éteind aussi sur 7 collines. Le château audessus de la ville a été le témoin de nombreux événements importants qui ont influencé tout l'Europe centrale et nous avons la possibilité le voir par les fenêtres de notre école.

Do projektu sme sa rozhodli zapojiť s cieľom overiť si naše schopnosti komunikovať vo francúzskom jazyku, podeliť sa o nadobudnuté vedomosti a v neposlednom rade spoločne s vami vyzdvihnúť veľkosť obyčajného človeka, ktorý naplnil túžbu národa po slobode.

Nous avons décidé de rejoindre le projet pour tester nos capacités à communiquer en français, partager nos

connaissances acquises et non en dernier lieu souligner en commun avec vous la grandeur d'une personne ordinaire qui a rempli le désir de la nation pour la liberté. R-U bolo prvou krajinou, ktorá 28.7.1914 vypovedala vojnu Srbsku a už na druhý deň vojaci ostreľovali Belehrad. R-U mobilizovalo, noviny oslavne písali o vojne. Sľubovali vojnu víťaznú a krátku. Zdesenie nastalo pomerne okamžite, keď zo slovenských dedín a miest odviezli mužov, odviezli kone a iný materiál potrebný pre vojnu.

L'Empire Austro-Hongrois a été le premier pays qui le 28 juillet 1914 a déclaré la guerre à la Serbie. Déjà pendant le deuxième jour de la guerre l'Autriche a bombardé Belehrad. L'Empire Austro-Hongrois a mobilisé, les journaux ont écrit sur la guerre avec l'enthousiasme. Ils ont promis la guerre courte et triomphale. L'horreur est arrivé immédiatement après que les hommes quittaient des villages et villes et quand les réquisitions des chevaux et d'autre matériel ont commencé.

Slováci bojovali na strane centrálnych mocností, pretože tvorili súčasť R-U armády. Boli nasadení hlavne na východnom fronte proti Rusku. Je málo známe, že na východnom fronte prebiehali rovnako krvavé boje ako na tom západnom. Sieť zákopov východného frontu by dosiahla po rozvinutí 40 000 kilometrov. Ruské zdroje navyše s udivením opisujú zákopy nemecké, ktorých miestností boli vybavené nábytkom, posteľami, stolovými lampičkami a na dverách bol dokonca zvonček. Naše územie zasiahla vojna v línii východoslovenských miest: Bardejov, Svidník, Medzilaborce, Snina a Michalovce.

Les Slovaques ont lutté au côté des Empires centraux comme ils étaient encadrés dans l'Armée austro-hongroise. Ils ont été engagés surtout sur le front de l'est contre la Russie. Il est peu connu que le front de l'est a été aussi la scène des batailles sanglantes comme le front de l'ouest. Le réseau des tranchées au front d'est attendrait jusqu'à 40 000 kilomètres après le déploiement. Les ressources russes décrivent les tranchées allemandes avec étonnement parce qu'il y avait des meubles, des lits, des lampes de chevet et ils avaient les clochetons sur les portes. La guerre est entrée dans

notre pays sur la ligne Bardejov, Svidník, Medzilaborce, Snina, Michalovce.

Vieme, že vojny sa neobmedzujú iba na fronty, ale rovnako zasahujú i civilné obyvateľstvo. Ranených vojakov i zajatcov privádzali vlaky do vnútrozemia. Mnohí vojaci sú pochovaní v rôznych častiach našej krajiny. I v Nitre máme vojenský cintorín, kde odpočívajú obeť prvej svetovej vojny.

Nous savons que les guerres ne se déroulent pas seulement sur le front. Ni les habitants civiles n'étaient sauvés. Les blessés et les prisonniers étaient transportés à l'intérieur du pays. Beaucoup de soldats sont enterrés dans différents parties de notre pays. A Nitra nous avons aussi un cimetière militaire où sont enterrés les victimes de la première guerre mondiale

V období prvej svetovej vojny vynikol náš rodák Milan Rastislav Štefánik.

Vzhľadom na to, že M. R. Štefánik je osobnosťou Francúzska i Slovenska, chceli by sme pripraviť aktivity, vďaka ktorým ho lepšie spoznáme. Naším listom Vás chceme vyzvať ku spolupráci.

Záver

V úvode nášho príspevku sme uviedli, že naším zámerom je prezentovanie reálneho vzdelávacieho projektu v reálnom priestore školy. Podnet (výročie narodenie Milana Rastislava Štefánika) pretavili učitelia Spojenej školy Slančíkovej 2 v Nitre do podoby vzdelávacieho projektu, ktorým žila celá škola. Stanovený cieľ projektu je pretransformovaný do časového harmonogramu aktivít v priebehu viacerých mesiacov. Aktivity, ktoré boli jeho súčasťou, boli atraktívnym spôsobom implementované do života mladých ľudí. Ciele, ktoré si pedagogickí zamestnanci stanovili, splnili. Učitelia mnohých škôl sa snažia o vytvorenie takého edukačného prostredia, ktoré by viedlo nielen k získaniu individualizovaných vedomostí žiakov, ale v prvom rade k dosahovaniu zacielených kompetencií. A v tomto prípade môže byť projektové vyučovanie, školský projekt začlenený do edukačného procesu tým pravým prostriedkom, formou, metódou.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ODKAZOV:

- BAČOVÁ, D., L. DUCKÁ NOVAK a M. ONUŠKOVÁ, M., 2014. *Projektové vyučovanie v edukačnom procese*. Bratislava: MPC. ISBN 978-80-565-0643-1.
- DARÁK, M. a K. TABAKOVÁ, 1998. *Základy pedagogiky: terminologické minimum*. Prešov: ManaCon. ISBN 80-85668-72-6.
- DVOŘÁKOVÁ, M., J. KAŠOVÁ a A. TOMKOVÁ, 2009. *Učíme v projektech*. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-527-1.
- HONZÍKOVÁ, J. a J. NOVOTNÝ, 2006. [on-line] Projektové a problémové metody v praxi. In: *E-PEDAGOGIUM Nezávislý časopis určený pedagogickým pracovníkům všech typů škol*. Ročník 2006, č. 1. [12.04.2019]. ISSN 1213-7499 Dostupné z: <http://epedagog.upol.cz>. 28 – 40. http://old.pdf.upol.cz/fileadmin/user_upload/PdF/e-pedagogium/e-ped_2-2006.pdf#page=28
- PETRAŠKOVÁ, E., 2007. *Projektové vyučovanie*. Prešov: MPC. ISBN 978-80-8045-463-0.
- ŠENKÁROVÁ, B., 2014. *Projektovo orientované vyučovanie v predmete fyzika – živá fyzika*. Bratislava: MPC. ISBN 978-80-565-0006-4.
- TUREK, I., 2008. *Didaktika*. Bratislava: Iura Edition. ISBN 978-80-8087-198-9.
- PRŮCHA, J., WALTEROVÁ, E. a J. MAREŠ, 1995. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-029-4.
- VALENTA, J., KASÍKOVÁ, H. a kol., 1993. *Pohledy: projektová metoda ve škole a za školou*. Praha: IPOS ARTAMA. ISBN 80-7068-066-0.
- WEBEROVÁ, D., 2013. *Proces efektivní komunikace v projektovém manažmente*. [on-line] Zlín: VeRBuM. ISBN 978-80-87500-32-3. [12.04.2019]. Dostupné z: <http://files.verbum.webnode.cz/200000183-b491cb58be/verbum1303sample.pdf>
- PJATKOVÁ, M., 2017. *Projektové vyučovanie v prirodovedných predmetoch*. Bratislava: MPC. ISBN 978-80-565-1426-9. http://www.sportgymnr.sk/PDF/web_stefanik.pdf
- <http://www.fr.sportgymnr.sk/news.php>
- ISO 9000:2015 Systém manažérstva kvality. [on-line] Základy a slovník. [12.04.2019] Dostupné z: <https://www.iso.org/obp/ui/#iso:std:iso:9000:ed-4:v1:en:term:3.4.2>

Summary: The article describes educational project realized on secondary school, Slančíkova 2 in Nitra. The project focused on the significance of French-Slovak relations during the First World War through the personality of M. R. Štefánik, Slovak with French heart and French with Slovak heart. A team of teachers set the goal to broaden their students' knowledge concerning this significant personality in Slovak history through activities requiring team work, activity but also independence of students.

INFORMÁCIA O PORTÁLI MPC

Pedagogickí a odborní zamestnanci regionálneho školstva majú už nejaký čas k dispozícii nový portál MPC. Na tomto portáli sú užívateľom k dispozícii informácie o činnosti MPC, ktoré sú prístupné aj neregistrovanému užívateľovi. Po registrácii sú užívateľovi sprístupnené aj možnosti prihlásiť sa na vzdelávanie, požiadať o atestáciu a vidieť ďalšie informácie, ktoré sa týkajú priebehu vzdelávania, pozvánok a podobne.

Vzhľadom na GDPR aj množstvo spamu (ktorý chodí do mailových schránok, keď robot vyhľadá zverejnenú e-mailovú adresu) sú informácie o zamestnancoch MPC zverejnené v obmedzenom režime. Po prvýkrát je potrebné zamestnanca MPC kontaktovať cez portál, v časti Verejnosť, Zoznam zamestnancov, kde nájdete pri každej osobe link na kontaktovanie e-mailom. V takomto prípade si vás dovoľujeme požiadať, aby ste v e-mailoch vždy uviedli aj vaše meno a priezvisko a školu, na ktorej pracujete, vrátane jej adresy (ide o vizitku, ktorá nám pomôže pri hľadaní riešenia a ďalšej komunikácii). Táto informácia je pre nás dôležitá aj preto, že niektoré e-mailové adresy neobsahujú meno a priezvisko a keď sa kontaktujúci do textu nepodpíše, my nevieme, s kým komunikujeme.

V časti **Verejnosť** nájde užívateľ aj pokyny na požiadanie o vydanie duplikátov osvedčení a vzory tlačív na iný termín ukončenia vzdelávania a žiadosť o opravnú atestačnú skúšku.

V časti **Vzdelávanie** môže užívateľ nájsť informácie:

1. o ponuke akreditovaných vzdelávacích programov MPC na konkrétny školský rok, prípadne o jej doplnení (toto doplnenie sa zväčša uskutočňuje v mesiacoch november – december),
2. o ponuke seminárov a konferencií, ktoré sú na portál dopĺňané v trojmesačných intervaloch (na každý kvartál kalendárneho roka) a sú aktualizované podľa tém, ktoré sú v danom roku považované za dôležité, či už vyplývajúce z historických udalostí alebo iných zaujímavých tém.

V rovnakej časti nájdete aj:

1. publikácie vydané MPC v elektronickej podobe v ich kompletnom znení,
2. všetky vydania časopisu Pedagogické rozhľady od vzniku časopisu (zdigitalizovali sme aj tie, ktoré vznikli v čase, keď bol Internet ešte pre bežného užívateľa menej dostupný),
3. aktuálne vydanie časopisu BIGECHE, predchádzajúce čísla budú postupne doplnené,
4. zborníky z konferencií, ktoré MPC od vzniku portálu realizuje.

V časti **Atestácie** nájde žiadateľ všetky potrebné informácie k požiadaniu a vykonaniu atestácie v MPC. Pre účely atestácie je dôležité správne vyplnenie všetkých údajov v žiadosti, ktoré sú dôležité pre rozhodovanie MPC.

Posledná časť portálu je venovaná národným aj medzinárodným projektom, ktoré MPC realizovalo a v súčasnosti realizuje. Užívateľ v tejto časti nájde aj link na stránku BEZPRE (BEZPEČNOSŤ A PREVENCIA V ŠKOLÁCH) a informácie a materiály z činnosti ROCEPO (Rómske vzdelávacie centrum Prešov, s celoslovenskou pôsobnosťou).

Pokyny na úpravu príspevkov

Rukopis príspevku musí spĺňať tieto kritériá:

- príspevok musí byť svojím zameraním v súlade s obsahovým zameraním časopisu (pozri súbor „Témy“ na stránke časopisu),
- príspevok má byť pôvodným textom, za pôvodnosť aj správnosť zodpovedá autor,
- príspevok má tvoriť ucelený, logicky usporiadaný text s konkrétnymi závermi pre pedagogickú prax,
- rozsah príspevku nesmie prekročiť:
  - A. Príspevok: max. 9 normostrán, t.j. 16 200 znakov (vrátane medzier)
  - B. Recenzia: max. 1,5 normostrany, t.j. 2 700 znakov (vrátane medzier)
  - C. Informácia o činnosti MPC: max. 0,5 strany, t.j. 900 znakov (vrátane medzier)napísaných v textovom editore (MS Office, LibreOffice) vrátane tabuliek a grafov.

A. Príspevok – osnova: *Názov, Autor/i, Anotácia, Kľúčové slová, Úvod, Hlavný text, Záver, Zoznam bibliografických odkazov, Summary*

B. Recenzia – osnova recenzie je nasledovná: *Názov, Bibliografický odkaz na recenzovanú publikáciu v štruktúre: Autor/i recenzie, Text recenzie*

C. Informácia o činnosti MPC – osnova: *Názov, Autor/i informácie/správy, Text informácie/správy*

Pri písaní príspevku:

- vzhľad stránky – všetky okraje 2 cm, záhlavie a päta 1,25 cm
- používajte typ písma **Calibri**, veľkosť 11, riadkovanie – 1
- zarovnanie textu – zarovnať doľava
- nepoužívajte žiadne štýly (len formátovanie – tučné, kurzíva, index horný, dolný, nie podčiarkovanie)
- nepoužívajte medzery ani tabulátory na začiatku odseku, vyhnite sa dvojitým medzerám medzi slovami
- nepoužívajte voľné riadky (2 x enter) medzi odsekmi, ani medzi nadpisom a textom
- špeciálne symboly používajte len ak sú nevyhnutné, nepoužívajte grafické ozdoby pri nadpisoch a pod.
- obrázky vo formáte jpg v kvalite aspoň 150 dpi
- tabuľky v texte označte formou Tab. 1 Názov tabuľky (**nad tabuľkou**)
- grafy, obrázky v texte označte formou Obr. 1 Názov obrázka (**pod obrázkom**), pri prevzatých obrázkoch je nevyhnutné uviesť zdroj
- citovanie literatúry v texte: priezvisko autora/ov, čiarka, potom rok vydania.
Ak ide o doslovný citát v úvodzovkách sa uvádza aj strana, napr. Turek (2008, s. 258), alebo „....“ (Turek, 2008, s. 258).
V prípade, že počet autorov je viac ako 3, uvedie sa meno prvého autora a „et al.“, napr. Meško et al., 2005
- v žiadnom prípade v príspevku **nepoužívajte „poznámky pod čiarou“**
- rozlišujte písmeno veľké O a číslicu 0, malé písmeno l a číslicu 1
- autori môžu skracovať často uvádzané výrazy – tieto skratky sa musia vysvetliť pri prvom objavení v texte, napr. materská škola (ďalej MŠ), školský vzdelávací program (ďalej ŠkVP) a pod.
- Zoznam bibliografických odkazov – je abecedne usporiadaný a obsahuje údaje podľa normy ISO 690
Bibliografické odkazy z roku 2012

Z obsahu:

VÝCHOVA A VZDELÁVANIE ŽIAKA

Slovensko si pripomína M. R. Štefánika ...1
Slovakia commemorates M. R. Štefánik

Miroslav Musil ...2
Štefánik – stále aktuálny model pre deti a mládež
Štefánik – always actual model for children and youth

Mária Feckaničová ...5
Pod Štefánikovou vojenskou čapicou
Under Štefánik's military cap

Jana Tomášková ...7
Debatovaním k poznaniu osobnosti M. R. Štefánika
Knowing the personality of M. R. Štefánik through debate

Alexandra Zemianska ...11
A week of Milan Rastislav Štefánik –
Týždeň Milana Rastislava Štefánika
The week of Milan Rastislav Štefánik

Viktor Zeher ...15
Aktivizujúce metódy vo vyučovaní anglického jazyka
s využitím fenoménu osobnosti M. R. Štefánika
Active learning methods in English language teaching
with using the phenomenon of M. R. Štefánik

Marek Gajdoš ...18
Milan Rastislav Štefánik na hodine dejepisu v kvarte OG (9. ročníku ZŠ)
Milan Rastislav Štefánik on History lesson in the ninth grade of elementary school

Martina Szilágyiová ...21
M.R. Štefánik – hrdina, či antihrdina?
Osobnosť M. R. Štefánika a jeho odkaz
M. R. Štefánik – hero or antihero?

Bronislava Jedličková ...25
„Malé Curie“ ako nástroje záchrany životov vojakov
počas bojov 1. svetovej vojny
“Little Curies” as tools for soldiers rescue during the fights in the First World War

Mária Pappová, Eva Pupíková, Zuzana Szombathová ...28
Milan Rastislav Štefánik - veľká osobnosť pre „veľký“ projekt
Milan Rastislav Štefánik – great personality for “great” project